

qar Tul -amer i kul i uni ver si t et i

gi or gi gor aZe

f eder al i zmi s per speqt i vebi qar Tul
si namdvi l eSi

Si naarsi

Sesaval i	3
Tavi 1. federal izmi, rogorc xel isufi ebis organizebis principi	10
\$1. federal izmis cneba da funqciebi	10
\$2. federal izmi da suverenitetis probl ema	16
\$3. federal izmi da demokratia	22
Tavi 2. federal izmis, rogorc xel isufi ebis organizebis principis dinamika	28
\$1. federal izacia	28
\$2. federal izmis dinamika	41
germania	45
avstria	61
evrokavSiri	65
daskvna	70
Tavi 3. federal izmis perspeqtivebi saqarTvel oSi	77
\$1. saqarTvel os federal izaciis koncefciebis mimoxil va	77
1. Tbil issa da soxums Soris ufl ebamosil ebaTa gamij vnis	

Sesaval i

sakvl evi Temis aqtual oba:

saxel mwifos teritoriul i mowyobis sakiTxi met-nakl ebad probl ematuria nebismieri qveynisTvis. amasTan, es ar aris erTjeradi aqti, aramed, garkveul i azriT, cocxal i procesia, romel ic mudmivad cvl il ebebs ganicdis. Tumca imaze, Tu ramdenad sworadaa arCeul i saxel mwifos mowyobis model i, ramdenad zustadaa igi morgebul i eris (xal xebis) fsiqikasa da istoriul i

ideebi aris ganmsWval ul i. marTal ia, bevri aseTi idea cal mxrivia, aqcentebi gakeTebul ia mxol od pozitiur mxareze, ar aris gaanal izebul i federal izmis uaryofiti mxareebi da nakl ebad obieqturia, magram isini garkveul argumentebs eyrdnoba. meore mxriv, avtorTa im nawil is mosazrebani, romel ic mxars ar uWers saqarTvel os federal izacias da saqarTvel os unitarul saxel mwifod arseboba optimal ur variantad miaCnia, nakl ebad aris dasabuTebul i, an zogierT SemTxvevaSi mxol od survil is donezea darCenil i.

aRniSnul idan gamomdinare, sadisertacio Tema `federal izmis perspeqtivebi qarTul sinamdvil eSi- Cven mier SemTxveviT ar yofil a arCeul i. marTal ia, iuridiul Tu politikur literaturaSi arsebobs mraval i naSromi, romel ic exeba, rogorc zogadad saxel mwifos teritoriul i mowyobis probl ematikas, ise konkretul ad federal izmis raobas, mis funqciebsa da cal keul aspeqtebs, magram, vfiqrobT, mocemul i sakiTxebi dRevandel real obaSi ar kargavs aqtual obas da moiTxovs axl eburi midgomebis Ziebas. miT umetes, rom bevri ar aris Tanamedrove mecnierul i naSromi,

azeeba, rogorc qtual Tana Tw[(miT (

იმთავრე და იტყვას, რომ წინამდებარე ნაშრომი არის
ფედერალიზმის გარკვეული კრიტიკა, მაგრამ არც იმის ტყმა შეიძლება, რომ
ნაშრომი დაკნინებულია ზოგადი ფედერალიზმის მნიშვნელობა და რა ი.

და განვაცხადოთ, რომ წვენ არ ვიზიარებთ საკრთველს
ფედერალიზაციის იდეას, არ მიგვაჩნია, რომ ეს არის საკრთველს
ტერიტორიული მოწყობის ოპტიმალური ვარიანტი და გამოსავალი
ტერიტორიული მართვანობის არსადგენად. უფრო მეტი, წვენ ვფიქრობთ, რომ
რვეყნის ფედერალიზაციას შესაძლოა, ერთი მხრივ, გაამწვავოს ის
პრობლემები, რომლებიც დღეს საკრთველს წინაშე და პირდაპირ კავს
რვეყნის ტერიტორიული მოწყობასთან, ხოლო, მეორე მხრივ, საკრთველს
სახელმწიფოს დაშლის შესუქმნას მნიშვნელოვანი პრობლემები, როგორც
პოლიტიკური, ასევე ეკონომიკური და სამართლებრივი ტვალ საზრისი.

SemTxvevaSi panaceac ki aRniSnul i probl emis mosagvarebl ad, rasac Cven ar veTanxmebiT. amdenad, sadisertacio naSromis erT-erT mizans swored xsenebul i mosazrebebis kritikul i anal izi da Cveni poziciis argumentirebul ad dacva warmoadgens.

sadisertacio naSromis mecnierul i Rirebul eba:

sadisertacio naSromSi dasmul i mraval i sakiTxi ar aris saTanadod Seswavi il i qarTul iuridiul mecnierebaSi. naSromebis didi umravl esoba, romelic federal izms exeba, ZiriTadad cal mxrivad, aSkarad keTil ganwyobil i poziciidan warmoaCens mas. igive unda iTqvas im avtorTa Sesaxeb, romlebic saqarTvel os federal izaciis perspeqtivas mxol od pozitiuri kuTxiT xedaven da srul iad

Cveni interesis sferos amj erad wadmoadgens mxol od federal izmi, rogorc xel isuflebis organizebis principi. naSromSi federal izmis swored am aspeqtze iqneba gamaxvil ebul i yuradReba.

pirveli Tavis meore paragrafi mTI ianad eZRvneba suverenitetis problema federaciul saxel mwifoSi, xolo mesame paragrafi daTmobili aqvs federal izmisa da demokratiis urTierTmimarTebis sakiTxs.

meore Tavi eZRvneba federal izmis, rogorc xel isuflebis organizebis principis dinamika. mocemul TavSi Cven ganvixil avT saxel mwifos federal izaciis zogad mizezebs, ufro sworad, Tu ra SemTxvevaSi, saxel mwifoebriვი ganvitarebis ra stadiaze xdeba qveynis federal urad moyyoba. aseve mocemul TavSi aris mcdel oba imisa, rom konkretul i federaciul i saxel mwifoebis magal iTze vacvenot maTi dinamika unitarizaciisaken, xolo evrokavSiris magal iTze _ federal izmis gl obal uri mniSvnel oba.

xedva da cal keul rekomendaciebs saqarTvel os momaval teritoriul mowyobasTan dakavSirebiT.

naSromis bol os aris rezieme qarTul da ingl isur enebze, romel Sic Sej erebul ia naSromis ZiriTadi debul ebebi, mokl ed aris Camoyal ibebul i Cveni kvl evis Sedegebi.

gamoyenebul i kvl evis meTodi.

sadisertacio naSromSi gamoyenebul ia kvl evis zogadmecnierul i meTodebi. maT Soris unda gamoiyos l ogikuri azrovnebis, sistemuri, SedarebiT-samarTI ebrivi, aRweril obiTi, istoriul i, hipoTezuri daSvebisa da model irebis meTodebi.

sistemuri meTodis gamoyenebiT SesaZl ebel i gaxda federal izmis, maT Soris federal izmisa da suverenitetis Seswavl a-gaanal izeba.

qarTul sinamdvil eSi federal izmisa da praqtikaSi misi real izaciis Sesaxeb msj el obisas farTod iqna gamoyenebul i kvl evis SedarebiT-samarTI ebrivi, agreTve hipoTezuri daSvebisa da model irebis meTodebi. am meTodebis meSveobiT gaanal izebul iqna saqarTvel os momaval i federal izaciis savaraudo Sedegebi cal keul i federaciul i saxel mwifos (bel giis, germaniis, avstriis da sxva) xel isufl evis organizaciul i struqturis maregul irebel i kanonmdebl obisa da samarTI ebriv-pol itikuri mdgomareobis fonze.

saqarTvel os federal izaciis koncefciebis anal izis mizniT aqtiurad iqna gamoyenebul i aRweril obiTi meTodi.

kvl evis istoriul i meTodi mniSvnel ovnad dagvexmara federaciul i saxel mwifoebis warmoSobis zogadi mizezebis, agreTve Tanamedrove federal izmis dinamikis sakiTxebis garkvevaSi.

naSromis praqtikul ad yvel a sakiTxis kvl evisas sxva meTodebTan erTad aqtiurad gamoiyeneboda l ogikuri, maT Soris, deduqciisa da induqciis meTodebi.

federal izmis probl ematur sakiTxebze, agreTve qarTul sinamdvil eSi federal izmis SesaZl o gamovl inebebze gakeTebul i daskvnebi emyareba, rogorc ucxoel , ise qarTvel mecnierTa naazrevs. wyarod gamoyenebul ia, rogorc qarTvel i, ise ucxoel i iuristebis, pol itol ogebisa da istorikosebis naSromebi.

Temis Sedegebis Teoriul i da praqtikul i mniSvnel oba:

naSromis praqtikul i Rirebul eba is aris, rom arsebul i praqtikis anal izTan erTad, igi Seicavs rig Sexedul ebebsa da Cveneul winadadebebs, romel ic Seexeba saqarTvel os momaval teritoriul mowyobas.

Tavi 1. federal izmi, rogorc xel i sufl ebi s organi zebi s pr i nci pi

\$1. federal izmis cneba da funqci ebi

Tanamedrove dasavl eTis iuridiul i literatura federal izmis Sesaxeb 500-ze met Teoriasa da skol as aRiarebs (zogierTi Sexedul ebiT 650).³ federal izms ganixl aven rogorc fil osofiur, social ur, iuridiul , pol itikur da sxva Tval sazrisiT. magal iTad, didi tradiciebis mqone damoukidebel samecniero mimdinareobad Camoyal ibda federal uri Teol ogia da federal izmis fil osofia.⁴

federal izmi mraval aspeqtiani movl enaa da mas ikvl even iuristebi, sociol ogebi, istorikosebi, fil osofosebi, fsiqol ogebi, eTnografebi da sxva. Sesabamisad, misi Seswavl isas erTni upiratesobas aniWeben istoriul -pol itikur meTods, meoreni _ struqturul - anal itikur meTods an fil osofiur-dogmatur, sxvani

safuZvel ze TviTmmarTvel obisa da xel isufl ebaSi konstituciuri wil obrivi monawil eobis erTobl ioba.⁷ aqedan gamomdinare, viwro mniSvnel obiT federal izmis cnebaSi moiazreba tradiciul i Tval sazrisiT federaciul i saxel mwifoebi, xol o farTo gagebiT igi moicavs yvel a decentral izebul saxel mwifos, sadac gamoyenebul ia TviTmmarTvel obisa da xel isufl ebaSi wil obrivi monawil eobis principebi.

el azari ambobs, rom federal izmi aris saxeobiTi niSani, roml idanac SeiZl eba gamoiyos oTxi qvesaxeoba:

pirvel i, es aris federacia (federation), romel ic warmoadgens saxel mwifo xel isufl ebis organizaciis formas, romel ic formul irebul ia amerikis SeerTebul i Statebis konstituciaSi.

meore _ konfederacia (confederation), romel ic arsebobda amerikis SeerTebul i Statebis Seqmnamde, xol o dRes amis yvel aze kargi magal iTia evrokavSiri.

mesame _ federatizmi (federacy), asimetriul i urTierTkavSiri federaciul saxel mwifosa da ufro msxvil federaciul saxel mwifos (TviTmpyrobel obas)⁸ Soris. dRes amis magal iTia amerikis SeerTebul i Statebis urTierToba puerto-rikosa da guamTan.

meoTxe _ asocierebul i saxel mwifoebrioba (associated statehood) gavs mesame qvesaxeobas, orive SemTxvevaSi urTierToba asimetriul ia, magram asocierebul i saxel mwifoebriobis dros kavSiri ufro myifea da garkveul i pirobebis arsebobis SemTxvevaSi SesaZl oa gawydes kidec. aseTi urTierTobis magal iTia, erTi mxriv, amerikis SeerTebul i Statebis da, meore mxriv, mikroneziisa da marSal is kunZul ebis kavSiri.⁹

amj erad Cveni kvl evis sagani aris federal izmi viwro gagebiT anu el azaris tipol ogiis mixedviT Tu vimsjel ebT _ federal izmis pirvel i qvesaxeoba _ federacia.

---

⁷ , « » ( ), 1999, #5, .106-115.

⁸ rusul TargmanSi gamoyenebul ia si tyva .

⁹ , « » ( ), 1999, #5, .106-115.

literaturaSi federaciul i saxel mwifos mraVal i ganmarteba arsebobs.¹⁰ amodian ra federal izmis etimol ogiuri mniSvnel obidan (foedus _ kavSiri), mecnierebi miuTiTeben, rom es aris sakavSiro saxel mwifo, romel Sic Sedian iuridiul ad damoukidebel i saxel mwifo warmonaqmnebi da romel Ta damoukidebl oba SezRudul ia mxol od mTel i federaciis ufl ebebiT.¹¹

konstituciur-samarTI ebrivi Tanafardoba da maT Soris erTiani saxel mwifos saqmianobis ZiriTad sakiTxebze urTierTdamokidebul ebis samarTI ebrivi mowesrigeba;

- Sinasaxel mwifoebrivi urTierTobis forma, romel ic emyareba TanamSroml obas, kompromissa da SeTanxmebas.¹⁴

Avtoris Tval sazrisiT, federal izmis funqciaa CaaxSos konfliqti centrsa da subieqtebs Soris, ganamtkicos maTi TanamSroml oba da uzrunvel yos mocemul pirobebSi marTvis yvel aze ufro mizanSewonil i meTodebis gamoyeneba. federaciul sistemas aqvs meti SesaZl ebl obebi samarTI ebrivi gziT, Tanmimdevrul ad, kompromisul i SeTanxmeebis meTodiT moagvaros winaaRmdegobebi. aseTi sistemis mraval i avtonomiuri el ementi miiswrafvis Tavisi urTierTdamokidebul ebis mowesrigebisaken yovel gvaris sagareo xel isufl ebisadmi mimarTvis gareSe. amgvarad, federal uri sistema xdeba TviTorganizebadi (TviTmmarTvel uri).

federal izmis azri is aris, rom igi moqal aqeebs aZl evs real ur SesaZl ebl obebs marTon TavianTi saqmeebi, gaerTiandnen sxva adamianebTan, gainawil on sakanomdebl o, aRmasrul ebel i da sasamarTI o xel isufl ebaTa prerogativebi da a.S. federal izmi SesaZl oa ganvixil oT, rogorc marTvis sistema, roml is fargl ebSic arsebobs yvel a piroba Tavad xal xma `marTos- am sityvis pirdapiri mniSvnel obiT da ar ifiqros, rom marTavs mxol od `xel isufl eba-¹⁵

g. gogiaSvil i gamoyofs federal izmis Semdeg xuT ZiriTad funqcias:

I. politikuri erTianobis organizacia, romel ic akavSirebs mraval ferovnebas da erTianobas erTmaneTTan. qveidan zeviT, pataridan didisaken, simravl idan erTianobisaken;

II. gamaerTianebeli rol is sapirispirod federaciul i wyoba SeiZl eba emsaxurebodes erTiani politikuri organizmis danawevrebas, romel ic federal uri wyobiT dacul i unda iqnes mTI iani sabol oo dezintegraciisagan (bel gia);

---

¹⁴ i qve, . 7-15.

¹⁵ i qve, . 7-15.

III. federal izmi aris saSual eba, romel ic mosaxl eobas SesaZI ebl obas aZI evs monawil eoba miRos politikur procesSi xel isufli ebis ramdenime doneze;

IV. federal izmi, rogorc politikuri meqanizmi, boWavs central uri xel isufli ebis tiranias;

V. igi warmoadgens meTods, regional uri konkurenciis gziT gaizardos mTavrobis efeqtianoba.¹⁶

federal izmi xSirad ganixil eba, rogorc politikuri da eTnikuri konfliqtebis daZI evis efeqtiani saSual eba. Tanamedrove dasavl uri mecniereba federal uri marTvis sistemas ganixil avs rogorc eTnikuri konfliqtebis ga

\$2. federal izmi da suverenitetis probl ema

suverenitetis probl ema mraVal azrTa sxvadasxvaobas iwvevs mecnierTa Soris. ZiriTadad arsebobs ori midgoma, romel Tagan erTi uSvebs suverenitetis gayofas xel isufI ebaTa Soris, rogorc horizontal urad, ise vertikal urad federal ur centrsa da federaciis subieqtibs Soris, xol o meore suverenitetis danawil ebis winaaRmdeg gamodis.

pozdniakovi saxel mwifo xel isufI ebaSi gul isxmobs mxol od umaRI es xel isufI ebas, romel ic aris suverenitetis gansaxiereba.²³ suvereniteti `aris erTiani da ganuyofel i da koncentrirebul ia umaRI es saxel mwifo xel isufI ebaSi, romel ic warmoadgens mis erTaderT gamomxatvel s- \_ ambobs pozdniakovi.<sup>24</sup> misi `umaRI esi xel isufI eba- ufro abstraqciaa, romel sac avtori ganasxvavebs mmarTvel i xel isufI ebisagan. igi umaRI es xel isufI ebas arsebiTad aigivebs saxel mwifos marTva-gamgeobis (wes-wyobil ebis) formasTan: umaRI esi xel isufI eba `arsad aris rTul i an Sereul i. igi yovel Tvis martivia da efuZneba sami mudmivi principidan erT-erTs: monarqias, aristokratias da demokratias-.²⁵

pozdniakovisaTvis umaRI esi xel isufI eba erTiani da ganuyofel ia. umaRI esi xel isufI eba aris erTiani Zal a: `umaRI esi xel isufI eba ar eqvemdebareba special izacias. es rom momxdariyo, igi dakargavda Tavis Zal as, Tavis azrs da Tavis arsebobas rogorc erTiani warmmarTvel i Zal a-²⁶

pozdniakovis mixedviT, umaRI esi saxel mwifo xel isufI ebis gamovl ineba SeiZl eba iyos samsaxovani: a) sakanonmdebl o, b) aRmasrul ebel i da g) sasamarTI o. umaRI esi xel isufI ebis es gamovl inebebi gamoxataven erTi da imave, da ara sxvadasxva Zal isa da principis muSaobas... sakanonmdebl o, sasamarTI o da aRmasrul ebel

---

²³

, 1995. . 151.

²⁴ i qve, . 163.

²⁵ i qve, . 164-165.

²⁶ i qve, . 169.

xel isufli ebas azri aqvs mxol od rogorc gamovl inebas erTi da imave Zal isa...²⁷

pozdniakovi aseve dauSvebl ad miicnevs suverenitetis dayofas vertikal urad federaciasa da federaciis wevr subieqtebs Soris. eyrdnoba ra amerikel mecnier fol etis msjel obas, igi ambobs, rom suvereniteti es aris mxol od erTi mTl ianisaTvis imanenturad damaxasiaTebel i niSani. igi arsebobs mxol od organizebul mTl ianSi da ekuTvnis uznaes xel isufli ebas, romel ic warmoadgens am organizebul i mTel is gansaxierebas. saxel mwifo suverenul ia imdenad, ramdenadac mas aqvs ufl ebamosil eba da Zal a Seqmnas erTi mTl iani, romel Sic yvel ani Tanaarseboben. suvereniteti aris xel isufli eba, roml isTvisac damaxasiaTebel ia srul i damoukidebl oba da acnobierebs amas. suvereniteti aris uznaesi xel isufli ebis fenomeni. Tu xel isufli eba, romel ic Tavs suverenul ad miicnevs, ususuria saxel mwifoSi daamyaros saTanado wesrigi da ufl ebas aZl evs sxva saxel mwifoebis an cal keul xel isufli ebebs qveynis SigniT Caerion saxel mwifos saSinao saqmeebSi, igi faqtiurad uars ambobs suverenitetze. es ki niSnavs saxel mwifosa da sazogadoebis sikvdil s, saxel mwifos usaxo mosaxl eobiT dasaxl ebul usaxo sivrced gadaqcevas.²⁸

Tanamedrove qarTul iuridiul literaturaSi arsebobs mraval i naSromi, romel ic exeba suverenitetis probl emas. maT Soris gvinda gamovyot batoni val eri xaburZanias sadisertacio naSromi saxel wodebiT `suverenitetis Teoria da konstituciuri kanonmdebl oba~, romel Sic, Cveni azriT, sakmaod fundamenturad aris gamokvl eul i aRniSnul i sakiTxi da saTanadod aris dasabuTebul i avtoris pozicia.

v. xaburZanias azriT, saxel mwifo (erovnul i) suvereniteti TviTufli ebiT, aradel egirebul i xel isufli ebiT aRwurvil i pol itikuri sazogadoebis gansakuTrebul i TviTgansazRvraa da gul isxmobs saj aro samarTI ebrivi xasiaTis monopol izebul i uznaesi xel isufli ebis saxes sxva msgavsi xel isufli ebisagan damoukidebel i statusiT. saxel mwifo

---

²⁷ i qve, . 168-169.

²⁸ i qve, . 177.

suvereniteti, Tavis gamovl inebaSi, saxel mwifo xel isufl ebis organoTa TviTufl ebiTi qmedebiT realizebadi samarTalia sazogadoebis marTI Segnebis fargl ebSi.²⁹

avtori suverenitetis Sinaarsidan gamohyofs mis or saxes _ damoukidebl obas da araangariSval debul ebas, romel Tagan pirvel i saxel mwifos maxasiaTebel ia, xol o meore _ saxel mwifos uznaesi xel isufl ebisa. igi ambobs: suverenul i saxel mwifo xel isufl ebis aucil ebel i atributia saxel mwifos sxva saxel mwifosagan damoukidebl oba. es damoukidebl oba _ suverenul i saxel mwifos da ara misi suverenul i organos atributia da piriqiT, araangariSval debul eba, garkveul i arapasuxismgebl oba suverenul i organos da ara suverenul i saxel mwifos niSania. saxel mwifo _

kavSiris Semadgenel i saxel mwifoebi damoukidebel ni arian, maSin ar
SeiZI eba iyos uzenaesi, maTze maRI a mdgomi, maTTvis saval debul o
xel isufI eba kavSirisa da piriqiT: Tu kavSiris xel isufI eba batonobs
cal keul , mis Semadgenl obaSi Sema

saxel mwifos, rogorc erTi mTel is, niSani da amdenad misi dayofa SeuZI ebel ia. suverenul i saxel mwifo funqciebis ganmaxorciel ebel i, misi suverenitetis damcvel i da amave dros matarebel i aris uzenaesi xel isufli eba. mcdarad migvaCnia suverenitetisa da kompetenciaTa erTmaneTSi aRreva. federaciis subieqtis xel isufli ebas SeiZI eba gaaCndes garkveul i kompetenciebi, magram mas ar eqneba suvereniteti, anu igi ver iqneba uzenaesi. sxvas rom Tavi davaneboT, amis Tval saCino magal iTia Tundac is faqti, rom federaciul saxel mwifoebSi kompetenciasTan dakavSirebul nebismier sadavo sakiTxze sabol oo gadawyvetil ebis miRebis ufl eba aqvs federal ur (sakonstitucio) sasamarTI os, anu federal ur organos da am SemTxvevaSi principul i mniSvneloba ara aqvs am organos dakompleqtebis wess. aqedan gamomdinare, sabol oo gadawyvetil ebis ufl eba yovel Tvis aqvs federal ur, umaRI es organos da ara federaciis subieqtis xel isufli ebas.

Cven aseve mcdarad migvaCnia suverenitetze ufl ebamosil ebaTa moculobis mixedviT msjeloba. vfiqrobT, suvereniteti ufro metia, vidre saxel mwifoSi arsebul i federal uri da federaciis subieqtTa xel isufli ebebis yvel a kompetenciis meqanikuri jami.

saxel mwifos kl asikuri Teoriis mixedviT, saxel mwifos oTxi niSani gaaCnia: teritoria (sivrce), sajaro xel isufli eba, sagadasaxado sistema da suvereniteti. iuridiul literaturaSi sayovel Taod aRiarebul ia, rom federaciis teritoriul erTeulebs gaaCniaT saxel mwifoebriobis Ziritadi el ementebi: sakanonmdebl o, aRmasrul ebel i da sasamarTI o xel isufli eba, saxel mwifo aparati, finansuri damoukidebloba, formal urad gaaCniaT moqal aqeoba da a.S.,³⁵ anu, rogorc wesi, saxel mwifos zemoxsenebul i oTxi niSnidan federaciis subieqtebs aqvT pirveli sami niSani. amdenad, maT saxel mwifosagan ganmasxvavebel niSans mxolod suvereniteti warmoadgens da Tu am niSansac mivakuTvnebt, maSin maT Soris yovel gvari gansxvaveba waiSI eba.

---

³⁵ amasTan dakavSirebiT ix., magal iTad, z. ruxaze, saqarTvel os konstituciuri samarTali, baTumi, 1999. gv. 186.

saxel mwifos suverenitetis dayofis daSveba da federaciis subieqtTa suverenul obis Tundac nawil obriv aRiareba gaumarTI ebl ad migvaCnia pol itikuri Tval sazrisiTac, vinaidan, vfiqrobT, rom es aris ideuri niadagis mamzadeba separatizmiSTvis.

\$3. federal izmi da demokratia

xSirad iuridul literaturaSi aRiniSneba, rom saxel mwifos federaciul i mowyoba gacil ebiT ufro demokratiul ia, vidre unitarizmi. zogierTi avtori miicnevs, rom federal izmis demokratiul oba imiT aris ganpirobebul i, rom igi xel isuflebis decentral izaciis principzea agebul i.³⁶

rom mecnerebi qveyanaSi demokratiis mdgomareobis ganmsazRvrel
faqtorTagan asaxel eben Semdegs:

- regul arul i, konkurenciul i, sayovel Tao, Tanaswori,
Tavisufal i da farul i arÇevnebi;
- azris, sainformacio, Sekrebebis, gadaadgil ebis da

demokratiisa da federal izmis urTierTmimarTebaze saubrobs
hagenis universitetis profesori artur bencic. masac miaCnia, rom

SeiZl eba gaxdes ufro konservatiul i saxel mwifos Camoyal ibebis saSual eba.⁴⁶

amerikel i mecnieris azriT, srul iad gansxvavebul ma partiebma da mTavrobebma Camooyal ibes da manipul irebas uwevden federal izmis institutebs xel isuflebis xangrZl ivad SesanarCunebl ad. amas Cven didi xania vxedavT l aTinuri amerikis qveynebis magal iTze, sadac federal izmi gamoiyeneba nacional uri koal iciebis Sesaqmnel ad. es ar aris ubral od social uri kl asobrivi koal iciebi, es swored teritoriul i strategiaa, romel sac SeuZl ia xangrZl ivi drois ganmavl obaSi arseboba Seunarcunos mmarTvel xel isuflebas da arsebul reJims.⁴⁷

avtors federal uri institutebis manipul irebis magal iTad brazil ia mohyavs, sadac xel isuflebam Tavisi arseboba gaixangrZl iva subsidiebis misdami l oial urad ganwyobil i Statebisatvis mizanmimarTul ad gacemis, agreTve Statebis reorganizebisa da axal i Statebis xel ovnurad Seqmnis xarj ze.⁴⁸ l aTinuri amerikis magal iTze Cans _ ambobs gibsoni, _ rom federal izacias miyvarT avtoritarizmis subnacional uri diqtaturebis warmoqmnisaken. federal izmi qmnis srul iad gaugebari hibridebis potencial s demokratiul centrsa da periferiebSi mcire despotiebs Soris.⁴⁹ aqedan gamomdinare, gibsoni skeptikurad uyurebs federal izms da ar aigivebs federal izmsa da yvel afer saukeTesos, rac demokratias axasiaTebis. federal izmi ar aris iseTi didi sikeTe, rogorc amas bevri fiqrobs.⁵⁰

federal izmis SesaZl o antidemokratiul gamovl inebaze saubrobs batoni g. xubuac. misi azriT, nacvl ad demokratiisa SesaZl ebel ia federal izmma ufro ganamtkicos biurokratiul i el ementebi saxel mwifo marTvaSi, Seqmnas mTel i rigi probl emebi federaciis

---

⁴⁶ i qve, <http://www.expert.ru/society/2005/10/41ex-gibson3/>

⁴⁷

<http://www.inop.ru/reading/gibson/>

⁴⁸

— « » 41(487)., <http://www.expert.ru/society/2005/10/41ex-gibson3/>

⁴⁹

<http://www.inop.ru/reading/gibson/>

⁵⁰ i qve, <http://www.inop.ru/reading/gibson/>

subieqtis doneze warmomadgenl obiTi demokratiis institutTa saqmianobis Tval sazrisiT.⁵¹

gibsonis zemoaRniSnul i mosazreba gaakritika rusma mecnierma a. zaxarovma, roml is ganmartebiTac, principi `erTi adamiani \_ erTi xma-efuZneba demokratiis tradiciul , maJoritarul gagebas da moZvel ebul ia. avtori eyrdnoba ingl isel i mecnieris kenet ueris mosazrebas, roml is Tanaxmad, `federal uri mmarTvel oba amodis iqedan, rom xel isufl ebis ganxorciel eba mxol od `SiSvel ~ umravl esobaze dayrdnobiT ar aris erTaderTi meTodi xarisxiani mmarTvel obisaTvis. ufro metic, amgvari midgoma zogjer cudi marTvis tol fasicaa.~ zaxarovi demokratiis e.w. maJoritarul gagebas upirispirebs umciresobis interesebis dacvis princips da acxadebs, rom umciresobaTa ufl ebebisa da interesebis yovel mxrivi dacva ukve didi xania gaxda demokratiul i sistemis iseTive aRiarebul i principi, rogorc `erTi adamiani _ erTi xm

aramed rogorc politikur procesze individis mier zegavl enis SesaZl ebl oba, ufro srul ad aris realizebul i SedarebiT patara teritoriaze (rac, cxadia, ar niSnavs, rom „patara sivrcis demokratias“ aucil ebl ad unda mieniWos upiratesoba „didi sivrcis demokratiasTan“ mimarTebaSi).⁵⁴

CvenTvis misaRebia batoni giorgi xubuas mosazreba, roml is mixedviTac, savsebiT dasaSvebia, rom federal izmi da demokratia SeTanxmebul ad funcioni rebden. amave dros, ar aris gamoricxul i, rom isini erTgvar konkurenciasac uwevdnen erTmaneTs. ar SeiZl eba ukritikod iqnes gaziarebul i Sexedul eba, roml is Tanaxmadac demokratia SesaZl ebel ia realizebul iqnes mxol od federal izmis SemTxvevaSi da arc Sexedul ebaTa iseTi radikal izaciaa marTebul i, rodesac federal izmi warmodgenilia, rogorc marTvis arademokratiul i sistema.⁵⁵

swored amitomac mecnierebi aRniSnaven, rom demokratia SeiZl eba yvaodes rogorc federal uri, aseve unitarul i sistemis qveynebsi.⁵⁶ federaciul i saxel mwifos sinonimi ar aris demokratiul i saxel mwifo, federal izmi avtomaturad ver ganamtkicebs demokratias. amas adasturebs Tundac mecnierebis mier federaciul i saxel mwifoebis dayofa demokratiul da arademokratiul federaciul saxel mwifoebad.⁵⁷

is, vinc cdil obs daamtkicos federaciul i saxel mwifos ufro metad demokratiul oba unitarul saxel mwifosTan SedarebiT, man unda daamtkicos isic, rom, magal iTad, safrangeTi, dania, niderl andebi, skandinaviis qveynebi ufro nakl eb demokratiul ebi arian, vidre, vTqvaT, samxreT amerikis federaciul i saxel mwifoebi, avstral ia, an Tundac aSS da Sveicaria. magram, vfiqrobT, maTi amgvari Sedareba gaumarTI ebel i iqneba. demokratiul obis xarisxze msjel oba aradamaj erebel ia saxel mwifoebis teritoriul i mowyobis mixedviT.

---

⁵⁴ g. xubua, federal izmi rogorc normatiul i principi ..., gv. 182.

⁵⁵ iqve, gv. 181.

⁵⁶

<http://usinfo.state.gov/rusски/infousa/government/dmpaper4.htm>

⁵⁷ ix.g. xubua, federal izmi rogorc normatiul i principi ..., gv. 330.

Tavi 2. federal izmis, rogorc xel i sufl ebi s organi zaci i s pr i nci pi s di nami ka

\$1. federal izacia

federal izmze saubrisas aqtual urad gvesaxeba federaciul i saxel mwifos warmoqmisa da ganviTarebis mizezebis ganxil va. rogorc bariSnikovi aRniSnavs, es saSual ebas gvaZl evs CavvdeT federal izmis bunebas, mis gavlenas saxel mwifos efeqtian funqcionirebaze.⁵⁸

sanam mocemul or SemTxvevas cal -cal ke davaxasiaTebdeT, unda iTqvas, rom aq Cven vsaubrobt ara federal izaciis konkretul mizezebze, aramed zogad faqtorebze (SemTxvevebze), ufro sworad, saxel mwifoebriobis⁶⁰ ganviTarebis etapebze, rodesac SeiZl eba dadges federal izaciis sakiTxi. am SemTxvevaSi Cven ar vixil avT im sakiTxs, rodesac, vTqvaT, saxel mwifos warmoSobis sawyis stadiaze federal uri mowyoba nakarnaxevia gare agresiiagan Tavdacvis (magal iTad, rodesac xdeba saxel mwifoebis an kol oniebis gaerTianeba erT saxel mwifod), ekonomikuri, eTnikuri, teritoriul i Tu sxva mizeziT.⁶¹ Cven vTvl iT, rom ZiriTadad swored ori faqtori _ saxel mwifos warmoSoba an daSl is safrTxe TamaSobs gadamwyvet rols saxel mwifoTa federal izaciis saqmeSi. magal iTad, Znel ia moizebnos iseTi federirebul i unitarul i saxel mwifo, roml istvisac federal izacia ar iyo iZul ebiTi nabiji saxel mwifoebrivi erTianobis SesanarCunebl ad. amitomac aris, rom bel giis federal izaciamde, romel ic unitarul idan federaciul ad

amgvarad, davaxasiaTOT orive zemoaRniSnul i SemTxveva cal -
cal ke.

pirvel SemTxvevaSi arseobs sxvadasxva varianti:

tasmania, samxreT avstral ia, kvinsl endi da viqtorja, riTac Seiqmna avstral iis kavSiri. imave wl is 31 ivl isis referendumis Zal iT kavSirs SeuerTda meeqyse yofil i kol oniac _ dasavl eT avstral ia. dRes avstral iis kavSiri Sedgeba eqvsi Statisa da ori teritoriisagan.

aseve moxda samxreT afrikaSic, sadac 1910 wel s oTxi britanul i kol oniis gaerTianeba (kapskis miwa, natal i, transvaal i da narinjisferi mdinaris teritoria) daedo safuZvl ad samxreT afrikis kavSiris Seqmna. 1996 wl is 8 maiss samxreT afrikis respubl ikam miRo axal i konstitucia, romel mac Secval a arsebul i teritoriul i mowyoba.⁶⁶

meoTxe variantia, rodesac kol oniidan an okupirebul i teritoriidan gadis metropol ia da axal warmoSobil i saxel mwifo ewyoba federal urad. ase magal iTad, 1947 wel s indoeTis damoukidebl ad gamocxadebas mal eve (1949 wl is 26 noembers) mohyva 1 Tf avsoukidebi

aris ganpirobepuli (yofili koloniis sruli politikuri suverenitetis damuxruweba, misi an misi nawilis koloniad Senarcuneba, ekonomikuri interesebi da a.S). saqme is aris, rom xel ovnurad Seqmnil i federaciuli modeli warmoSobs Cveul ebrivze met probl emas, rasac yofili metropol iac Seuwyobs xel s da am probl emebis manipuli irebiT Seecdeba Tavisi miznebis miRwevas.

amis magaliTia nigeria. meore msofli io omis Semdeg nigeriaSi gaZl ierda erovnul -ganmanTavisufli ebel i moZraoba, daiwyo mZl avri gaticvebi. sapirispirod, ganmanTavisufli ebel i moZraobis Seferxebis mizniT, britaneTma warmoadgina gegma, roml is mixedviTac, nigeria j er unda dayofiliyo administraciul raionebad, xolo Semdeg federal izebul iyo⁶⁸. 1946 wels nigeria xel ovnurad dayves sam administraciul raionad _ dasavleTi, Crdil oeTi da aRmosavleTi,

aseve gaaqturda separatistul i moZraoba, romel ic dResac daSI iT emuqreba qveyanas.⁷¹

dReisaTvis arsebul i federaciul i principis mimarT nigeria sityvierad rCeba erTgul i, magram sinamdvil eSi, rogorc Cans, j er- j erobiT igi uZI uria Tavidan aicil os samxedro mmarTvel oba.⁷² `dReisaTvis nigeriis `federacia- _ es aris eTnokratiul i, fsevdoavtonomiuri warmonaqmnebis gaerTianeba, romel ic ganmtkicebul ia avtoritarul i samxedro reJimis mier-⁷³

amitomac werda onani j er kidev meoce saukunis samocian wl ebSi, rom `nigeriis tipis federaciebi kol onial izmis tipiuri memkvidreobaa. isini iqmneboda srul iadac ara marto imitom, rom daecva erovnul umciresobaTa interesebi. kol oniur saxel mwifoTa mier mogonil i federaciebi Zireul ad ewinaaRmdegebian afrikis xal xTa interesebs da warmoadgenen mxol od kol oniuri mmarTvel obis moxerxebul i araRs.-⁷⁴

aseve, 1945 wl is 17 agvistos indoneziis respubl ikis damoukidebl obis gamocxadebis Semdeg moxda am qveynis reokupacia hol andiel ebis mier. miuxedavad mosaxl eobis didi winaaRmdegobisa, 1949 wel s indonezia gamoacxades federal ur saxel mwifod da mas uwodes indoneziis SeerTebul i Statebis respubl ika. miuxedavad amisa, xal xis brZol a Tavsmoxveul i federal uri mowyobis winaaRmdeg ar Sewyvetil a, rac dagvirgvinda indoneziis parl amentis 1950 wl is 14 agvistos miRebul i konstituciiT, romel ic indonezias acxadebs unitarul saxel mwifod.

okupirebul i qveynis federal izaciis erT-erTi magal iTia germaniis federaciul i respubl ika, romel sac meore msofli io omis Semdeg antifaSistur bl okSi Semaval ma dasavl eTis wamyvanma qveynebma⁷⁵ Tavsmoaxvies aRniSnul i saxel mwifoebrivi mowyoba da igi im mxrivac ganumtkices, rom gfr-is ZiriTadi kanoniT, romel ic zemoxsenebul i

---

⁷¹ . . . . . « . . . . . » . . . . . 3, 1, ...
⁷² - 2003. . . . . 17. . . . . ;

qveynebis pirdapiri kontrolis qveS iqmneboda,⁷⁶ akrZal ul ia federaciul wyobil ebaTan dakavSirebuli nebismieri konstituciuri cvl il eba. (germaniis federaciul i respublikis ZiriTadi kanoni, mux. 79, naw. 3) Tanamedrove germaniis federaciul mowyobas rom tradiciul i safuZveli ara aqvs, isic metyvel ebs, rom germanuli miwebis didi umravlesoba `xel ovnuri warmonaqmnebia, romel Ta sazRvrebic saokupacio xel isufal Ta nebiT daadgines.⁷⁷

venesuel aSi moqmedebs 1953 wl is konstitucia, romel ic inarCunebs saxel mwifos federal ur mowyobas, Tumca federal izmi aq ufro xel ovnur xasiaTs atarebs.⁷⁹

brazil iis SeerTebul i Statebi _ Seiqmna 1889 wel s saxel mwifo gadatrial ebis Sedegad (daamxes imperatori). 1891 wel s general ma fonsekam Tavi diqtatorad gamoacxada, ramac safuZvel i daudo mraval gadatrial ebas. gamoicval a ramdenime konstitucia. qveyana xan unitarul i iyo, xan federaciul i. bol os, 1946 wl is konstituciis miRebiT brazil ia gaxda federaciul i, Tumca mas formal uri xasiaTi hqonda. 1988 wel s brazil iam kidev erTi federaciul i tipis konstitucia miRo.

argentina _ aqac brZola mimdinareobda unitaristebsa (centristebs) da federal istebs Soris. argentinis saxel mwifo daarsda 1816 wel s, rodesac gamocxadda l a-pl atis SeerTebul i provinciebis damoukidebl oba. 1818 wel s kongresma miRo pirvel i unitaristul i konstitucia, Tumca cal keul ma provinciebma ar cnes igi, ramac safuZvel i daudo samoqal aqo oms. samoqal aqo omi argentinaSi dasrul da 1826 wel s argentinis federaciul i respubl ikis gamocxadebiT, Tumca, rogorc zogierTi mecnieri miuTitebs, masSi federaciul i, garda saxel isa araferi iyo, vinaidan gauTavebel i gadatrial ebebis Sedegad xel isufl eba erTi diqtatoridan meoris xel Si gadadioda.⁸⁰ 1853 wl is 1 maiss kongresma miRo axal i konstitucia, romel ic mTlianad imeorebda aSS-is 1787 wl is konstituciis ZiriTad debul ebebs,⁸¹ Tumca mogvianebiT ganxorciel ebul ma sakonstitucio cvl il ebebma argentinaSi mniSvnel ovnad ganaviTara central isturi tendenciebi.

msgavsi movl enebiT xasiaTdeba meqsikis istoriac.

e.i. iqmneba axal i saxel mwifo, rasac SeiZl eba Tan axl des am qveynis teritoriul i mowyobis cvl il ebac.⁸² amis magal iTia avstriis federacia, romel ic 1918 wl is 12 noembers gamocxadda respubl ikad avstria-ungreTis monarqiis daSl isa da habsburgTa dinastiis damxobis Sedegad. Tumca aqve unda aRiniSnos, rom avstria-ungreTis monarqiis daSl a ar iyo mxol od marTva-gamgeobis formis cvl il eba, aramed amis niadagze Seiqmna ramdenime axal i saxel mwifo, maT Soris avstriis respubl ikac.

yovel ive zemoaRniSnul idan Cans, rom saxel mwifos federal urad mowyobis pirvel SemTxvevaSi federal izmi dasaSvebia rogorc gaerTianebis, aseve danawevrebis formiT. Sekrebis principi moqmedebs pirvel i, meore da mesame variantebis dros, xol o danawevrebis principi _ meoTxე, mexuTe (l aTinuri amerikis qveynebi) da meeqvse (avstria) variantebis dros.

es, rac dakavSirebul i iyo saxel mwifos federal urad mowyobis pirvel SemTxvevasTan.⁸³

rac Seexeba meore SemTxvevas (e.i. rodesac qveynis federal izacia xdeba erTiani central izebul i saxel mwifos daSl is safrTxis dros), aq federal izmi Sesazl ebel ia mxol od danawevrebis formiT, romel ic erTaderTi saSual ebaa qveynis erTianobis gadasarCenad. amis magal iTad SeiZl eba dvasaxel oT yofil i ssrk. rodesac Seiqmna daSl is safrTxე, centrma daiwyo msjel oba respubl ikebisatvis ufl ebebis gafarToebis Taobaze. skkp 1988 wl is XIX sakavSiro konferenciasa da 1989 wl is

miznad dasaxul i qna ssrk gardaqmnil iyo `suverenul saxel mwifoTa
kavSirad~,⁸⁴ Tumca aman ver uSvel a da ssrk daiSal a.

sabWoTa kavSiris daSI is Semdgom gamoaSkaravda ruseTis

uel sisa da Crdil oeT irl andiis magal iTze.⁹⁵ avtorTa kol eqtivis mier decentral izaciasTan dakavSirebiT SveicariaSi gamocemul damxmare saxel mZRvanel oSi miTiTebul ia, rom devol ucia aris administraciul i decentral izaciis yvel aze ZI ieri forma, roml is drosac xdeba central uri mmarTvel obis mier finansirebis, menejmentisa da gadawyvetil ebaTa miRebis kompetenciebis gadacema adgil obrivi samTavrobo erTeul isaTvis. amastanave, rogorc wesi, saubarია adgil obriv TviTmmarTvel obebze, romel Tac gaaCniaT arCeviTi organoebi da teritoriul ad gancal kevebul i kompetencia.⁹⁶

federal izmis institutis profesori I . basta (Lidija R. Basta), exeba ra federaciul saxel mwifoSi kompetenciaTa gadanawil ebis sakiTxs, bel gias devol uciur federaciad moixseniebs.⁹⁷ amdenad, Cvenc mizanSewonil ad migvaCnia, unitarul i saxel mwifos federirebis procesis aRniSvna terminiT `devol ucia-.

amrigad, Sevaj amoT yovel ive zemoTqmuli:

zogadad saxel mwifos federal urad mowyoba SesaZI ebel ia mxol od ori formiT: 1. gaerTianebiT (integraciis principi) an 2. devol uciit (danawevrebis principi).

sakiTxi qveynis federal urad mowyobis Sesaxeb dgeba mxol od or SemTxvevaSi:

I SemTxveva _ ar arsebobs saxel mwifo da aseTi iqmneba. aq dasaSvebia federal izmi rogorc gaerTianebiT, ise danawevrebiT. mocemul SemTxvevaSi SeiZI eba arsebobdes ramdenime varianti:

1. erTianebian damoukidebel i saxel mwifoebi (ssrk, evrokavSiri da sxva);
2. konfederacia gadaizrdeba federaciaSi (aSS, Sveicaria);
3. erTianebian kol oniebi (avstral ia, vest-indoeTo da sxva);
4. metropol iis gasvl as kol oniidan an okupirebul i teritoriidan mohyveba am qveynis federireba (indoeTi). xSirad

⁹⁵ Timothy Garton Ash. Warum gehört Großbritannien zu Europa? Wissenschaftszentrum Berlin für Sozialforschung. Vorlesungen. Berlin. 2006. St. 10.

⁹⁶ Dora Rapold und anderen. Dezentralisierung. Orientierungshilfe. Bern. 2001. St. 6.

⁹⁷ Dezentralisierung und Entwicklung. Entwicklungspolitische Schriften. Direktion für Entwicklung und Zusammenarbeit. Bern, Januar 1999. Lidija R. Basta. Dezentralisierung: Schlüsselfragen, Trends und zukünftige Entwicklung. St. 28-44.

federaciul i mowyoba Tavsmoxveul ia metropol iis mier (nigeria, indonezia, germania da sxva);

5. federal uri mowyoba qveyanaSi arsebul i xangrZlivi areul obisa da xel isuflebis arastabil urobis anu sajaroxel isuflebis ararsebobis Sedegia (l aTinuri amerikis qveynebi);
6. saxel mwifos marTva-gangeobis formis arsebiT Secvl as (monarqiidan gadadis respublikaze) Tan axlavs misi teritoriul i mowyobis cvlilebac (avstria).⁹⁸

Il SemTxveva _ arsebobs erTiani saxel mwifo da mas daSlis safrTxe emuqreba (ssrk, rfr, belgia da sxva). aq federal izacia SesaZlebelia mxolod danawevrebis formiT. amastan, mocemul SemTxvevaSi federal izmi erTaderTi gzaa qveynis erTianobis SesanarCuneblad.

vfiqrobt, Ziritadad, swored zemoaRniSnul etapebze xdeba saxel mwifos federal izacia.

rac Seexeba saqarTvelos, igi ar akmayofil ebs arc pirveli da arc meore SemTxvevis pirobebs. saqarTvelos saxel mwifo dRes arc Seqmnis stadiazea da arc kul turul -lingvistur jgufesba Tu kuTxebs Soris arsebobs dapirispireba, rom amis safuZvelze qveyanas daSl emuqrebodes. rac Seexeba afxazetisa da yofil i samxreToseTis avtonomiuri olqis sakiTxebs, Cveni azrit, isini mogvarebadia unitarizmis pirobebSi, miecemara maT avtonomia gafarToebuli ufl e

\$2. federal izmis dinamika

iuridiul literaturaSi xSirad aRiniSneba, rom Tanamedrove etapze federal izmisadmi interesi Zal ian didia da rom unitarul i saxel mwifoebi sul ufro xSirad iyeneben federal izmis principebs.

aseTi msjel obebisas xSirad, nebsiT Tu unebi eT, srul iad uyuradRebod aris darCenili sapirispiro tendenciebi, kerZod, federaciul i saxel mwifoebis unitarizacia da is, Tu ramdenad xSirad iyeneben federaciul i saxel mwifoebi unitarizmis principebsa da meqanizmebs.

mecnierebi aRniSnaven, rom federaciul i saxel mwifoebis moZraoba unitarizmisaken Tanamedrove msofli ioSi gabatonebul i tendenciaa. umravles federaciaSi Zal as ikrebs unitaristul i mimaTul ebani. es gansakuTrebiT damaxasiaTebel ia germaniisTvis, indoeTisTvis, aSS-Tvis,

sazRvrebî. venesuel aSi Statebi ubral o administraciul -teritoriul i erTeul ebia. kompetenciis did nawil s fl obs central uri xel isufli eba, maT Soris narCen kompetenciasac. Statebi central ur xel isufli ebasâ da adgil obriv mmarTvel obas Soris arsebul i uufli ebo rgol ia.¹⁰² yovel ive amis, da ara marto amis gamo, zogierTi avtori miuTitebs venesuel is `il uzorul ~ federal izmze.¹⁰³ gibsoni ambobs, rom praqtikul ad venesuel aSi federal izmi ar aris. igi faqtobrivad gaxda unitarul i saxel mwifo, Tumca formal urad federaciad rCeba.¹⁰⁴

federaciul i saxel mwifos mier unitarizmis principebis gamoyenebis naTel i magal iTia aseve avstral ia, roml is aRmasrul ebel i xel isufli ebis meTauris _ general -gubernatoris Tanamdeboba ar aris arCeviTi, mas niSnavs ingl isis dedofal i. general -gubernatori

maT Soris iseTebic, roml ebic pirdapir arRveven regione bis
interesebs, swrafad ganixil eba da miiReba. ase magal iTad, 2002 wel s
federaciis sabWom moiwona cvl il ebebi miliciis Sesaxeb kanonSi,
roml iTac gubernatorebs CamoerTvaT regionul i samarTal damcavi
organoebis xel mZRvanel Ta daniSvnis ufl eba.¹⁰⁶

putinis gaprezidentebidan or wel iwadSi anul irebul iqna
regionebTan 1990-iani wl ebis dasawyisSi dadebul i 46 federal uri
SeTanxmebidan 28, xol o 2004 wl is zafxul isaTvis mxol od 8
xel Sekrul eba iyo Zal aSi. imave wel s miRebul iqna kanoni, roml is
Tanaxmadac, prezidenti warudgens regional ur sakanonmdebl o
organoebis gubernatoris kandidaturas. gubernatoris kandidaturis
orjer Cavardnis SemTxvevaSi prezidenti ufl eba mosil ia daiTxovos
regionis sakanonmdebl o organo da axl is arCevamde daniSnos regionis
mmarTvel i. prezidents aseve aqvs gubernatoris Tanamdebobidan
ganTavisufl ebis ufl eba.¹⁰⁷ fraiburgis universitetis profesori oto
l ufrehandti aRniSnavs, rom aseTi ram warmoudgenel ia aSS-Si,
germaniaSi, an sxva stabil ur federaciul saxel mwifoSi, magram rac
warmoudgenel ia am qveynebSi, real obaa ruseTis federaciaSi. amitom
mecnieri miiCnevs, rom ruseTi mniSvnel ovnad daSorda federal ur
model s.¹⁰⁸

ruseTis SefasebaSi ufro mkacria rosi, romel ic miuTiTebis, rom
dRes ruseTis saxel mwifos mTavari gamowveva aris ara konfederal izmi
da eTnikuri dezintegraciis safrTxe, aramed defederal izacia da
central izebul i avtoritarul i saxel mwifos Seqmna prezidentis
meTaurobiT. dRes ruseTSi aris `el eqtoral uri avtoritarizmi~, xol o
federal izmi rCeba siyal bed, _ miiCnevs rosi.¹⁰⁹

zogierTi rusi mecnieri cdil obs gaamarTl os ruseTSi mimdinare
unitaristul i tendenciebi. magal iTad, zubovi miiCnevs, rom ruseTi
tradiciul ad iyo unitarul i saxel mwifo da sabWoTa periodSic ki,
saxel wodebis miuxedavad, federacias ar warmoadgenda. federaciul i

---

106

. 2006. . 130-158.

107 i qve, . 130-158.

108

. 2006. . 175-181.

109

teritoriul i cvl il ebebi. am cvl il ebebis Sedegad dasavl eT germaniis saokupacio zonaSi Seiqmna 11 axal i miwa, romel Ta sazRvrebic ar emTxveoda manamde tradiciul ad Camoyal ibebul sazRvrebs. rogorc mecnierebi aRniSnaven, am axal i teritoriul i dayofis mTavari damaxasiaTebel i niSani iyo disproporcias miwebs Soris. magal iTad, bavariis miwa teritoriit 17-ger aRemateboda bremenis miwas, xol o Crdil oET rain-vestfal ia mosaxl eobis raodenobit imave bremens _ 23-ger¹¹⁷ da a.S. gamoiTqmoda mosazrebebic imis Sesaxeb, rom miwebis aseTi reorganizacia ar iyo gamarTlebul i ekonomikurad,¹¹⁸ ar iTval iswinebda mosaxl eobis azrs da ewinaaRmdegeboda saerTogermanul interesebs.¹¹⁹

ufro radikal uri iyo safrangeTis winadadeba, romel ic moiTxovda germaniis miwebis konfederaciis Seqmnas,¹²⁰ Tumca mogvianebit safrangeTma `mokavSireebsa da sabWoTa kavSirs Soris sul ufro mzardi dapirispirebis fonze Tavisi pozicia erTgvarad daTmo-¹²¹ da aSS-is mier warmodgenil model s dauWira mxari.

unda iTqvas, rom germaniis danawil ebisa da erTiani germanul i saxel mwifos likvidaciis ideebi jer kidev meore msofli o omis wl ebSi gamoiTqmoda. aseTi iyo, magal iTad, l ord vansitartis gegma. aseve 1943 wel s Cercil ma wamoayena germaniis saxel mwifos likvidaciis idea, roml is mixedviTac, bavaria unda CamoSoreboda erTian germanias da unda SeerTeboda avstrias, riTac Seiqmneboda erTiani kaTol ikuri saxel mwifo. cal ke unda Seqmnil iyo damoukidebel i rainis saxel mwifoc (ruris CaTvl iT), romel sac eqneboda didi britaneTis kol oniuri danamatis daniSnul eba.¹²²

germaniis danawil ebis momxre iyo Sarl de gol ic. igi moiTxovda germaniisagan saaris mxarisa da rainis marcxena sanapiros CamoSorebasa

---

117

da safrangeTze mierTebas,¹²³ xol o danarCeni germania unda gardaqmnil iyo `naxevrad damoukidebel saxel mwifoTa sistemad- _ federaciad.¹²⁴

arsebobda hol andiis (van-kl efensis) gegmac, romel ic iTval iswinebda erTiani germaniis gauqmebas da hol andiis mier mis aneqsias¹²⁵ da sxva.

aris cnobil i. konstituciis proeqtis Semdgomi ganxil va gagrZel da saparl amento sabWoSi, romel ic pirvel ad Seikriba 1948 wl is pirvel seqtembers bonSi. rogorc zogierTi mecnieri miuTitebs, saparl amento sabWos muSaoba mimdinareobda dasavl eTis saokupacio saxel mwifoTa Zl ieri zewol is qveS, roml ebic xSirad am organos Tavs axvevdnen Taviant winadadebebs. praqtikul ad es xorciel deboda saokupacio zonebis samxedro gubernatorebis mier sabWosadmi gagzavnil i weril obiTi `ganmartebebis~ an `rekomendaciebis~ saxiT, roml ebsac umravl es SemTxvevaSi ul timatumis xasiaTi hqonda. saparl amento sabWos mier ganxil ul i konstituciis yovel i proehti waredgineboda samxedro gubernatorebs, roml ebic xSirad proehtebs iwunebdnen da ukan abrunebdnen gadasamuSavebl ad.¹³¹

1949 wl is 8 maiss saparl amento sabWom sabol ood miRo konstitucia, romel sac, imis xazgasasmel ad, rom igi iyo droebiTi da vrcel deboda mxol od qveynis teritoriis nawil ze, ewoda `ZiriTadi kanoni~.

mokavSireebi Tavidan ar eTanxmebodnen miRebul i ZiriTadi kanonis yvel a debul ebas da mxol od cal keul i daTqmebis Semdeg moiwones igi. mokavSireebTan sabol oo SeTanxmeba moxda 1949 wl is 12 maiss.¹³²

ZiriTadi kanonis Zal aSi Sesasvl el ad saWiro iyo miwebis ori mesamedis mier misi ratificireba, rac asec moxda: bavariis garda yvel a miwam cno ZiriTadi kanoni. unda aRiniSnos, rom sawinaaRmdegos, al baT, arc aravin el oda im real obidan gamomdinare, rodesac, saokupacio statutis Sesabamisad,¹³³ dasavl eT germaniaSi praqtikul ad umaRl esi

ni

iyo misi uSual od ganxil visagan¹³⁵. mokavSireTa mTavrobis meTaurebs
 `ar surdaT konstituciis ratificireba referendumis gziT...¹³⁶ da maT
 amis sakmao safuzvel ic gaaCndaT. omis Semdgom qveynis federal urad
 mowyobis ideas dasavl eT germaniis mosaxl eoba ufro moTminebiT
 Sexvda, vidre aRfrTovanebiT.¹³⁷ federal uri marTvis axal i sistema
 Tavidan ar sargebl obda sayovel Tao mxardaWerIT... sakmaod negatiurad
 iyo ganwyobil i sazogadoebrivi azric.¹³⁸ germaniis federal izaciis
 winaaRmdeg gamodioda mraval i pol itikuri Zal a da maT Soris konrad
 adenaueric ki.¹³⁹

swored aRniSnul i mizezebis gamo miuTiTeben avtorebi, rom meore
 msofli io omis Semdeg antifaSistur bl okSi Semaval ma wamyvanma
 qveynebma germanias Tavs moaxvies federaciul i mowyoba,¹⁴⁰ rom
 `Tanamedrove germanul i federal uri saxel mwifo saokupacio
 saxel mwifoebis pol itikis Sedegia da igi Seiqmna maTi imperatiul i
 miTiTebebis Zal iT...¹⁴¹ rom `germaniis federal izmi, rogorc Cven mas
 vicnobT dRes, _ es umeteswil ad mokavSireTa omisSemdgomi
 Semoqmedebaa¹⁴² da a.S.

Tumca es gasakviri arc aris. evropis centrSi Tavisi
 geografiul i mdebareobisa da geopol itikuri wonis gamo, germania misi
 mezobl ebis mier yovel Tvis ganxil eboda potenciur saSiSroebad;
 amitomac maT saerto interesebSi iyo ar daeSvaT ZI ieri germanul i
 saxel mwifos Seqmna.¹⁴³ cxadia, es interesi gansakuTrebiT gamZafrda
 meore msofli io omis Semdeg. aqedan gamomdinare, axal i `germanul i
 saSiSroebis- Tavidan asacil ebl ad saokupacio xel isufal Ta mier
 SeiZI eboda ganxil ul iyo qveynis an danawil eba, an rac SeiZI eba
 maqsimal uri decentral izacia... amgvarad, federal izmi gaxda qveynis

¹³⁵ i qve, . 110, aseve ix. ¹³⁵ , . 51.

¹³⁶ g. xubua, federal izmi rogorc normatiul i principi ..., gv. 304.

¹³⁷ : . . . . .

dasavl eT nawil Si Sesustebul i, `usafrTxo- germanul i saxel mwifos Seqmnis iaraRi.¹⁴⁴

miuxedavad imisa, rom federal uri mowyobis ideas cal keul i momxreebi mainc hyavda Tavad germaniaSic, unda daveTanxmOT abromaits, roml is mosazrebiTac, dasavl eTgermanul i federaciul i saxel mwifo warmoiSva `zevidan~, saokupacio saxel mwifoTa karnaxiT.<sup>145</sup> Sesabamisad, SeiZI eba iTqvas, rom konstitucia, romel sac saxel mwifoSi arsebul Zal ebs Soris miRweul kompromiss, zogjer ki `kompl eqsur garigebasac~¹⁴⁶ uwodeben, germaniis sinamdvil eSi iqca `garigebad~, erTi mxriv, saokupacio saxel mwifoTa Soris da, meore mxriv, saokupacio saxel mwifoTa da germaniaSi arsebul pol itikur Zal ebs Soris.

1949 wl is germaniis federaciul i sistema efuzneboda federal izmis `kl asikur~ amerikul e.w. dual isturi federacil izmis model s,¹⁴⁷ Tumca federal uri konstituciis miRebis Semdeg warmoSobil ma procedurul ma sirtul eebma, gaugebarma gansazRvrebema, axal i teritoriul i mowyobis cal keul ma winaaRmdegobebma gamoiwvies is, rom igi SedarebiT araeftiani gamodga.¹⁴⁸ amitomac gfr-is Seqmnis pirvel ive wl ebidan farTod gaiSal a diskusia federaciisa da miwebis samarTI ebrivi statusis, maTi kompetenciis, miwebis damoukidebl obis fargl ebis Sesaxeb. amastan es diskusia mimdinareobda qveynis unitarizaciis fonze.

j er kidev 60-iani wl ebis dasawysisSi cnobil i germanel i mecnieri

mecnieri greceri dasavl eT germaniis teritoriul mowyobas
axasiaTebda rogorc `federaciis agonias-.¹⁵⁰

aRsaniSnavia, rom aseTi epiTetebi germanul i federal izmis mimarT
gamoiTqva j er kidev manamde, sanam

sayuradReboa, rom gfr-is Camoyal ibebidan 20 wl is ganmavl obaSi ZiriTad kanonSi ukve 21 Sesworeba iqna Setanil i, romel Ta didi umravl esoba pirdapir Tu arapirdapir dakavSirebul i iyo teritoriul i mowyobis sakiTxebTan. pirvel i 35 sakonstitucio cvl il ebidan 25 ki uSual od exeboda federal izmis probl emebs da afarTovebda federaciis ufl ebamosil ebebs.¹⁵⁴

federal uri xel isufl eba ara marto amomwuravad iyenebda gansakuTrebul sakanonmdebl o kompetencias, aramed ifarTovebda kidec Tavis ufl ebamosil ebebs miwebis xarj ze. ZiriTadi kanonis 72-e muxl is me-2 abzacis moTxovna, rom federacias SeuZl ia gamoiyenos sakanonmdebl o ufl eba, Tu arsebobs konkurenciul i sakanonmdebl o regul irebis saWiroeba, yovel Tvis, maT Soris federal uri sakonstitucio sasamarTl os gadawyvetil ebebiTac, ganimateboda federaciis sasargebl od.¹⁵⁵

praqtika acvenebs, rom konkurenciul i kompetenciis maregul irebel i konstituciuri normebis, agreTve zogadi miTiTebebis gamocemis SesaZl ebl obis gamoyenebiT federaciam mniSvnel ovnad gaifarTova Tavis sakanonmdebl o ufl ebamosil ebani miwebis xarj ze.¹⁵⁶ miuxedavad imisa, rom konkurenciul i kanonmdebl oba moicavs mraval sferos, maT Soris, sisxl is, saproseso, ekonomikur, Sromis samarTl is, sazogadoebrivi transportisa da sayofacxovrebo meurneobis, naosnobisa da sxva sferoebis, praqtikul ad federaciam miwebs TiTqmis ar dauтова konkurenciis adgil i.¹⁵⁷ umravl es sakiTxebze federacia gamoscems saerTo miTiTebebs, roml iTac sazRvravs miwebis kanonSemoqmedebis ZiriTad Sinaarssa da mimarTul ebis konturebs. miwebis TiTqmis srul kompetencias (anu federaciis Sesabamisi miTiTebebisagan damoukidebl ad) ganekutvneba mxol od ramdenime sakiTxi: kul tura, upirvel esad ganaTl eba, radio da tel evizia, komunal uri sferos ganvitareba, saxel mwifoebrivi da sazogadoebrivi

---

¹⁵⁴ i qve, . 13.

¹⁵⁵ i qve, . 13.

¹⁵⁶ . . . . . 1996. . . . . 151.

¹⁵⁷ : " . 2001. 2. . 74-78.

wesrigis dacva.¹⁵⁸ Tumca ganaTI ebis sferoSi miwebis kompetenciasTan dakavSirebiT oeteri ambobs, rom germania sakuTari gadaxl arTul i ganaTI ebis sistemiT scodavs Tavisi federal uri principebis mimarT.¹⁵⁹

konkurenciul kanonmdebl obaze msjel obisas batoni zaza ruxaze aRniSnavs, rom konkurirebadi ufl ebamosil ebebis mniSvnel ovani nawil i praqtikul ad gamodis l andebis ufl ebamosil ebebidan.¹⁶⁰

exeba ra germanul federal izms, kote kubl aSvil i ambobs, rom germaniis federaciul i respubl ikis federal izmis model Si SeimCneva general uri Semobruneba unitarizmisaken, rac 1949 wl idan dRemde sul ufro ganmtkicda. avtoris azriT, dRes germaniis federaciul i respubl ika imdenad unitarul ia, rom mecnierebs gauCndaT samarTI iani kiTxva: formal uri struqturis garda raSi gamoixateba germaniis federaciul i modeli?¹⁶¹

frankfurtis universitetis profesori ingver ebseni (Ingwer Ebsen

kanonis dafinansebaze. anu is, vinc axorciel ebs kanons, ar aris pasuxismgebel i am kanonze, xol o vinc ka

real urad emsaxureba ufl ebamosil ebaTa gamijvnas federaciis sasargebl od.¹⁷¹

germaniis fedarciis centralizaciis tendenciaze saubrobs filiplovoc Tavis cnobil naSromSi `Tanamedrove didi demokratiebi-. misi azrit, `es tendencia Ziritadad sakanonmdebl o da ekonomikur sferoebSi gamomJRavnda. kanonmdebl obaSi konstituciuri reviziebis Sedegad gafarTovda konkurenciuli kanonmdebl obis sakiTxebi. praqtikaSi federaluri kanonis pirvelobis principze dayrdnobiT federaluri kanonmdebl obis monawileoba yvel ganigrZnoba. ekonomikasa da finansebis sferoSi federaluri saxelmwifoaxal rols asrul ebs, romelic 1949 wlis konstituciiT gaTvaliswinebuli ar aris. 60-iani wlebidan federaluri Zalebis mier ekonomikuri politikis martvis aucilebloba gamoikveTa. finansur sferoSi federalurma saxelmwifom miwebTan erTad erToblivad miRebuli mogebis ganawilebis ufl eba miiRo: mogeba saSemosavlo gadasaxadebidan da kompaniebidan amoRebuli damatebiti Rirebul ebs gadasaxadebidan. 1969 wels Ziritadi kanonis reviziis Semdeg mas sabiujeto kanonebis koordinirebis da finansuri dagegmvis ufl ebac misces, globaluri ekonomikuri gawonasworebis gaTvaliswinebis garantiit.¹⁷²

garda sakanonmdebl o da ekonomikuri sferoebis centralizaciisa, l ovo aseve miutitebs, rom miwebis kompetenciebi TandaTan SeizRuda TviT sazogadoebrivi wesrigisa da ganaTlebis sakiTxebSi.¹⁷³ miuxedavad germanuli federalizmis amgvარი centralizaciisa, avtors miaCnia, rom es tendencia kompensirebulia bundesratis rolis gazrdiT. `centralizaciis tendencia mnisvnelovania, magram bundesratis gazrdili roli imis garantiaa, rom miwebi amas mTlianad eTanxmebian, oRond federaciasTan mWidro TanamSromlobis farglebSi- _ dasZens avtori.¹⁷⁴

mecnierTa erTi nawili skeptikurad uyurebs bundesratis rolis gazrdiT miwebis kompetenciaTa Sesustebis kompensirebis sakiTxs. isini miiCneven, rom federaluri mTavroba da bundesTagi ufro federaciis

¹⁷¹ Haungs P., Kooperativer Föderalismus in Deutschland und Europa. _ The Federalism Debate in Britain and Germany. München. 1993. St. 122. wignidan: . . . , . . . , 2000, . 31.

¹⁷² f. l ovo, Tanamedrove didi demokratiebi, Tb., 2002, gv. 431.

¹⁷³ iqve, gv. 431.

¹⁷⁴ iqve, gv. 431.

ufi eba mosil eba Ta gafar Toebis da ara Semcirebisaken miiswrafvian. bundesrati am tendenciebs mxars uWers, riTac ugui ebel yofs federaciis subieqtTa konstituciur-politikur funqciebs (anu miwebis kompetenciebis realizacisa da dacvas).¹⁷⁵ avtorebi aRniSnaven, rom federaciis mier miwebis kompetenciebSi `SeWris` dros bundesratis araters kargaven.¹⁷⁶

`vinaidan _ wers uve miuleri, _ ketildReobis saxel mwifo Tavisufi eba da Tanasworobas Soris upiratesobas am ukanasknel saniwebs, germaniaSi ZiriTad Zalad yalibdeboda centraluri xelisufi eba, xolo federaluri debulebi gamoiyeneboda kanonmdebl obis gaTanabrebisaTvis. amis gamo miwebma uari ganacxades Tavisant-6.2( )vtornoitul obaszeda viriTad dydaargas

prudonis `integral uri federal izmidan- iRebs, ixil eboda 1990-iani wl ebis dasawyisSi. am model is mixedviT evrokavSiri unda gaerTianebul iyo samsafexurovani sistemiT: regioni _ saxel mwifo _ evrokavSiri. gamoiTqmoda mosazrebebi, rom am kavSiridan samomavl od unda gamoricxul iyo Sua safexuri anu saxel mwifo da darCebeda mxol od regionTa gaerTianeba.¹⁷⁸ arsebobda evropul i saxel mwifoebis regional izaciis proeqtebi, roml ebic eZRvneboda arsebul saxel mwifoTa cal keul i regionebis gaerTianebis (ekonomikuri mizanSewoniI obis mixedviT) perspeqtivebs.¹⁷⁹

mogvianebiT `regionTa evropis- model i de gol iseul i `saxel mwifoTa evropis- (`) model ma Secval a. amas adasturebs Tavad evrokavSirSi mimdinare politikuri procesebic. dRes aqtiurad saubroben imaze, rom evrokavSiris Semdgomi integraciis miznad unda iqces evropis saxel mwifoTa da regionTa kavSiri arsebul saxel mwifoTa gaerTianebis safuZvel ze da evropul ma integraciam ar unda daarRvciaxel mwi

garda amisa, SesamCnevia sapirispiro tendenciebi. avtorebi germanul i miwebis Sesustebis erT-erT faqtorad swored evrokavSirs asaxel eben. sul ufro mWidro integraciis fonze evrokavSiri iWreba miwebis kompetenciaSi, upirvel es yovl isa kul turisa da masmediis sferoebSi.¹⁸³ Stoiberi aRniSnavs, rom ukve dRes gadawyvetil ebaTa 50%, romel ic exeba bavariis mosaxl eobis interesebs, miiReba ara miunxenSi an berl inSi, aramed briusel Si. evrokavSiris kompetenciebi vrcel deba im sferoebzec, roml ebic xel Sekrul ebebis Tanaxmad mas ar gaaCnia. magal iTad, aseTebia kul turul i, saganmanaTI ebl o da social uri pol itika.¹⁸⁴ rogorc k. korkel ia ambobs, ukve evropis kavSirSi saxel mwifoTa iseTi suverenul i funqciebis ganxorciel ebac ki, rogoricaa qveynis ekonomikuri pol itikis marTva, nawil obriv gadacemul i aqvs zesaxel mwifoebriv warmonaqmns.¹⁸⁵ aqedan gamomdinare, SeiZl eba iTqvas, rom evrokavSiris mier TandaTan xdeba im kompetenciebis `gawova-, roml ebic j er kidev miwebis gangebl obaSi imyofeba. garda amisa, savaraudoa, rom evrokavSiri Camoyal ibdeba erTian federal ur saxel mwifoebriv warmonaqmnad, roml is subiqtebad moiazreba wevri saxel mwifoebi (da ara saxel mwifoTa SigniT arsebul i regionebi Tu miwebi). aseT SemTxvevaSi ki, vfiqrobT, federal izmi federal izmSi nakl ebad ganxil vadi sakiTxi iqneba da wina pl anze wamoiwevs federal izmis, rogorc saxel mwifoTa gaerTianebis da, Sesabamisad, evrokavSirs da mis wevr saxel mwifoTa Soris kompetenciaTa gamij vnis probl emebi.¹⁸⁶

am etapze ki germaniis unitarizacia, germanul i federal izmis kritika da teritoriul i mowyobis reforma mecnierTa aqtiuri msj el obis sagnad aris qceul i. bevri maTgani germanul i federal izmis

aRniSnavs, rom es model i ewinaaRmdegeba federaciul i saxel mwifos
principis, radgan aq parlamenti dakninebul ia (igul isxmeba miwebis
sakanonmdebl o organoebi _ g.g). kirxofi aseve federal izmis principis
sawinaaRmdego movl enad miicnevs miwebis gamsxvil ebas da federaciul
saxel mwifoSi mcire zomis subieqtobis arsebobis momxrea.¹⁸⁷ avtori
svams kiTxvas, saerTod SesaZl ebel i iqneboda Tu ara gfr-Si
SeCerebul iyo unitarul i tendencia, romel sac igi garkveul i
msjel obis Semdeg Tavadve pasuxobs, rom `kiTxva unda daisvas ara ase,
vfi obT Tu ara Cven iuridiul teqnikas am tendenciis SesaCerebl ad,
aramed saerTod surT ki es am urTierTobis monawil eebse-¹⁸⁸

Sarfis azriT, konstituciuri reformebis gareSe, im reformebis
gareSe, romelic miwebs daubrunebis sakanonmdebl o da fiskal ur

1929 wels konstituciaSi Setanil i cvl il ebebis Sedegad avstriis miwebis ufl ebebi TandaTanobiT Seikveca. amas mohyva 1948 wl idan e.w. finansuri konstituciis- Semdgomi unitarizacia da miwebis interesebis sawinaaRmdedgod mraval i kompetenciis federal ur doneze gadatana. Sedegad mTavaris saxel mwifoebrivi funqciebi sabol ood federacias daeqvemdebara. yovel ive aman SemdgomSi gamoiwvia e.w. Sual eduri federal uri mmarTvel obis- arseboba, raSic is igul isxmeba, rom miwebis mmarTvel obas is saqmeebi aqvs aRSasrul ebel i, rac federaciis kompetenciebSi Sedis. amastan federaciis meTaurus aqvs ori funqcia, erTi mxriv, is aris federaciul i mTavrobis Tavmj domare da amavdroul ad federaciis nacval i.¹⁹⁸ amiT, cxadia, erTi mxriv, Zal ian didi pasuxismgebl oba da politikuri Zal aufl eba gadadis miwebis administraciul i aparatis xel Si, magram, meore mxriv, gansakuTrebiT l andtagebs mmarTvel obis am vrcel sferoSi TiTqmis ara aqvT gavlena da gakontrol ebis SesaZl ebl oba.

federacia komunebamde akontrol ebs saxel mwifoebrivi saqmianobis mimdinareobas. federal ur prezidents ufl eba aqvs, Tu saWi rod miicnevs, federal uri mTavrobis wardginebiTa da federal uri sabWos TanxmobiT daiTxovos miwebis sakanonmdebl o organo _ l andtagi. g. gogiaSvil is SefasebiT, es srul iad akninebs miwebis central uri xel isufl ebisagan damoukidebel i organizebis principebs.¹⁹⁹

miwebisa da l andtagebis ufl ebobaze amaxvil ebs yuradRebas esterbaueric. mas miacnia, rom federal izmi avstriaSi arasrul fasovania, ris gamoc saWi roa garkveul i reformebi, upirvel es yovl isa, miwebis gamsxvil ebis Tval sazrisiT. avtori avstrias unitarul federaciul saxel mwifos uwodebs.²⁰⁰

l andtagebTan erTad metad dakninebul ia federal ur doneze federaciis subieqtobis interesebis gamomxatvel i organos _ federal uri sabWos rolic, romelic real urad avstriis parl amentis qveda pal atas warmoadgens. es organo savsebiT ufl eboa da ara aqvs

---

¹⁹⁸ i qve, St. 32-47.

¹⁹⁹ g. gogiaSvil i, SedarebiTi federal izmi, Tbil isi, 2000, gv. 58.

²⁰⁰ Fried Esterbauer, Demokratische Leistungsfähigkeit des Föderalismus, (Veröffentlichungen der österreichischen Sektion des CIFE, Bd. 14), Wien: Braumüller 2000, VI, S 78.

aranairi Sesazl ebl oba sakanomdebl o procesSi daicvas miwebis interesebi. yvel a kanonproeqtis Setana xdeba erovnul sabWoSi, xol o federal ur sabWos kanonproeqtis wardgena SeuZl ia mxol od federal uri mTavrobis meSveobiT. erovnul sabWos mier miRebul kanonebze federal ur sabWos aqvs ara vetos, aramed mxol od azris gamoxatvis ufl eba, rac erovnul i sabWosaTvis advil ad daZl evadia.²⁰¹

gansakuTrebiT central isturad aris Sedgenil i avstriis finansuri sistemac, radgan erTobl ivad Semosul i sagadasaxado Semosavl ebi Cveul ebrivi kanonebis safuZvel ze mraval wl iani vadiT nawil deba, riTac federaciul i sabWos Semaferxebel i potencial i finansebis gadanawil ebis sakiTxSi minimal uri xdeba. konstituciis Tanaxmad, federaciul ma sabWom finansuri kanonebi mxedvel obaSi unda miRos da mas xangrZl ivi vadiT veto ar unda daados.²⁰² federal uri xarj ebis proeqtibis damtkiceba, biuj etis Sesrul ebis angariSis damtkiceba, federaciis mier val is aReba da konversia da a.S. erovnul i sabWos erTpirovnul i gamgebl obis sferos ganekuTvneba.²⁰³

mecnierebi miuTiteben ra avstriis meore pal atis _ federaciul i sabWos pol itikur sisusteze, federal uri xel isufl ebis mier miwebis xSir kontrol ze, finansuri sakiTxebis federaciis mxridan monopol izirebasa da sxva probl emebze, avstrias yvel aze central izebul federaciul saxel mwifos uwodeben.²⁰⁴

rogorc vxedavT, avstriaSi germaniis msgavsad e.w. aRmasrul ebel i federal izmia. Cven zemoT ukve visaubreT germaniis federal izmis unitarul obaze, rac avstriaSic Tval Sisacemia. amdenad, unda daveTanxmOT mecnierTa im nawil s, romel ic aRmasrul ebel i federal izmis pirobebSi federal izmis principebis darRvevaze saubrobs. `aRmasrul ebel i federal izmi~ saukeTeso SemTxvevaSi warmoadgens gardamaval stadias, romel sac SeuZl ia, rogorc ganaviTaros federaciul i sawyisebi, ise samudamod Cakl as igi. yovel i gardamaval i formis msgavsad, `aRmasrul ebel i federal izmi~

²⁰¹ i qve, gv. 56-57.

²⁰² Herbert Dachs. Struktur und aktuelle Fragen des Föderalismus in Österreich. Föderalismusreform: Föderalismus in Europa I. Zukunftsforum Politik Broschürenreihe. herausgegeben von der Konrad-Adenauer-Stiftung e.V. Nr. 50. Udo Margedant (Hrsg.). Redaktionelle Betreuung: Udo Margedant / Gisela Reuter Dezember 2002. St. 32-47.

²⁰³ g. gogiaSvil i, SedarebiTi federal izmi, Tbil isi, 2000, gv. 57.

²⁰⁴ Herbert Dachs, dasaxel ebul i naSromi, St. 32-47.

evrokavSiri

evrokavSiri aris suverenul saxel mwifoTa gaerTianebiT Seqmnil i warmonaqmni, roml is raobaze didi azrTa sxvadasxvaoba da kamaTia mecnierTa Soris. bevri evrokavSirs ar miicnevs erTian federaciul saxel mwifod, zogs miaCnia, rom es kavSiri aris saxel mwifoTa gaerTianebis sruliad axali forma, romelic Seicavs, rogorc saerTasoriso organizaciis, aseve konfederaciisa da federaciis niSnebs;²⁰⁷ zogi mas saerTasoriso organizaciad Tvl is;²⁰⁸ zogic saxel mwifoTa kavSirad moixseniebs;²⁰⁹ zogjer mas `supranacional ur-an `prefederaciul warmonaqmns- uwodeben,²¹⁰ zogierTis azrit ki, `evrokavSiri, arsebitad, aris ekonomikuri gaerTianeba-²¹¹ da a.S., magram, rac mTavaria, yvela erTxmad aRniSnavs, am kavSirSi mimdinare sul ufrozard integraciul procesebs.

evrokavSiris integraciul procesebTan dakavSirebul statias germaneli avtorebi e. bileri, s. koplini, T. rafi da o. varenholti amboben, rom meore msofliomis Semdeg dawyebuli evropis integraciis procesis mimaRT mis avtorebs ar hqondaT naTel i warmodgena kavSiris saboloo mizanze, miuxedavad imisa, rom uinston CerCili Tavidanve axsenebda `evropis SeerTebul Statebs-. Tumca mogvianebit evropis kavSiris saboloo mizanze msjelobebi farTod gaisal a. dReisaTvis centralur probl emas warmoadgens kiTxva: evrokavSiri unda ganvitardes federaciul saxel mwifonde, Tu darces saxel mwifoTa kavSirad. mosazrebani am sakiTxze principul ad gansxvavdeba erTmaneTisagan:

erTi mxriv, arsebobs safrangeTis prezidentis Sarl de golis `saxel mwifoTa evropis- idea, romelic gulisxmobswevri saxel mwifoebis TanamSromlobas sxvadasxva sakiTxebSi da sagareo suverenitetis Senarcunebas rigi umnisvnelo sferoebis gamoklebit.

---

²⁰⁷ ix. . . . . , ... , 1998.

²⁰⁸ ix. al eqsiZe l ., Tanamedrove saerTasoriso samarTali, Tb., 1998. Tumca avtorierTgan aRniSnavs, rom maastrixtis xel Sekrul eba `aZlierebs federalur sawyisebs saerTasoriso urTierTobaTa, Tavdacvisa da uSiSroebis sferoSi.- (gv. 122).dait ki,

eiS(ei024765 TD0.0wTD0.0wT016 Tc0o m8i70005) 58iTc0wT00I emas warmo daiT

meore Sexedul eba momdinareobs germaniidan da italiidan da sabol oo miznad federal izms isaxavs.²¹²

avtorebi aRniSnaven, rom Tavad sakiTxis ganxil va, _ federacia, Tu konfederacia, aCveneb, rom evrokavSiris federaciad Camoyal ibeba savsebiT Sesazl ebel ia. dRes ukve msj el obis sagania is, Tu rogori iqneba es federacia. zogierTma ukve gamoTqva SiSi imis Taobaze, rom es federacia SeiZl eba central istoric ki gaxdes, anu yvel a gadawyvetil eba centris, federaciis doneze iqnes miRebul i. sxvebs miaCniaT, rom aseTi SeSfoTebis mizezi ar arsebobs, vinaidan es aravis surs; regionebsa da miwebs sakmarisi ufl ebebi darCebaT.

avtorTa azrit, bol o ormocdaaTi wl is ganmavl obaSi mimdinare evropul integracias Tavisufi ad SeiZl eba vuwodoT federal izmi. federal izmis poziciidan mTli anad misaRebia, ufro metic, rekomendebul ic ki aris iseTi nel i evol uciuri procesi, rac evrokavSirSi xdeba. evrokavSiris Semdgomi ganvitarebis Tanamdevi, Ziritadi xazi yovel Tvis iqneba federal izmi, _ daaskvnian germanel i mecnierebi.²¹³

unda aRvniSnoT, rom evrokavSirs ukve gaaCnia erTiani sakanonmdebl o, aRmasrul ebel i da sasamarTl o organoebi, erTiani ful ad-sakredito, Tavdacvisa da sabaJo sistemebi, erTiani saxel mwifoebri vi simbol oebi.

urTierT Serwymasa da germaniis gaertianebas Soris da, miicnevs, rom swored germanul i federal izmi warmoadgens evrokavSiris mowyobis model s.²¹⁷ il ini evrokavSirs federal izirebad sistemas ( ) uwodebs.²¹⁸

karga xania iuridiul i eqsikaSi damkvidrda termini evropul i (evrokavSiris) samarTali, romelic ukve calke disciplinadac ki iswavl eba mTel rig umaRles saswavl ebl ebSi. vinaidan evropul i samarTali ukve real urad moqmedi samarTalia, rogorc profesori p. kirxofi (Kirchhof) aRniSnavs, am samarTalsa da wevri saxel mwifoebis sakonstitucio samarTals Soris SesaZloa warmoiSvas konfliqti. amastanave, rogorc avtori varaudobs, konfliqti am or samarTals Soris iSviaTi ar iqneba manam, sanam ar aixsneba romeli samarTali ebrivi wyobaa samarTaliani da romeli usamarTalo.²¹⁹

unda aRiniSnos, rom kirxofis es mosazreba emyareba evrokavSiris, rogorc federaciul i saxel mwifos uryev rwmnas da zemoaRniSnul konfliqtebsac igi xedavs, rogorc centrsa da regions (Stats) Soris urTierTobis Sedegad warmoSobil konfliqtebs. igi ambobs: miuxedavad imisa, rom Tavidan wevri saxel mwifoebis survili ar iyo federal urikavSiris Seqmna, evrokavSiri aris federaciul i saxel mwifo, romelic daafuznes wevrma saxel mwifoebma, raTa erTad gadaWran maT winaSe mdgari amocanebi da erTad ganaxorciel on Tavianti suvereniteti. amastanave, ambobs mecnieri, Tanamedrove etapze evropul i sazogadoebis, rogorc didi geografiul i erTobis, Sinagani moTxovnaa federaciis centralur xel isuflebasTan kidev ufro meti daaxl oveba, sadac wevri saxel mwifoebi aRiWurvebian federaciis miwebis (Statebis) ufl ebebiT. swored evrokavSiris centrsa (federaciasa) da wevr saxel mwifoTa (Statebs) Soris SeiZleba warmoiSvas konfliqti kompetenciis Taobaze,²²⁰ rac federaciul saxel mwifoSi Cveul ebrivi movlena.

²¹⁷ Georg-Berndt Oschatz, *Föderalismus in Deutschland, Politik und Gesellschaft in Deutschland: Grundlagen – Zusammenhänge – Herausforderungen*, 1994, Köln, St.109-119.

²¹⁸ ( ), 2001, 1, . 12-15.

²¹⁹ P. Kirchhof, *Die Gewaltenbalance Zwischen Staatlichen und Europäischen Organen*. Vortrag im Rahmen des Forum Constitutionis Europae des Walter Hallstein-Institutes der Humboldt-Universität zu Berlin, gehalten am 25. Mai 1998. FCE 2/98. <http://www.rewi.hu-berlin.de/WHI/> St. 2.

²²⁰ i qve. St. 7-8.

kirxofi exeba im sakiTx sac, Tu romel ma organom unda gadawvytos dava evrokavSirsa da wevr saxel mwifoebs Soris. igi ambobs, rom iuridiul i l ogikiT evropis sasamarTI om unda daadginos wevri saxel mwifos mier evrokavSiris xel Sekrul ebis (romel ic warmoadgens evrokavSiris samarTI is ZiriTad wyaros) darRvevis momenti, xol o erovnul ma sakonstitucio sasamarTI om erovnul konstituciasTan winaaRmdegoba. evropis sasamarTI o gadawvyvetil ebas iRebs saerTo samarTI is fargl ebSi, xol o wevri saxel mwifos sakonstitucio sasamarTI o _ konstituciuri samarTI is fargl ebSi. aqedan gamomdinare, evropis sasamarTI os gadawvyvetil eba saval debul oa Sesasrul ebl ad yvel a wevri saxel mwifosaTvis, xol o sakonstitucio sasamarTI os gadawvyvetil eba saval debul oa Sesabamisi wevri saxel mwifosaTvis.²²¹

kompetenciebiT aris aRWurvil i... evrokavSirSi saxezea federal isturi
saxel mwifos pol itikuri dinamika.²²⁵

daniel el azaris azriT, `evrokavSiri Tanamedrove konfederaciis
saukeTeso magal iTs warmoadgens~²²⁶, Tumca perspeqtivaSi `evropa mal e
gadaiqceva saxel mwifod, decentral izebul saxel mwifodac ki. Cven ukve
vxedavT evrokavSiris biurokratiis ZI ier Carevas wevr saxel mwifoTa
saqmeebSi j andacvis, usafrTxoebisa da keTil dReobis uzrunvel yofis
niRbiT~.²²⁷

aSorebs saxel mwifosagan, aris suvereniteti. saxel mwifos sxva niSnebi, SeiZI eba iTqvas, mas ukve gaaCnia. magram, rogorc Cans, suverenitetis daTmobas wevri saxel mwifoebi j erj erobiT ar Cqaroben.

daskvna

yovel ive zemoaRniSnul idan gamomdinare, gvinda gavakeTOT mocemul i Tavis erTgvari rezumireba.

xSirad, imisaTvis rom STambeWdavi gaxadon federal izmis mniSvneloba, miuTiteben mis gavrcel ebul obaze mTel s msofli ioSi da mimarTaven statistikur monacemebs.²³¹ magal iTad: `dReisaTvis federal uradaa organizebuli dedamiwis 25 % da msoflios mosaxleobis 40 %-²³² Tu frenkeli aq saubrobs mTel i dedamiwis 25 procentze, vedenski da goroxovi meti StabeWdilebis mosaxdenad

Tanamedrove msofli ios 170 politikuri sistemidan 25 federaciul ia,²³⁴ xolo k. yuraSvil isa²³⁵ da i. goptarevas²³⁶ mixedviT, dedamiwaze daaxl oebiT ocamde federaciul i saxel mwifo arsebobs. profesori edvard gibsoni kidev ufro amcirebs federaciul saxel mwifoTa raodenobas da aseTad mxol od TerTmet saxl wifos moixseniebs.²³⁷

rogorc qarTveli mecnieri I. mataraZe ambobs, dasafasebel ia saerTaSoriso masStabiT federaciul i model is gavrcelebis miRwevebi. magram, unda iTqvas, rom saerTod, saxel mwifoebi didad ar Cqaroben teritoriul i mowyobis unitarul i formis Secvl as federaciul iT, Tu, rasakvirvel ia, ar gavasarebT sasurvel s sinamdviLED. dResdReobiT msofli ioSi aris sul 23 federaciul i saxel mwifo, maSin rodesac saxel mwifoebis saerTo ricxvi 200-amdea.²³⁸

maSasadame, federaciul saxel mwifoTa didi wili teritoriul i da mosaxleobis Taval sazrisiT msxvil saxel mwifoebze modis, didi teritoria ki obieqturad iTxovs teritoriul decentral izacias.²³⁹

rac SeexebaT mcire federaciul saxel mwifoebis, maTi am formiT Camoyal ibeba ganapiroba an gansakuTrebul ma istoriul ma da politikurma faqtorebma da federaciul i model is gareSe isini saxel mwifod ver Sedgebodnen (magal iTad, Sveicaria²⁴⁰), an es iyo izul ebiTi nabiji qveynis arsebobis SesanarCuneblad (magal iTad, belgia).

aqve aRsaniSnavia is garemoebac, rom saxel mwifoebi, romlebic federal urad iwodebian, xSir SemTxvevaSi Tavisi arsiT aseTebis ar warmoadgenen. amis dasturia Tundac is, rom miRebul ia federaciul i saxel mwifoebis dayofa srul fasovan, gardamaval (naxevradunitarul i) da fsevdofederaciul (kvazifederaciul) saxel mwifoebad. profesori

---

²³⁴ g. xubua, federal izmi rogorc normatiul i principi ..., gv. 1-2.

²³⁵ k. yuraSvil i, federal izmis cneba da arsi, Jurn. `politika~, 1998, #1-3, gv. 15-20.

²³⁶

v. I isenkos mixedviT, pirvel Ta rigs miekuTvnebian aSS, Sveicaria, gfr, kanada, avstral ia, avstria, bel gia, indoeTi, brazil ia, mal aizia da meqsika; naxevradunitarul i saxel mwifoebia ruseTis federaciul i respubl ika, argentina, venesuel a, bosnia-hercogovina, eTiopia, nigeria, mikronezia, sent-kitsi da nevisi; dabol os, fsevdo-federaciul i saxel mwifoebia pakistani, sudani, arabeTis gaerTianebul i saemiroebi, komoris kunZul ebi. adre maT rigs miekuTvneboda sabWoTa kavSiric.²⁴¹

I isenkos am CamonaTval s srul ad ver daveTanxmebiT, vinaidan ramdenad `srul fasovani~ federaciebia igive germaniis federaciul i respubl ika da avstria, Cven ukve detal urad visaubreT.

tadevosiani saerTod winaaRmdegia imisa, rom sxvadasxva saxis `naxevradfederaciebi~, `kvazifederaciebi~, `avtonomiebis saxel mwifoebi~, `regional isturi saxel mwifoebi~ da a.S. miCneul iqnen federaciebad, vinaidan isini, Tumca Seicaven federaciul obis cal keul el ementebS, magram ZiriTadad Taviant safuZvel Si warmoadgenen unitarul i saxel mwifos nairsaxeobas.²⁴²

msgavs azrs aviTarebs cnobil i rusi mecnieri Cirkinic. igi ambobs, rom qveynis decentral izacia, regional izacia an avtonomizacia xSirad federal izaciad iwodeba. arcTu iSviaTad mecnierebi da pol itikosebi federal izmis cal keul el ementebS ganxil aven, rogorc federal izms. am Tval sazrisiT federaciaTa rigebS akuTvneben espaneTsa da ital ias, roml ebic Tavianti teritoriul i mowyobis formis mixedviT warmoadgenen decentral izebul unitarul saxel mwifoebS.²⁴³²⁴⁴

mocemul sakiTxs exmianeba batoni I . mataraZec, roml is azriT, dasanania, rom federal izmis adaptebma moufiqrebel i aCqarebiT federaciul ad gamoacxades decentral izebul i unitarul i

²⁴¹ . . . . . :
(- . . . . .).
6 2005 .
<http://www.kazanfed.ru/actions/konfer12/3/>

²⁴² . . . . . ”
“: 2002. 3. . 17.

²⁴³ . . . . . !

saxel mwifoebi, miuxedavad imisa, rom Sesabamis konstituciebsi es
saxel mwifoebi cal saxad unitarul ebad aris gamocxadebul i.²⁴⁵

mocebul sakiTxTan dakavSirebiT oriode sityviT gvinda SevexoT
espaneTs, romel sac arcTu iSviaTad federaciul saxel mwifod

ar emyareba aucil ebel SeTanxmebul obas, racional urobasa da transparentul obas; avtonomiebis umniSvnel o monawil eoba mTavrobis federal ur pol itikaSi. am da sxva argumentebiT xenkini asabuTebis, rom espaneTi ar aris federaciul i saxel mwifo.²⁴⁸

zogjer federal izmis konteqstSi saubarია დიდ ბრიტანეთზე, ტუმცა მეცნიერთა დიდი ნაწილი აწვევს იზიარებს ამ მოსაზრებას. ბატონო. მე ჯერ ვერ ვხედავ, რომ დიდი ბრიტანეთი ინგლისთან ერთად აერთიანებს სოქლიანებს, უელსს და ჩრდილოეთ ირლანდიას, რომლებიც ამ ღვეთის შემადგენლობასი სხვადასხვა დროიდან არიან გაერთიანებულნი და განსხვავდებიან ერთმანეთისგან ადგილობრივი ორგანიზაციისა და უფლებამოსილებების ტვალსაზრისით. მიუხედავად ღვეთის ასეთი დანაწევრებისა, დიდი ბრიტანეთი მაინც უარყოფს უნიტარულ სახელმწიფოს, მისთვის დამახასიათებელი მთელი რიგი თავისებურებები.²⁴⁹

ერთმნიშვნელოვნად უნდა ითქვას, რომ დრეისათვის უნიტარიზმი არის სახელმწიფოებრივი მოწყობის ყველაზე უფრო გავრცელებული ფორმა.²⁵⁰

დრეს მრავალი მეცნიერი საუბრობს მსოფლიოში ფედერალიზმის `ბუმზე`. ცვენ არ უარყოფთ ამ სხედულ ებას, მაგრამ სხვა კონტექსტში. ერთი მხრივ, გადართმობს ადგილს ცვენება იმ მეცნიერთა სხედულ ებას, რომლებიც უნიტარულ სახელმწიფოების დეცენტრალიზაციის ყველა გამოვლინებას ფედერალიზმთან აიგივებენ. აქ უნდა დავთანხმოთ ცირკინს და არვინსოტს, რომ, მართალია, მრავალი უნიტარული სახელმწიფოები გარკვეული ნაბიჯები გადაიდგამს დეცენტრალიზაციის მიმართულებით, მაგრამ ასეთი აქტების ფედერალიზაციად მოხსენიება მცდარია.

მეორე მხრივ, ვფიქრობთ, დიდი დაინტერესება სახელმწიფოთა სორისი ფედერალიზმადმი. მიგვაჩნია, რომ მიმდინარე გლობალიზაციის ფონზე უნდა განვიხილოთ უნიტარული ფედერალიზმი, როგორც სახელმწიფოთა სორისი ურთიერთობის ფორმის საკითხი. აქცენტები გაკეთდება ფედერალიზმზე, როგორც სახელმწიფოთა დამაკავსირებელი მექანიზმზე, პრინციპების ერთიან სისტემაზე, რაც გამოიწვევს ნაციონალური ფედერაციული სახელმწიფოების

248

subieqtebis mniSvnel obisa da funqciebis Sesustebas. swored am azrs

Tavi 3. federal izmis perspektivebi saqarTvel oSi

\$1. saqarTvel os federal izaci is koncefciebis mimoxil va

karga xania cal keul samecni

Tbil issa da soxums Soris ufl ebamosil ebaTa gamij vnis ZiriTadi principebi, romelic ufro bodenis dokumentis saxel wodebit aris cnobili. rogorc mecnierebi miuTiteben, mocemuli dokumenti warmoadgenda kompromisul variants ara konfliktis monawile mxareeb,²⁵⁵ aramed, erTi mxriv, ruseTsa da, meore mxriv, dasavl etis qveynebs Soris. amitomac aris, rom teqstSi ar aris dasmul i mraval i mniSvnel ovani sakiTxi, ZiriTadi formul irebebi ki bundovani da zogjer winaarmdegobrivic ki aris.²⁵⁶

bodenis dokumenti sul rva punqtisagan Sedgeba da Seicavs saqarTvelos momaivali teritoriuli mowyobis principebsac. warmovadgentam dokumentis srul versias:

`Tbil issa da soxums Soris ufl ebamosil ebaTa gamij vnis
ZiriTadi principebi²⁵⁷

1. saqarTvelo warmoadgens suverenul saxel mwifos, dafuznebul s samarTlebriv normebze. saqarTvelos saxel mwifos sazRvrebi, damtkicebuli 1991 wlis 21 dekembers, ar eqvemdebareba cvlil ebas saqarTvelos saxel mwifos konstituciasTan Sesabamisobis gareSe.

2. afxazeti aris samarTlebriv normebze dafuznebuli suverenuli warmonaqmni saqarTvelos saxel mwifos SigniT. afxazets aqvs gansakuTrebuli statusi saxel mwifos SigniT, romelic eyrdnoba federaciul Setanxmebas da gansazRvravs zogad ufl ebamosil ebebs da saerto kompetenciis sferoebis da del egirebul ufl ebamosil ebebs, amastan warmoadgens afxazetis mraval erovani mosaxleobis ufl ebebisa da interesebis garants.

3. ufl ebamosil ebaTa gamij vna Tbil issa da soxums Soris unda eyrdnobodes sakonstitucio kanonis Zalis mqone federaciul Setanxmebas. afxazeti da saqarTvelos saxel mwifo ketil sindisierad unda asrul ebdnen federaciul i Setanxmebis debul ebebs. federaciul i

---

²⁵⁵ aq gul isxmoben qarTul da afxazur mxareebis.

²⁵⁶

²⁵⁷ araoficial uri Targmani. .C . . . . . « . . . . . », 2005. C . 207.

@Tbil issa da soxums Soris ufl ebamosil ebaTa gamij vnis ZiriTadi sakiTxebis Sesaxeb.-²⁵⁸

mocemul i dokumentis me-5 punqti Seicavs miTiTebas `qarTul -afxazuri konfl iqtis pol itikuri mowesrigebis RonisZiebaTa Sesaxeb-1994 wl is 4 april is dekl araciis²⁵⁹ me-7 paragrafze (punqtze), romel Sic naTqvamia:

`mxareebma gamarTes konsul taciebi ufl ebamosil ebaTa gamij vnis Sesaxeb imis gaTval iswinebiT, rom am sakiTxTan dakavSirebul i nebismieri sakiTxi aris saerto daregul irebis nawil i da SeiZl eba miRweul iqnas mxol od maSin, rodesac moizebneba konfl iqtis sabol oo gadawyvetil eba.

am etapze mxareebma miaRwies srul urTierTgagebas ufl ebamosil ebaTa Sesaxeb Semdeg sferoebSi erTobl ivi saqmi anobisaTvis:

- a) sagareo pol itika da sagareo ekonomikuri kavSirebi;
- b) sasazRvro samsaxuri;
- c) sabaJo samsaxuri;
- d) energetika, transporti, kavSirgabmul oba;
- e) ekol ogia da stiqiuri ubedurebebis Sedegebis I ikvidacia;
- f) adamianisa da moqal aqis ufl ebebisa da Tavisufl ebebis, erovnul i umciresobebis ufl ebaTa uzrunvel yofa.-²⁶⁰

gaugebaria dekl araciaSi miTiTebul i erTobl ivi gamebl obis sferoebi gul isxmabda im etapisaTvis separatistul xel isufl ebas da saqarTvel os mTavrobas Soris erTobl ivad TanamSroml obas miTiTebul sferoebSi, Tu saubaria momaval Si erTiani saxel mwifos fargl ebSi erTobl iv gamebl obaze. Tumca bodenis dokumentisaTvis es sakiTxi nakl eb mniSvnel ovania. miTvis mTavaria dekl araciaSi miTiTebul i

---

²⁵⁸ http://smr.gov.ge/ge/abkhazia/documents/bodens_document

²⁵⁹ dekl aracia miRebul iqna q. JenevaSi 1994 wl is 22-25 Teberval s `qarTul -afxazuri konfl iqtis farTomasStabiani daregul irebis Sesaxeb- gaeros egidit gamarTul i mol aparakebebis mesame raundis Sedegad. mol aparakebebSi monawil eobdnen saqarTvel osa da afxazetis (separatistul i mTavroba) mxareebi, agreTve rusetis federaciis, evropis uSiSroebisa da TanamSroml obis sabWosa (euTo) da gaeros I tol vil Ta umaRl esi komisris oficial uri warmomadgenl ebi.

²⁶⁰ araoficial uri Targmani. http://smr.gov.ge/en/abkhazia/documents/bilateral_documents/geneve_treaty

erTobl ivi gamgebl obis sferoebi da esec ar aris saval debul o, aramed mxol od miTiTebul ia misi gamoyenebis Sesazl ebl obaze.

zemoaRniSnul i dokumentebis safuZvel ze mokl ed Camovayal iboT bodenis dokumentis principebi:

saqarTvel o aris suverenul i saxel mwifo, roml is Semadgenl obaSiC Sedis suverenul i warmonaqmni _ afxazeTi; afxazeTs aqvs gansakuTrebul i statusi saqarTvel os saxel mwifoSi; Tbil issa da soxums Soris urTierToba regul irdeba federal uri konstituciuri SeTanxmebiT, romel ic aris saqarTvel os konstituciuri kanonis Zal is mqone da roml is Secvl a an gauqmeba dasaSvebia mxol od ormxrivi SeTanxmebiT; saqarTvel osa da afxazeTis konstituciebi unda Seicval os konstituciuri SeTanxmebis Sesabamisad; Tbil issa da soxums Soris urTierToba emyareba ubl ebamosil ebaTa gamijvnis principis; saqarTvel osa da afxazeTis konstituciebiT Tanabrad unda iyos aRiarebul i da dacul i adamanisa da erovnul umciresobaTa ufl ebebi, xol o afxazeTis konstitucia unda Seicavdes garantiebs devnil Ta da adgil nacval pirTa sacxovrebel adgil ebSi dabrunebis ufl ebis dacvis Taobaze; saqarTvel os saxel mwifo da afxazeTi unda SeTanxmdnen saqarTvel os sakonstitucio sasamarTI os dakompl eqtebis Taobaze, rac, savaraudod, gul isxmobs sakonstitucio sasamarTI os erTobl ivad dakompl eqtebas.

bodenis dokumentSi yuradRebas iqcevs miTiTeba `suverenul afxazeTze-. amasTan dakavSirebiT briusel is universitetis profesori bruno kopitersi ganmartavs, rom es

kompetenciebze, maTTvis mniSvnel ovani ufl ebamosil ebebis miniWebaze da a.S., magram, migvaCnia, rom afxazeTi ver iqneba iuridiul i gagebiT suverenul i. vfiqrobT, mocemul SemTxvevaSic adgil i aqvs suverenitetisa da ufl ebamosil ebebis erTmaneTSi aRrevas. amdenad, Cven ver gaviziarebT profesor kopitersis mosazrebas da migvaCnia, rom afxazeTis suverenul obaze saubari ar SeiZl eba.

ufro sainteresoa profesor bruno kopitersis Semdegi mosazreba bodenis dokumentTan dakavSirebiT: kopitersi yuradRebas aqcevs im faqts, rom dokumentSi arsad aris miTiteba federal izmis koncefciaze, aramed masSi mxol od naxsenebia `federal uri SeTanxmeba~, romelic, Cveul ebriv, aregul irebs urTierTobas federaciasa da federaciis subieqts Soris. amit bodenis dokumenti, miaCnia avtors, gamoricxavs konfederacias da Tavisufl ad asociirebul saxel mwifos (magal iTad, rogoricaa marSal is kunZul ebi), sadac urTierTobebi wevrebs Soris regul irdeba saerTasoriso SeTanxmebebiT da romel Sic saxel mwifoebi fl oben suverenitets, maSasadame fl oben ufl ebasac gavidnen asociaciidan. magram bodenis dokumenti uSvebs sxva or variants: saqarTvel osa da afxazeTis erTian federaciad gaerTianebas, an saqarTvel osTan afxazeTis asociirebul saxel mwifod gardaqmnas.²⁶²

gansxvaveba federaciis subieqtisa da asociirebul saxel mwifos Soris maTi statusis xarixSia. federaciis subieqtisagan gansxvavebiT, asociirebul i saxel mwifo ufro Tavisufl ad aris integrirebul i im saxel mwifos gadawyvetil ebis mimReb struqturebSi (sakanonmdebl o, aRmasrul ebel i da sasamarTl o saxel isufl ebo struqturebSi), romel Tanac is aris asociirebul i. rogorc mcire erTeul i, igi aranair pol itikur rol s ar TamaSobs didi erTeul is mTavrobaSi. Tavisufl ad asociirebul i saxel mwifosagan gansxvavebiT, asociirebul i saxel mwifo saerTasoriso masStabiT ar aris aRiarebul i suverenul ad da ar aqvs cal mxrivad erTiani saxel mwifodan gamoyofis ufl eba.²⁶³

asociirebul i saxel mwifos kopitersiseul i ganmarteba ewinaaRmdegeba sxva mecnierta Sexedul ebebs. kerZod, stivensis ganmartebiT, federal uri kavSirisagan unda ganvasxvaOT asociirebul i

---

²⁶² i qve, C . 8. aseTi asociirebul i saxel mwifos magal iTad b. kopiterss mohyavs puerto rikos urTierToba aSS-Tan.

²⁶³ i qve, C . 8.

saxel mwifo. asocierebul i saxel mwifo, saerTaSoriso-samarTI ebrivi Tval sazrisiT, warmoadgens met-nakl ebad damoukidebel qveyanas, romel ic ama Tu im saxel mwifosTan dakavSirebul ia gansakuTrebul i xel Sekrul ebiT da masTan erTad ayal ibebs sabaJo da ful ad kavSirs.²⁶⁴ rac Seexeba Puerto rikos, misi statusic erTgvarad meryeobs aSS-is kol oniasa da federal ur Stats Soris. 1952 wl idan puerto rikos TiTqmis srul i TviTmmarTvel oba aqvs, magram amave dros igi eqvemdebareba aSS-is kongresis mier miRebul im kanonebs, romel Ta moqmedeba puerto rikozec vrcel deba. aSS-is kongresSi puerto riko warmodgenil ia erTi warmomadgenl iT – „resident commissioner“, romel sac gaaCnia saTaTbiro xmis ufl eba.²⁶⁵

saqarTvel o ar aris amerikis SeerTebul i Statebi, rom mas naxebradkol oniuri teritoriebi gaaCndes. garda amisa, vfiqrobT, rom

Tumca, unda iTqvas, rom bodenis dokumenti mainc Zal ian zogadia, Seicavs zogad principebs, rac iZl eva sxvadasxva interpretaciis saSual ebas. dokumentSi detal urad ar aris gaweril i saqarTvel os teritoriul i mowyobis sakiTxi, Tumca es gasagebicaa, vinaidan bodenis mizani iyo ara mTI ianad saqarTvel os teritoriul i mowyobis sakiTxis gadaWra, aramed e.w. qarTul -afxazuri konfliqtis mogvarebis saerto principebis Camoyal ibeba.

2. koncefcia `saqarTvel os saxel mwifoSi afxazeTis gansakuTrebul i statusis Sesaxeb-

koncfcia `saqarTvel os saxel mwifoSi afxazeTis gansakuTrebul i statusis Sesaxeb- (Semdgom teqstSi \_ `koncfcia-) SemuSavda 2004 wel s. igi gamoqveynda gazeT `24 saatSi- da aseve bukl etis saxiT gamoica 1000-iani tiraJiT. koncefcia momzadebul i iyo qarTvel eqspertTa jgufis mier, roml is Semadgenl obaSic Sedi odnen konstantine kubl aSvil i, arcil gegeSiZe, ivl iane xaindrava da paata zaqareiSvil i. mogvianebiT, 2007 wel s I orens brouersis, nino kal andaZisa da paata zaqareiSvil is redaqtorobiT gamoica bukl eti saTauriT `pasuxebi xSirad dasmul SekiTxebeze, saqarTvel os saxel mwifoSi afxazeTis gansakuTrebul i statusis Sesaxeb koncefciasTan dakavSirebiT-, romel ic kiTxva-pasuxis formatSi Seicavda garkveul ganmartebes koncefciiis Taobaze. mocemul i bukl etidan vigeBT, rom koncefciiis momzadebaSi argumentirebul i SeniSvnebiT mniSvnel ovani wvl il i Seitanes daviT baqraZem, TinaTin xidaSel ma, daviT darCiaSvil ma, Sveicarel ma mecnierma Tomas fl ainerma da germanel ma profesorma al eqsandreb l ankenagel ma.²⁶⁷

dokumentis mixedviT, saqarTvel os momaval i teritoriul -saxel mwifoebri vi mowyobis koncefcia decentral izaciis princips unda

²⁶⁷ pasuxebi xSirad dasmul SekiTxebeze, saqarTvel os saxel mwifoSi afxazeTis gansakuTrebul i statusis Sesaxeb koncefciasTan dakavSirebiT. red.: I orens brouersi, nino kal andaZe da paata zaqareiSvil i. Conciliation Resources. Tbil isi, 2007. gv. 15.

Zal aufl eba da, maSasadame, misi `saxel mwifoebrioba- ar aris warmoebul i saqarTvel os saxel mwifos nebisagan. afxazeTis xel isufl eba efuZneba I legitimaciis damoukidebel wyaros \_ misi saxel mwifo struqturebi airCeva da kompl eqtdeba afxazeTis mosaxl eobis mier. swored `saxel mwifoebriobis-, anu saxel mwifos xarisxis gamo aqvs afxazeTs ara vinmesagan miniWebul i, aramed sakuTari (Tumca SezRudul i) suvereniteti. imavdroul ad afxazeTi aris federal uri qarTul i saxel mwifos wevri (wevri-saxel mwifo) da ara nawil i. isini _ federal uri saxel mwifo da mis Semadgenl obaSi myofi saxel mwifoebriivi erTeul i Seadgenen qveynis pol itikur sistemas, _ naTqvamia koncefciaSi.²⁷⁰

unda aRiniSnos, rom afxazeTis, rogorc saqarTvel os wevri-saxel mwifos koncefciasTan dakavSirebiT safuZvl ian SeSfoTebas gamoxatavs zogierTi mecnieri. magal iTad, zurab papaskirs miaCnia, rom es aris germaniis federaciul respubl ikaSi arsebul i teritoriul -saxel mwifoebriivi mowyobis praqtikis ucvl el ad gadmotana, rac mTI ad gaumarTl ebl i ar aris. misi azriT, germaniis federaciul saxel mwifoSi Semaval i e.w. `wevri-saxel mwifoebi- \_ `Land--ebi erTi eTnosiT (germanel ebiT) dasaxl ebul i mxareebia, roml ebic miuxedavad eTnoss SigniT arsebul i tomobrivi Taviseburebebisa (bavariel ebi, saqsonel ebi da a.S.) istoriul ad yovel Tvis qmnidnen erTian germanul eTno-pol itikur da kul turul samyaros. saqarTvel os SemTxvevaSi ki viTareba garkveul wil ad gansxvavebul ia. marTal ia, afxazoba miuxedavad Tavisi eTno-tomobrivi individual obisa, istoriul ad aseve iyo saerTo-qarTul i kul turul -pol itikuri da saxel mwifoebriivi organizmis nawil i, magram ukanasknel i 100 wl is manZil ze rusul ma imperiul ma manqanam igi mowyvita saerTo-qarTul samyaros da rusul kul turul -pol itikur sivrceSi moaqcia. Sedegad dRevandel afxazobas Camouyal ibda sakuTari erovnul -saxel mwifoebriivi mental iteti da is miiswrafvis saxel mwifoebriivi TviTgamorkvevisaken. aseT SemTxvevaSi ki koncefciiis zemoaRniSnul i debul eba namdvil ad Seicavs garkveul saSiSroebas qveynis erTianobis Tval sazrisiT. imis dekl arireba, rom afxazeTi aris federal uri saqarTvel os wevri saxel mwifo da ara

---

²⁷⁰ i qve, gv. 9.

nawil i ideol ogiurad miuRebel ia. amiT Cven faqtobrivad vaRiarebT, rom afxazeTi ar aris saqarTvel o da is sxva qveyanaa. swored es iyo mTavari ideol ogiur-istoriografiul i postul ati afxazuri separatistul i moZraobisa.²⁷¹

koncefciaSi gaTval iswinebul ia garkveul i garantiebi afxazeTisaTvis. maT Soris, saqarTvel os parl amentis senatSi afxazeTis warmomadgenl obaSi Tavidanve uzrunvel yofil i iqneba afxazi erovnebis pirTa garkveul i odenoba, xol o afxazeTis warmomadgenl obas eqneba afxazeTTan dakavSirebul i nebismieri sakiTxisadmi gansakuTrebul i, gadamwyveti xmis ufl eba, Tanac ise, rom sakiTxis gadasawvetad dadgenil i maRal i kvorumis gamo aucil ebel i gaxdeba swored afxazeTis warmomadgenl obaSi afxazi erovnebis pirTa Tanxmoba.²⁷² sxva garantiebs Soris dasaxel ebul ia agreTve afxazeTis parl amentSi maRal i kvorumebis sistema, afxazeTSi uzravi qonebis SezRudva garkveul i vadiT; erovnul val utasTan dakavSirebul i garantiebi;²⁷³ samxedro samsaxurTan dakavSirebul i garantiebi da sxva.²⁷⁴

koncefciaSi mocemul ia `afxazeTis gansakuTrebul i statusis Sesaxeb- federal uri SeTanxmebis proeqtic, rac imas niSnavs, rom es koncefcia iTval iswinebs saxel Sekrul ebo federal izms.

rogorc davinaxeT, aRniSnul i koncefciac saubrobs suverenitetis orad gayofaze, rac CvenTvis miuRebel ia da amaze aRar SevCerdebi T.

orsubieqtiani federaciebis dezintegraciis maRal i riskis Semcvel obis gamo, Cven aseve ver gaviziarebT orsubieqtiani saxel Sekrul ebo federaciis ideas, razec dawvril ebiT bol o TavSi visaubrebT.

---

²⁷¹ zurab papaskiri, zogierTi mosazreba saqarTvel os saxel mwifos Semadgenl obaSi afxazeTis statusis gansazRvris Sesaxeb. saqarTvel os saxel mwifo _ unitarul i Tu federaciul i. samecniero konferenciis masal ebi. `baTumis universiteti~, baTumi, 2005. gv. 127-143.

²⁷² koncefcia saqarTvel os saxel mwifoSi afxazeTis gansakuTrebul i statusis Sesaxeb. (proeqti). Tbil isi, 2004. gv. 17.

²⁷³ rac iTval iswinebs saqarTvel os erovnul i bankis kontrol iT saxel mwifos erovnul i val utis monetebisa da kupiurebis gamoSvebis ufl ebas.

²⁷⁴ iqve, gv. 18-20.

vfiqrobT, rogorc Tavad koncefciaSi, ise misi ganmartebisaTvis gamocemul bukl etSi Riad aris darCeni i sakiTxi, Tu ra mizans emsaxureba danarCeni saqarTvel os federal izacia. Tu afxazeTis probl ema gadawydeba da afxazeTTan gaformdeba `federal uri SeTanxmeba-, maSin ra daniSnul eba aqvs saqarTvel os teritoriul i mowyobis sxva etaps, romel Sic saqarTvel os regionebiTvis j er teritoriul i erTeul is, xol o Semdeg (unda vivaraudoT) federaciis subieqtis statusis miniWeba igul isxmeba. koncefciaSi amis Taobaze araferia naTqvami.

aseve koncefciaSi saubari ar aris yofil i samxreT oseTis avtonomiur ol qze, romel ic aseve saqarTvel os erT-erTi konfl iqturi regionia. koncefcia mimarTul i mxol od afxazeTis probl emis gadasawyvetad ver gadawyvets zogadad probl emas. Tu koncefcii avtorebis mizani iyo zogadad teritoriul i probl emebis mogvareba, maSin maT gverdi ar unda aevl oT yofil i samxreT oseTis avtonomiur ol qSi arsebul konfl iqtze da unda warmoedginaT Tavianti xedva am sakiTxTan dakavSirebiT. vfiqrobT, yo

federal izmze,²⁷⁶ meore nawil s (d. berZeniSvil i) mi zanSewoni l ad miaCnia asimetriul i regional izmis terminis gamoyeneba.²⁷⁷

miuxedavad terminTa amgvani aRrevisa, Sinaarsobrivi Tval sazrisiT maT Soris gansxvaveba TiTqmis ar aris da igi SemdegSi mdgomareobs: saqarTvel os respubl ika da afxazeTis respubl ika qmnian saerTo saxel mwifos, xol o saqarTvel os respubl ika Tavad ewyoba asimetriul i regional izmis principiT.²⁷⁸ (gavixsenoT, rom swored igive midgoma aris koncefciaSic, Tumca afxazeTis garda danarCeni saqarTvel os regional izaciis nacvl ad saubaria mis federal izebaze, romel ic, meore etapze unda ganxorciel des.) mraval subieqtian federaciaSi subieqtis statusi ver moagvarebs afxazeTis probl emas.²⁷⁹ d. berZeniSvil is azriT, asimetriul i regional izmi, xel s Seuwyobda Wrel i saqarTvel os pl ural istur qveynad gadaqcevas.²⁸⁰ am Tval sazrisiT mas espaneTis magal iTi metad gamoadgeboda.²⁸¹ d. berZeniSvil s imedi aqvs, rom qarTvel ebisa da afxazebis orsubieqtiani, Tanasworufl ebiani, saerTo da erTiani saxel mwifos Seqmnis Sansi kidev aris.²⁸²

d. berZeniSvil is msgavsad, or Tanabar subieqtze saubrobs TinaTin xidaSel ic, Tumca igi mas konfederacias uwodebs. xidaSel i ambobs, rom mniSvnel oba ara aqvs ras davarqmevT Cven amas _ asimetriul federacias, Tu konfederacias, mTavaria or Tanabar subieqts Soris gaimarTos mol aparakebebi. aqve xidaSel s warmatebul i konfederaciis magal iTad Sveicaria, xol o asimetriul i federaciis magal iTad kanada da bel gia mohyavs.²⁸³

---

²⁷⁶ ix. . . . . , (.) . . . . . , 1999. C . 352-364.

²⁷⁷ . . . . . :

respublikuri partiis kidev erTi cnobili lideri ivliane xaindrava ufro azustebs Tavisi partiis gegmas. misi azrit, erT-erTi mTavari probl ema, rac xel s uSIs konfliqtis gadawyvetas, aris demografiuli sakiTxi. afxazebs eSiniaT, rom devnili qarTveli mosaxleobis srul ad dabrunebis SemTxvevaSi, srul iad demokratiuli meqanizmebis gamoyenebiT qarTvel ebma SesaZi oa maT daakargvinon avtonomiurobis is xarisxiki, rac afxazeTs gaaCnda sabWota periodSi.²⁸⁴

am mdgomareobidan gamosavl ad i. xaindravas warmoudgenia qarTveli da afxazi mosaxleobis dasaxlebis adgil ebis gayofa Semdegi sqemis mixedvit (ix. suraTi 1): unda gaivlos gamyofi zoli soxumidan Crdil oetit _ mdinareebis dasavletis da armosavletis gumistis SesarTavamde, aqedan _ mdinare armosavlet gumistis gaswriv mdinare bzifamde, mdinare bzifit gul rifSis raionis administraciul sazRvramde. arnisnuli gamyofi zolis armosavletit mdebare afxazetis teritoria unda gamocxaddes umTavresad qarTvel ebit dasaxlebul teritoriad, xolo dasavleti nawili _ umetesad afxazebit dasaxlebul teritoriad da mieniWos afxazetis respublikis

---

²⁸⁴

statusi. qal aqi soxumi unda gaiyos daaxl oebiT or Tanabar nawil ad.
gamyofi zol is aRmosavl eTi nawil i daeqvemdebareba danarCen
saqarTvel oSi arsebul i administr

am mosazrebasa da zemomotaniil sqemas Tu Sevaj erebT, SeiZI eba vivaraudot, rom respublikuri partiis warmomadgenl ebi uSveben afxazetis damoukidebel i saxel mwifos arsebobs da igi soxumis dasavl et nawil idan mdinare fsoumde warmoudgeniat.

orsubieqtiani federaciisa Tu konfederaciis gegma, miT umetes,

\$2. argumentebi saqarTvel os federal izaci isatvis

qmnis, rasac al ternativa ar gaaCnia.²⁹¹ `federaciul i mowyoba aRadgens saqarTvel os teritoriul mTI ianobas _ central uri xel isufl ebis iurisdicias afxazeTze (da ra Tqma unda, samxreT oseTze), rasac manamde _ sabWoTA kavSirSi friad pirobiTi xasiaTi hqonda,~ _ ambobs avtori.²⁹²

2000 wel s saqarTvel os teritoriul i mowyobisadmi miZRvniI konferenciaSi monawil eTa erTi nawil isTvisac (v. keSel ava, v. Tordia, z. erqvania, z. papaskiri da sxva) federal izmi erTaderTi optimal uri model ia afxazuri probl emis mogvarebis Tval sazrisiT.²⁹³

batoni giorgi xubuac 2000 da 2003 wl ebSi gamarTul konferenciebze, marTal ia aRniSnavda, rom federal uri marTvis sistema aris erTaderTi model i, romelic uzrunvel yofs qarTvel Ta da afxazTa Tanacxovrebas erTian saqarTvel os saxel mwifoSi, magram orive SemTxvevaSi avtori yuradRebas amaxvil ebda saqarTvel os federal izaciis negatiur Sedegebze,²⁹⁴ rac arc erT zemoT dasaxel ebul avtorTan TiTqmis saerTod ar gvxxvdeba.

pirdapir unda iTqvas, rom CvenTvis gaugebari da miuRebel ia zemoaRniSnul i pozicia. Cven ar migvaCnia, rom saqarTvel os federal izacia aris raime gamosaval i qveynis teritoriul i mTI ianobis aRdgenasTan dakavSirebul i probl emidan. Tavad batoni g. xubuas sityvebiT rom vTqvaT, federal uri model i ar unda ganvixil oT, rogorc konfli qtebis gadawyvetis ideal uri forma. federal uri wesrigi avtomaturad ver gadawyvets probl emas.²⁹⁵

mainc ra argumentacia arsebobs saqarTvel os federal izaciis sasargebl od da rogor aris SesaZl ebel i amit afxazeTis probl emis mogvareba?

---

²⁹¹pi.7(seb865 TTJ16.99 0 T1-0.0002 420.0004 cimarTwo gvXTbrTiso)50004, g. 28azrisia? 291isay, gela33.areba? 291bs s

cxinval is regioni saqarTvel os Semadgenl obaSi. perspeqtivaSi romc davuSvaT aseTi dial ogis arseboba, afxazuri mxare argumentirebul ad ver wamoayenebs pirobas danarCeni saqarTvel os federal izaciis SemTxvevaSi saqarTvel os Semadgenl obaSi Semosvl is Taobaze, vinaidan miTvis garantia ver iqneba danarCeni saqarTvel os federireba. mas SeuZl ia mxol od saqarTvel os Semadgenl obaSi Tavisi garantiebis moTxovna da samomavl o kompetenciebze msj el oba.

vfiqrobT, msgavsi tipis federal izmi ver Seuwyobs xel s afxazeTis probl emis mogvarebas. ufro metic, ara Tu moagvarebs raime probl emas, aramed Seqmnis damatebiT winaaRmddegobeb, ramac SeiZl eba gamoiwwios xSiri krizisul i situ

bipol arul i federal izmis dros, federal ur xel isuflebas
SesaZlebl oba ara aqvs gaawonasworos federaciis subieqtTa
urTierTgansxvavebul i interesebi isev federaciis subieqtTa
gansxvavebul interesTa koaliciis Camoyal ibebis gziT. bipol arul
federacias ar Zal uZs daeyrdnos mZard interteritoriul koalicias,
romelic, Tavis mxriv, asrul ebs integraciul funqcias... bipol arul
federaciul saxel mwifoSi central uri xel isuflebis mTel i
saqmianoba mimaTul ia federaciis or subieqts Soris konsensusis
miRwevisaken, rac, sabol ood, xel sar uwyobs integraciul i
tendenciebis gaZlierebas.²⁹⁹

vouter pasic ambobs, rom bipol arul i federal izmi saerTod
Zalian arastabil uria. zogierTi mkvlevari miCnevs, rom aseTi
federal izmi faqtobrivad SeuZlebel ia, vinaidan Tavis TavSi mudmivad
ifaravs mosaxleobis orive j gufs Soris winaaRmdegobaTa gaRrmavebis
safrTxes. es gamoxatul ia bel giis sinamdvil eSiC.³⁰⁰

bipol arul i federaciul i saxel mwifos magal iTebia, rodeziisa
da niasal endis kavSiri, Cexosl ovakia, serbeT-Cernogoriis kavSiri (e.w.
mcire iugoslavia), kanada, belgia da sxva. amaTgan pirveli sami

federaciaSi wamyvani adgil i eWira. marTal ia, erTiani federaciul i saxel mwifos Seqmnam droebiT SeaCera konfliqti serbebsa da Cernogoriel ebs Soris, magram mecnierebi imTaviTve winaswarmetyvel ebdnen konfliqtis ganaxl ebas³⁰² da kavSiris daSI as.³⁰³ asec moxda; mal e federacia daiSal a damoukidebel saxel mwifoebad. 2006 wl is 3 ivniss Cernogoriam Catarebul i referendumis safuZvel ze gamoacxada damoukidebl oba da montenegros saxel wodebiT imave wl is 28 ivniss gaxda gaeros wevri. zogierTi mecniერი miiCnevs, rom Cernogoriis mier damoukidebl obis pirdapir gamocxadebis SemTxvevaSi, igi ver miiRebda saerTaSoriso aRiarebas.³⁰⁴

zemoT dasaxel ebul i bipolarul i saxel mwifoebidan danarCen orSi (kanada da belgia) aris mniSvel ovani probl emebi. kanadaSi sxva federaciul saxel mwifoebTan SedarebiT, yvel aze ufro Zlieria secesionisturi moZraoba. kanadis federaciis Camoyal ibebidanve, secesiisadmi miswrafeba l atenturad yovel Tvis SeimCneoda da dResac gansakuTrebiT Zlieria kanadis frankofonur nawil Si _ kvebekSi.³⁰⁵ kanadis federaciidan kvebekis gamoyofa j er kidev inarCunebes Tavis aqtual obas, aseve sakmaod saSiS konturebs izens saxel mwifos SesaZl o dezintegraciis safrTxe.³⁰⁶

rac Seexeba bel gias, Tanamedrove iuridiul l iteraturasა da samecniero wreebSi xSiria saubari bel giis federal izaciis Taobaze, romelic bevr mkvl evars metad warmatebul magaliTad miaCnia.³⁰⁷ zogierTis azriT, bel giuri federal izmis model is cal keul i arsebiTi elementi gamosadegia qarTul -afxazuri konfliqtis

302

303

(VUB)
(CEPS). . CEPS WORKING DOCUMENT NO. 195. JULY 2003. . 7.

mosagvarebl ad.³⁰⁸ magal iTad, v. Cirikba ambobs, rom `seriozul
Seswavl as saWiroebs bel giis fe

SedarebiT mcire (daaxl oebiT samocdaaTi aTasi³¹³) germanul enovani mosaxl eobac.

1830 wel s bel gia gamovida niderl andebis samefos Semadgenl obidan da Seqmna damoukidebel i saxel mwifo. rogorc mecnierebi aRniSnaven, 1831 wel s miRebul ma konstituciam ar gaiTval iswina ra saxel mwifos nacional uri mraval ferovneba, saxel mwifos mowyobis formad gansazRvra unitarizmi, ramac uaryofiti Sedegebi gamoiRo.³¹⁴

rogorc Tavad bel giur literaturaSic aRiniSneba, bel giis mTel i istoria gamoirCeva erovnebaTaSorisi konfliqtebiT.³¹⁵ es konfliqtebi gansakuTrebiT gamwvavda meore msofli o omis Semdeg. am periodSi moxda ekonomikuri aqtiurobis centris gadasvla fl andriaSi, ramac gamoiwvia qveynis cxovrebaSi misi rolis gazrda. fl andriis aseT dawinaurebas ki Tan axl da moTxovnebi gauqmebul iyo diskriminacia hol andiurenovani mosaxl eobis enisa da kul turis mimarT. erovnul i moZraoba da gamosvl ebi msgavsi moTxovnebiT mkveTrad gaaqtiurda 60-ian wl ebSi. mraval ricxovani mitingebi, demonstraciebi da msvl el obebi briusel isaken xSirad xel CarTul brZol aSi gadadioda. yovel ive es moiTxovda saxel mwifoebrivi erTianobis uzrunvel yofis axal i formebis Ziebas, saxel mwifoebrivi meqanizmis iseT formirebas, rom Sesazl ebel

miuxedavad amgvari Tvisibrivi cvl il ebisa, ramac, rogorc mecnieribi ganmartaven, bevri dadebiTi Sedegi gamoiRo, xSiria bel giis federal izaciis kritika. I literaturaSi aRiniSneba, rom bel giis federal izaciis Sedegad saxel mwifos teritoriul i mowyoba imdenad garTul da, rom xSirad TiTqmis gaurkvevel i xdeba, Tu vis (federaciis, regionis, I ingvisturi sazogadoebebis) kompetencias ganekuTvneba esa Tu is sakiTxi.³¹⁷ cal keul i avtorebi miuTiteben bel giis saxel mwifo institutebis dual izmze.³¹⁸ garda amisa, saxel mwifos teritoriul i mowyobis cvl il ebiT winaaRmdegoba val onel ebsa da fl amandiel ebs Soris ar moxsnil a. rogorc aRniSnaven, qveynis federal izaciam kidev ufro Seasusta val onel Ta politikuri poziciebi federal uri xel isuflebis doneze, rac aZi ierebs winaaRmdegobas dapirispirebul I ingvistur j gufebis Soris. am dapirispirebas isic aZi ierebs, rom fl amandia val oniasTan SedarebiT ekonomikurad ufro ganvitarebul ia. amasTanave xel isuflebis saertobel giuri institutebis Zal a da avtoriteti sul ufro ecema. qristian-demokratiul i partiis SigniTac sul ufro izrdeba uTanxmoeba partiis fl amandiel da val onel wevrebs Soris.³¹⁹ garda amisa, federal urTan erTad eqvsi parl amentisa da mTavrobis arseboba Zviri uj deba aTmil ioniani bel giis gadasaxadis gadamxdel ebs, rac araTu amcirebs, aramed ufro amZafrebs centridanul tendenciebs ara mxol od eTno-enobrivi, aramed ekonomikuri niSniTac dayofil qveyanaSi.³²⁰

gorl evaia ambobs, rom bel gia aris evropul i Sidasaxel mwifoebri regional izmis magal iTi, romelic drodro gadadis separatizmSi... federal izmi bel giaSi ukve didi xania daemsgavsas Cantas ormagi ZiriT: erTni _ umciresoba _ masSi gul isxmobs separatizms, xolo meoreTaTvis es aris federal izmi bel giuri saxel mwifos farglebsi.³²¹

317

..

PDF GENERATED BY PDFELEMENT.COM

rogorc eqspertebi aRniSnaven, fl amandiel ebi didi xania iswrafvian konstituciis Zireul i cvl il ebebisa da val onel ebTan konfederaciul urTierTobebze gadasvl isaken, Tumca val onel ebi amis winaaRmdegni arian.³²² berge (Berge) da grase (Grasse) aRniSnaven, rom konfederal izmi bel giisTvis aris ara ubral od saWiroeba, aramed igi aseve warmoadgens bel giis mosaxl eobis umravl esobis moTxovnasac. konfederal izmi fl andriaSi didi xnis ganmavl obaSi ganixil eboda,, rogorc panacea yovel gvari pol itikuri da kul turul i ubedurebis winaaRmdeg. avtorebi miiCneven, rom bel gia midis konfederaciis gziT.³²³

zogierTi avtori bel gias ukve konfederaciul warmonaqmnad miiCnevs. magal iTad, vouter pasi ambobs, rom bel giis pol itikuri sistema absol uturad bipol arul ia. ar arsebobs aranairi federal uri pol itikuri partia, aramed aris mxol od fl amandiul i da frankofonuri partiebi, roml ebic Taviant mxareebs warmoadgenen. umaRl esi sasamarTI oebi da administraciul i organoebi, agreTve sakonstitucio tribunal i paritetul sawyisebzea dakompl eqtebul i. bipol arul oba mkveTradaa gamoxatul i sazogadoebriv struqturbSi: oradaa gaxl eCil i rogorc presa da masobrivi informaciis saSual ebebi, aseve TiTqmis yvel a sportul i kavSiri da kul turul i dawesebul eba. rac Seexeba federal ur mTavrobas, igi moqmedebs rogorc garkveul i samTavrobo konferencia, roml is daniSnul ebac aris orive eris warmomadgenel Ta Soris urTierTTanxmobis miRweva. amitom avtori miiCnevs, rom bel gia Tavisi arsiT aris konfederaciul i struqtura.³²⁴

2000 wel s moskovSi gamarTul konferenciaze igive vouter pasi aRniSnavda, rom `bel gias axasiaTebS Rrma bipol arul oba. SeimCneva qveynis enobrivi da kul turul i daxl eCa, rac aisaxeba rogorc ideol ogiaze, ise sameurneo cxovrebaSi... bel gia ufro konfederacias gvagonebs. federal uri xel isufleba moqmedebs, rogorc Taviseburi konferencia, romel zec ori eris warmomadgenel ebi cdil oben SeimuSaon esa Tu is urTierTmisaRebi gadawyvetil eba. Tumca aseT sistemas

---

³²² Marion Schmitz-Reiners. Die belgische Krise oder: Ein zerrissenes Land. EU-Office Brussels. Friedrich Ebert Stiftung. December 2007. <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/bruessel/05054.pdf>.

³²³ Frank Berge, Alexander Grasse, Föderalismus in Belgien: vom Bundesstaat zum Staatenbund?. KAS-Auslandsinfo 6/2004. S. 67–103.

³²⁴ Wouter Pas. Der belgische Föderalismus. NEDWEB/Broschüren. Wiener Broschüren 10: Flandern. <http://www.ned.univie.ac.at/CMS/Broschueren/Flandern>

federal ur doneze miyavarT bl okirebamde, Znel i xdeba gadawyvetil ebemis miReba da saerTo pol itikis gatareba.³²⁵

2007 wl is bol os erT-erTma bel giurma satel evizio arxma ganacxada bel giis daSl is Sesaxeb, rac `warumatebel xumrobad-monaTI es, Tumca xumroba SesaZI oa real obad iqces.<sup>326</sup> zogierTi avtori winaswarmetyvel ebs bel giis daSl as da amas mxol od drois faqtors ukavSirebs. j er kidev 80-ian wl ebSi rene sveneni Tavis wignSi `reqviemi bel giurad- gamoTqvamda mosazrebas, rom mas Semdeg, rac gaqreba bel giuri franki, gawydeba samxreTisa da Crdil oetis ukanasknel i damakavSirebel i rgol i ekonomikis sferoSi. danarCeni `ganqorwinebis- procesSi teqnkis saqmea. Tuki Cexebma da sl ovakebma SeZI es mSvidobianad daSorebodnen erTmaneTs, ratom ar SeuZI iaT igive gaakeTon fl amandiel ebma da val onel ebma?³²⁷

2007 wl is Semodgomaze fl andriis regionul parl amentSi daisva sakiTxi Catarebul iyo referendumi fl andriis damoukidebl obis Taobaze. maSin sakiTxze sabol oo gadawyvetil ebis miReba ar moxda da dokumentis teqsti gansaxil vel ad gadaegzavna erT-erT sapaarl amento komitets, magram varaudoben, rom igive sakiTxi momaval Si kidev dadgeba dRis wesrigSi.³²⁸

saubrobs ra bel giis momaval sa da fl andriis SesaZI o damoukidebl obaze, kris deshaueri ambobs, rom qonebis gayofisa da `ori eris bel giuri qorwinebis- Sewyvetis ideas sul ufro meti

fl andrias damoukidebl oba ar surs. amdenad, deshaueri miicnevs, rom bel giis momaval i briusel is poziciaze iqneba damokidebul i.³²⁹

bel giel i frankofonebis erT-erTi lideri pol -anri gandebieni Tavis 2006 wels gamocemul wignSi bel gia: ukanasknel i 15 wuti-gardauvl ad miicnevs bel giis daSI as. amitom igi mouwodebs frangul enovan mosaxl eobas moemzados bel giis daSI isa da safrangeTis iurisdicciis qveS gadasvl isaTvis.³³⁰ bel giis daSI is safrTxes xedavs i. kuCukic, Tumca igi varaudobs, rom evrokavSiris Semdgomi regional izaciis SemTxvevaSi bel giis daSI is idea dakargavs aqtual obas.³³¹ zogierTi avtori bel giis arseboba-ararsebobis sakiTxis gadawyvetas ukavSirebs 2009 wl is zafxul is arCevnebs.³³²

val onebisa da fl amandiel ebis dapirispirebis fonze Cveul ebriv iviwyeben germanul enovan bel giel ebs. miuxedavad imisa, rom mTel i bel giis mosaxl eobis araumetes xuT procents Seadgenen, isini moiTxoven bel giis meoTxe Tanasworufl ebian regionad aRiarebas da amis gamo daZabul i urTierToba aqvT, rogorc fl amandiel ebTan, ise val onebTan.³³³ aRsaniSnavia, rom, zogierTi mecnieris Sefasebit, bel giis germanul enovani mosaxl eoba erT-erTi yvel aze dacul i erovnul i umciresobaa mTel s evropaSi, romelic sargebl obs avtonomiurobis garkveul i xarixiT. maT gaaCniaT Tavis mTavroba da parl amenti, politikuri partiebi, saskolo swavl ebis sakuTari gegma, sakuTari germanul enovani sasamarTlo da warmomadgeneli evroparl amentSi,³³⁴ magram, rogorc ukve iTqva, germanul enovani mosaxl eoba eswrafvis meti ufl ebebis miRebisaken.

rogorc literaturaSi aRiniSneba, evropis arc erT qveyanaSi ar aris iseTi mzime situacia separatizmis mxriv, rogorc bel giaSi.

---

³²⁹

3.

?

:

mosaxl eobis umravl esoba srul iad SesaZl ebl ad miCnevs qveynis
daSI as.³³⁵

aRniSnul idan gamomdinare, Cven vfiqrobT, rom bel giis magal iTi
ar gamodgeba saqarTvel osaTvis. is

savaraudod, metad saval alo Sedegs gamoiRebs saqarTvel os SemTxvevaSi. garda bunebrivad arsebuli etnikuri da ekonomikuri faqtoria, romlebic, rogorc wesi, Ziritadi safuzvelia secesionisturi moZraobisa, aq mniSnel ovan rols iTamaSebs gare faqtori ruseTis saxiT. kreml i ara Tu abrkolebs afxazetis integracias saqarTvel oSi, aramed, rogorc 2008 wl is agvistos ruseTis samxedro agresiam da Semdgom ganvitarebul ma aseve agresiu ma movlenebma dagvanaxa, oficial urad da qmediTad adasturebs konfliqturi teritoriebis saqarTvel odan gamoyofis miswrafebebs. ruseTis mier saqarTvel os konfliqturi teritoriebis okupacia, maTi damoukidebel saxel mwifoebad aRiareba, am teritoriebze ganxorciel ebuli etnowmenda amis nateli dadasturebaa.

saqarTvel os mier afxazetis nawil obrivi suverenitetis aRiarebam da masTan, rogorc partniorTan, xel Sekrulebis dadebam SesaZi oa momaval Si ufro didi probl emebi gamoiwvios. xel Sekrulebis gaformeba SesaZi oa iqces afxazetis ara mxol od de faqto, aramed de jure damoukidebl obis erT-erT etapad da xel Semwyob mniSnel ovan faqtorad. es ruseTisaTvis iqneboda uaRresad xel sayrel i, vinaidan am moments gamoiyenebda afxazetisa da yofili samxret osetis avtonomiuri ol qis damoukidebl obis aRiarebis gamarTlebis bazisad.

mel kumovi ambobs, rom saxel Sekrulebo federal izmis dros central ur xel isuflebas ar SeuZilia raime cvlileba Seitanos konstituciur SetanxmebaSi, xolo yovel wevrs SeuZilia gaauqmos Setanxmeba da gavides kidec federaciidan sxva wevrebis Tanxmobis gareSe. rogorc istoriuli gamocdileba gviCvenebs, saxel Sekrulebo federaciebSi arsebobs federaciis subieqtების federaciidan Tavisufali gasvlis SesaZilebi oba. amitomac isini adre Tu gvian islebian an gadaizrdebian konstituciur federaciaSi. istoriaSi iyo federaciidan gasvlis magalitebi: 1965 wels mal aiziis federaciidan gamovida singapuri, daiSala mal is federacia da sxva.³⁴¹

saerTaSoriso organizaciebis araerTi moTxovnis da rezoluciis

5. federal izmi ara mar to saxel mwifos mowyobis principia, aramed qveynis erTian federal ur organizmad Camoyal ibebis procesi;
6. federal izmi eTnokomfl iqtebis gadawyvetis saukeTeso saSual ebaa;
7. federal izmi saxel mwifo mowyobis bunebrivi forma;
8. federal izmi diqtaturisa da total itarizmis winaaRmdeg brZol is saukeTeso saSual ebaa;
9. federal izmi SeuTavsebel ia central izaciasTan;
10. federaciul i wyoba ara mxol od politikuri, aramed social uri sistema da mis safuZvel s warmoadgens Tavisufal i pirovneba da Tavisufal i sazogadoeba;
11. federal izmi probl emebis gadawyvetis gzacaa da cxovrebis wesic;
12. federal izmi gansxvavebul Ta erTobaa;
13. federal izmi mSvidobis SenarCunebis umniSvnel ovanesi institutia;
14. federal izmi savsebiT miesadageba qarTul cnobierebas da misgan gamomdinareobs;
15. federaciul ad mowyoba saqarTvel os demokratiul ad mowyobaa.³⁴⁶

aq Cven detal urad ar SevudgebiT TiToeul i argumentis ganxil vas, vinaidan vfiqrobT, rom batoni v. I orTqifanizis mocemul i argumentebi zogjer nakl ebad damaj erebel ia da moiTxovs ufro

aseve, miTiTeba federal izmis demokratiul obaze, central izaciasTan da diqtaturasTan SeuTavsebl obaze ar efuzneba saTanado msjel obas. Cven zemoT ukve visaubreT federal izmisa da demokratiis urTierTmimarTebaze da aRvniSneT, rom federaciul i saxel mwifo SeiZl eba iyos demokratiul ic da arademokratiul ic. arsebobs magal iTebi, rodesac federaciul saxel mwifoebis marTavda samxedro xunta da a.S. rac Seexeba central izmisa da federal izmis SeuTavsebl obas, unda aRvniSnoT, rom mecnierebi cal ke gamohyofen central izebul i federaciul i saxel mwifos saxes. magal iTad, g. xubuas mixedviT, central isturi federaciul i saxel mwifos kl asikur magal iTad miCneul ia Tanamedrove avstria da nawil obriv germania.³⁴⁷ amdenad, central izebul i federaciul i saxel mwifo iseTive Tavsebadi cnebebia, rogorc unitarul i decentral izebul i saxel mwifo.

rac Seexeba federal izms, rogorc eTnokonfliqtebis gadaWris saukeTeso saSual ebas, cal saxad arc amis Tqma SeiZl eba. Cven vxedavT bel giasa da kanadaSi mimdinare movl enebis, sadac federal izmma ver daZl ia eTnikuri konfliqtebi da am qveynebSi didia separatistul i moZraobis tal Ra. kidev erTxel unda aRiniSnos, rom federal izmi ar aris panacea.

dausabuTebI ad da cal mxrivad gveCveneba batoni I orTqifaniZis mosazreba, rom federal izacia Seuqcevadi procesi gaxda da yovel wl iurad izrdeba federaciul ad mowyobil i saxel mwifoebis ricxvi. aqedan gamomdinare, avtori daaskvnis, rom unitarizmi _ qveynis warsul ia, federal izmi _ momaval i.³⁴⁸ CvenTvis ucnobia yovel wl iurad axal i federaciul i saxel mwifos Seqmnis faqtebi. esec ar iyos, avtoris mier srul iad uyuradRebod aris darCenil i sapirispiro tendencia _ federaciul i saxel mwifoebis unitarizacia.

avtoris cal mxrivoba imaSic gamoixateba, rom unitarul saxel mwifoze saubrisas mas xSirad magal iTad sabWoTa kavSiri mohyavs da akeTebis Sesabamis daskvnebs maSin, rodesac arsebobs mraval i maRal ganviTarebul i da demokratiul i unitarul i saxel mwifo, xol o sabWoTa kavSiri formal urad mainc federaciul i iyo.

---

³⁴⁷ g. xubua, federal izmi rogorc normatiul i principi... Tb., 2000, gv. 337.

³⁴⁸ viqtor I orTqifaniZe, dasaxel ebul i naSromi. gv. 16.

kidev erTi argumenti, roml is Sesaxebac sakmaod vrcl ad msjel obs v. I orTqifaniZe, aris saqarTvel os federal izmis istoriul i ganpirobepul oba. avtori miicnevs, rom federal izmi savsebiT miesadageba qarTul cnobierebas da misgan gamomdinareobs.³⁴⁹ misi azriT: `Zveli wel Tarrixvis me-3 saukunidan, anu qarTul i saxel mwifos Seqmnidan, roca saqarTvel os pirvel ma mefem farnavazma `ganawesa erisTavni rvani da spaspeti- saerisTaoebs, saspaspetoebis, mxareebis, kutxeebis, saatabagoebis da sxva regional ur erTeul ebs miecat srul i damoukidebl oba (avtonomia) Sida saqmeebis warmarTvasi, im pirobiT, rom yvel aferi zogadsaxel mwifoebri vi martul i iqneboda saxel mwifo xel isufl ebisagan... aseTive federaciul i mowyoba advil ad amoikiTxeba saqarTvel os udidesi mefis, daviT armasenebl is sakanonmdebl o xasiaTis nasromsi `gal obani sinanul isani-. arsanisnavia, rom mefe daviTi Tavisi vasal ebis erT j gufs moixseniebs mefebad. adgil obriv sakiTxebSi maT rcebodaT xel isufl ebis garkveul i, kanoniT dadgenil i sferoebi, avtonomiur gankargvasi.- `xel isufl ebis sferoebis gamijvnis principi, _ ganagrZobs v. I orTqifaniZe _ wiTel zol ad gasdevs feodal uri saqarTvel os mowyobis mTel istorias... martal ia saqarTvel oSi xSirad hqonda adgil i erisTavebis da mTavrebis brZol as mefesTan da SinaaSI il obas mTavrebs Soris, magram amas arasodes ar hqonia miznad arc saqarTvel os dasla, arc misi romel ime mxaris separatistul i gandgoma.³⁵⁰

msjel obis dasasruls, Tavisi argumentebis gasamyarebl ad v. I orTqifaniZes mohyavs arcil jorjazis sityvebi, rom `momavali sazogadoeba avtonomiisa da federaciis safuzvel ze iqnebadamyarebul i.³⁵¹

batoni v. I orTqifaniZe ar aris erTaderTi gamonaklisi, romelic saqarTvel os federal izaciis argumentad istoriul moments isveliebs. saqarTvel os federal izaciis momxreTa sxva warmomadgenlebic aseve iyeneben mocemul arguments. magal iTad, giorgi gogsazis mosazrebiT, saqarTvel os federal uri mowyobis istoria iwyeba cvens

---

³⁴⁹ i qve, gv. 24.

³⁵⁰ i qve, gv. 24-28.

³⁵¹ i qve, gv. 28.

federaciul i wyobil eba mraVal erovani saxel mwifos (kavkasiis da ruseTis _ g.g.) mowyobis erTaderT misaReb formad aRiara. gazeTma momaval i saqarTvel o pol itikur administraciul i triadis fargl ebSi warmoidgina _ saqarTvel os avtonomia

rac Seexeba mixako wereTel s, unda gaviTval iswinoT, rom igi Tavis msofl mxedvel obiT anarqisti iyo.

anarqizmis mamamTavari _ prudoni winaaRmdegi iyo demokratiis da misi institutebis. g. ToiZe me-19 saukunis bol os werda, rom `ar darCa arc erTi demokratiul i hazri, rom amas ar egmo da ar emxil ebina. 1857 wel s prudonma Tavis Tavi dauZinebel mtraT aRiara demokratebis, radganac aman es demokratebi dainaxa marTal progressa winaaRmdeg.<sup>359</sup> prudoni aseve winaaRmdegi iyo Tavisufal i vaWrobisa da amtkicebda, rom `Tavisufal i vaWroba aris ekonomikuri simtyuneo.³⁶⁰ prudonma brZol a gamoucxada kerZo sakuTrebas da mas qurdobas uwodebda.³⁶¹ aseTi social uri sakiTxebis radikal uri gadawyveta moiTxovda saxel mwifosa da xel isufli ebasTan damokidebul ebis garkvevas da mis modernizaciasac. amitom nacvl ad central izebul i saxel mwifosi, romelic anarqistebisaTvis borotebis saTaves warmoadgens, prudonma wamoayena `federal izmis principi~, romelic gadaizrdeboda anarqiaSi anu saxel mwifos gaqrobaSi. prudonisaTvis federal izmi warmoadgenda gardamaval etaps, romelic sazogadoebas miyvanda saxel mwifos likvidaciamde da srul anarqiamde.³⁶²

e. kodua aRniSnavs, rom m. wereTI istvis mTavari iyo anarqizmis

mZinvarebda sabWota terori. Sesabamisad, decentral izacia
mniSvnel ovani Sveba iqneboda qarTvel i xal xisaTvis.³⁶⁵

amdenad, vfiqrobT, arCil j orj aZisa da mixako wereTI is
damowmeba gansxvavebul i mizezebis gamo argumentad ver gamoadgebaT
saqarTvel os federal izaciis momxreebs.

despotia iyo. rogorc Cernil ovski ambobs, roca aRmosavl eTis despotiaze l aparakoben, mxedvel obaSi aqvT saxel mwifo xel isufli ebis iseTi forma da maSTan erTad iseTi politikuri reJimi, roca saxel mwifos meTauri srul ad fl obs sakanonmdebl o, aRmasrul ebel da sasamarTI o xel isufli ebas, aravin ar akontrol ebs da arc agebs pasuxs. niSnavs da xsnis moxel ebs, acxadebs oms da debbs zavs, axorciel ebs armiis umaRI esi sardl is, umaRI esi mosamarTI is funqciebs, rogorc kanonis moTxovniT, aseve TviTneburad.³⁶⁹ cxadia, rom aseTi tipis saxel mwifoSi yovel gvar avtonomiurobasa da ufl ebamosil ebaTa gamij vnaze saubari zedmetia.

Cven aseve ver daveTanxmebiT mosazrebebs, romel Ta mizanic Suasaukuneebis saqarTvel os federaciul ad warmosaxvas emsaxureba. rogorc profesori giorgi mWedl iZe aRniSnavs, aseTi mtkiceba sinamdvil es ar Seesabameba. misi argumentirebul i daskvnis Tanaxmad, feodal ur xanaSi (arc sxva dros) qarTul i saxel mwifoebi federal urad mowyobil i arasodes yofil a.³⁷⁰ faqtobrivad igives ambobs profesori dimitri Svel iZec, roml is azriT, saqarTvel o warmoqmniidan gauqmebamde unitarul i qveyana iyo.³⁷¹

Cveni mxriv gvinda aRvniSnoT, rom mocemul sakiTxTan dakavSirebiT imdenad aucil ebel i ar aris istoriis codna, ramdenadac federal izmis amosaval debul ebebsa da principebze el ementarul i warmodgenis arseboba, romel Tagan erT-erTi mTavaria kompetenciebis gamij vnis principi centrsa da federaciis subieqts Soris, Tan ise, rom federaciis subieqts gaaCndes gansakuTrebul i kompetenciebi anu sabol oo gadawyvetilebis miRebis ufl eba. maSasadame, is vinc saqarTvel os federal izaciis argumentad istorias iSvel iebs, unda daasabuTos, rom mefesa da saeristavos Soris gamij nul i iyo kompetenciebi zemoaRniSnul i principebis dacviT. es ki SeuZl ebel ia, vinaidan msgavsi ram ar arsebobda. piriqIT, rogorc didi ivane

---

³⁶⁹ z. m. Cernil ovski, saxel mwifosa da samarTI is msofli o historia, me-2 gadamuSavebul i da Sevsebul i gamocema, tomi I. Tsu, Tbil isi, 1992. gv. 27.

³⁷⁰ dawvril ebiT ix. giorgi mWedl iZe, federal uri wyobis Sesaxeb Sua saukuneebis saqarTvel oSi. saqarTvel os saxel mwifo _ unitarul i Tu federaciul i. samecniero konferenciis masal ebi. `baTumis universiteti~, baTumi, 2005. gv. 25-32.

³⁷¹ dimitri Svel iZe, qarTul i politikuri azri unitarizmisa da federal izmis Sesaxeb. saqarTvel os saxel mwifo _ unitarul i Tu federaciul i. samecniero konferenciis masal ebi. `baTumis universiteti~, baTumi, 2005. gv. 21.

javaxiSvil i aRniSnavs, daviT aRmaSenebl is droidan moyol ebul i Tamaris sikvdil amde, e.i. Cveni samSobl os erTobisa da ZI ierebis umwverval es xanaSi, saqarTvel os TviTeul `samefoSi~ cal -cal ke ganagebdnen xol me saqmeebs da ara erTad, e.i. marTva-gamgeoba sauwyebo principze ki ar iyo damyarebul i, aramed saTemo principze. mefe erT `samefodan~ meore `samefoSi~, anu axl omaxl o adgil as gadadioda xol me da yvel a saqmeebs adgil obriv ismenda da ganagebda xol me. magal iTad, daviT aRmaSenebel i `Cavida afxazeTs biWvintamde da ganagna

dadebiTi movl enaa, Tu maTSi aris WeSmaritebis marcvai i, rasac ver vxedavT zemoaRniSnul mosazrebaSi.

rac Seexeba 1918-1921 wl ebis saqarTvel os demokratiul respubl ikas, esec argumentad ver gamodgeba, vinaidan igi federal uri ar yofil a. saxel mwifoSi ramdenime avtonomiis arseboba ar niSnavs, rom igi federaciul ia.³⁷⁶ mraval i Tanamedrove unitarul i saxel mwifos

\$3. federal izmis Sedegebi qarTul real obaSi

mecnierebi miuTiteben zogadad federal izmis dadebiT mxareebze, Tumca isic aRiniSneba, rom mas aseve gaaCnia mraval i `ukuCveneba-. batoni g. xubua dadebiTTan erTad yuradRebas amaxvil ebs federal izmis uaryofiT momentebzec. mocemul paragrafsi gvinda swored aRniSnuli (dadebiti da uaryofiti) aspeqtibis gaTval iswinebit vimsjel oT saqarTvel os federal izaciis perspectivebze, im Sedegebze, Tu, savaraudod, rogor aisaxeba saqarTvel os federaciul i wyoba qveynis momaval ze.

aspeqti 1. adgil obrivi probl ematika

federaciul i saxel mwifos erT-erTi mniSvnel ovani upiratesoba, razec federal izmis mkvl evarebi miuTiteben aris is, rom federaciul i saxel mwifo xel s uwyobs saqmian, adgil obriv moTxovnebze orientirebul i gadawyvetil ebebis miRebas. federal uri wesrigis pirobebSi moqal aqees aqT politikur procesSi aqtiuri monawil eobis meti SesaZl ebl oba. adgil obrivi probl ematika maTTvis ufro axl obel i da nacnobია, vidre central ur doneze gadasawyveti sakiTxebi. federal izmi xel s uwyobs politikuri sistemis demokratiul i safuZvl ebis formirebas. marTvis federal uri sistemis dros saxel mwifo xel isufl eba, ase vTqvaT, geografiul ad uaxl ovdeba xal xs. federaciul saxel mwifoSi ufro nakl ebad dgas politikuri xel isufl ebis anonimurobis probl ema, xol o individs saSual eba aqvs miiRos Segnebul i monawil eoba politikur procesSi. federal izmi xel s uwyobs saxel mwifo saqmianobis sferoebis optimal ur danawil ebas, agreTve, qmnis damatebit SesaZl ebl obebis xel isufl ebis mimarT demokratiul i kontrol is ganxorciel ebisTvis.³⁷⁸

zemoaRniSnul mosazrebebSi ramdenime momenti unda gamoiyos. pirvel i es aris `adgil obrivi probl ematika~. davsvaT kiTxva, ras niSnavs `adgil obrivi probl ematika-?

saqarTvel os saerTo farTobi Seadgens 69711,8 km²-s, xol o mosaxl eobis saerTo raodenoba saqarTvel os mosaxl eobis 2002 wl is

³⁷⁸ g. xubua, federal izmi rogorc normatiul i principi..., Tbil isi, 2000, gv. 34.

pirvel i sayovel Tao erovnul i aRweris mixedviT, _ 4 371 535 adamians. farTobis mixedviT, saqarTvel os yvel aze didi mxare aris kaxeTi (11310,9 km²-s³⁷⁹), xol o mosaxl eobis raodenobis mixedviT pirvel adgil zea imereTi (699 666 adamiani).³⁸⁰ paral el i rom gavavl oT, magal iTad, germaniis federaciul i respubl ikis mosaxl eoba aris 82,244 mil ionis, xol o farTobi _ 357,027 km².³⁸¹ gfr-is erT-erTi miwis _ bavariis farTobi Seadgens 70547 km²-s, xol o mosaxl eoba 12 mil ions.³⁸² maSasadame, bavaria farTobiT TiTqmis saqarTvel os tolia, xol o mosaxl eobis raodenobiT TiTqmis samjer aRemateba mas. da Tu iTvl eba, rom saqarTvel oze didi, 12 mil ioniani bavariis xel isufl ebisTvis axl obeli da nacnobია ადგილ ობრივი პრობლემატიკა, რატომვე იყნება ასეტი პრობლემატიკა axl obeli da nacnobi 4,5 mil ioniani saqarTvel os xel isufl ebisTvis. vfiqrobT, aseTi patara qveynisTvis `axl obeli- da `Soreuli- პრობლემა ნაკლებად არსებობს.

sakiTxi Seizl eba sxvagaradac daisvas. ადგილ ობრივი პრობლემატიკა კიდე უფრო axl obeli da nacnobia municipal itetის დონეზე (federaciის სუბიექტის დონეზე SedarebiT). აყედან გამომდინარე, vfiqrobT, რომ უფრო მისწრაფებული იყნებოდა saqarTvel os SemTxvevaSi swored municipal itetებს მიეცეT მეტი უფლებამოსილება, გაეზარდოT დაფინანსება და TviTmmarTvel obის ფარგლები. ასეT SemTxvevaSi უფრო ოპერატიული ად მოხდება ნებისმერი ადგილ ობრივი მნიშვნელობის პრობლემის გადაწყვეტა, xol o Tu sakiTxi scდება municipal itetის ფარგლებს, მას qveynis central uri xel isufl eba გადაწყვეტის.

რაც Seexება `xel isufl ebის ხალხთან მიმართებაში, vfiqrobT, რეალური TviTmmarTvel obის არსებობაT xel isufl eba უფრო მეტად `მიუახლოვდება- ხალხს, ვიდრე კიდევე erTi სუალედური დამატებითი რგოლის შემოღებით. ალბათ, საკამათო არ უნდა იყოს, რომ ადგილ ობრივი TviTmmarTvel obაზე (municipal itetზე) უფრო axl os federaciის სუბიექტის _ Statis xel isufl eba ხალხთანვე იყნებავე

---

³⁷⁹ saqarTvel o. administraciul -teritoriul i dayofa. saqarTvel os statistikis

geografiul ad da verc pol itikurad da SeiZl eba iqces damatebiT biurokratiul struqturadac ki, rasac eqneba uaryofiT i efeqti.

aspeqti 2. pol icentrizmi

federal izmisaTvis damaxasiaTebel ia pol icentrizmi da miCneul ia, rom es xel s uwyobs pol itikuri procesebis ganviTarebis Tanabrobas qveynis mTel teritoriaze. aseve upiratesobad aris miCneul i is, rom, vinaidan federaciul saxel mwifoSi arsebul i pol itikuri centrebi, rogorc wesi, ar warmoadgenen erTian pol itikur Zal as, gansxvavebul i pol itikuri ideol ogiisa da orientaciis mqone

xel isufli ebaTa gansxvavebuli doneebi ufro metad orientirebulia
politikur kompromisebze da nakl ebad iTval iswinebs martvis winda
racionalur, teqnokratiul moTxovnebs.³⁸⁵

ბაი ტე ებდავყვეტ

avtonomiuri respublikის ხელშეწყობის საკითხი იყო მისი, რომლის ავტონომიური რესპუბლიკის ხელშეწყობის ირგვლივ ნორმატიული აქტების, რომელიც პირდაპირ ეხება რეგიონების საკითხებს და სხვა კანონების. მაგალითისთვის გამოდგება ავტონომიური რესპუბლიკის საკონსტიტუციო სასამართლოს შემთავრებით, რაც პირდაპირ ეხება რეგიონების, როგორც საკითხებს და კონსტიტუციას, ისე ორგანული კანონების საკონსტიტუციო სასამართლოს შესახებ. ამასთან ერთად, ავტონომიური რესპუბლიკის არსებობის სტრუქტურები არ ექვემდებარებოდნენ კვლევის უმარტივეს მთავარ საკითხებს და, ფაქტობრივად, ასლიანობის გამოცხადების იმყოფებოდნენ, რაც კარგად გამოცხადდა 2004 წლის აპრილში.

ავტონომიური რესპუბლიკის კარგად განსაზღვრული უფლებების გარე ფაქტორი უნიტარული სახელმწიფოს შემთავრებით და მასთან დაკავშირებული ფედერალიზმის შემთავრებით?

თუ კენი კვლევის უახლესი ვაშლის შემთავრებით მაგალითების ერთად გავითვალისწინებთ საკითხებს და ვინაშე არსებობს საფრთხეების, რუსეთის სახელმწიფოში განვითარების მიზნების არსებობას, არის დიდია ალბათობა იმისა, რომ ფედერაციის სუბიექტების ხელისუფლებასა და სახელმწიფოს მიერ განხორციელებულ მართლაც და, შესაბამისად, რამდენიმე დაზარალებულს კერძო არსებობს ალბათობა, რომ ასეთი დაზარალებულს კერძო შემთავრებით საკითხებს და, სადაც ეტნიკურად კარგად მოხალისობა უმცირესობის შემთავრებით, მაგალითად, სამხრეთ-აღმოსავლეთის მხრების 207598 ადამიანიდან კარგად ები შედგენენ 89995-ს და, შესაბამისად, 43,35 %-ს მასთან, როდესაც ეტნიკურად რომელიმე მოხალისობა 113347 ადამიანი უმრავლესობის შემთავრებით (54,59 %).³⁸⁷³⁸⁸ კვლევითი კარგად მოხალისობის (222450 ადამიანი) შედგენენ ამ მხრის მოხალისობის (497530 ადამიანი) 44,71 %-ს.³⁸⁹

საკითხებს და ფედერალიზმის შემთავრებით სწორედ დეინტეგრაციის საფრთხეზე ამხვილებს ურადრეზონანსი გ. ხუბია. იგი ამბობს, რომ

³⁸⁷ იხ. საკითხებს და მოხალისობის 2002 წლის პირველი საყოველთაო ეროვნული აღწერის პირველი შედეგები. სტატისტიკური კრებული საკითხებს და სტატისტიკის სახელმწიფო დეპარტამენტი. თბილისი, 2004. გვ. 62.

³⁸⁸ გავიხსენოთ, რომ სამხრეთ-აღმოსავლეთის მხრების სეპარატისტული მოძრაობების არსებობა უახლეს ვაშლის შემთავრებით და ეს იდეა დროში კარგად მოხალისობის.

³⁸⁹ იხ. საკითხებს და მოხალისობის 2002 წლის პირველი საყოველთაო ეროვნული აღწერის პირველი შედეგები. სტატისტიკური კრებული საკითხებს და სტატისტიკის სახელმწიფო დეპარტამენტი. თბილისი, 2004. გვ. 63.

araswori politikis gavl eniT saqarTvel oSi Sesazl ebel ia Camoyal ibdes partikul arul i federal izmi, rodesac mniSvnel ovnad gaZl ierdeba federaciis subieqtების politikuri wona, xolo federal ur centrs mieniWebas mxol od da mxol od simboluri ufl ebamosil ebebi. am SemTxvevaSi, sakuTari avtonomiis uzrunvel yofas SeiZl eba meti mniSvnel oba mieniWos, vidre erTianobisaken swrafvas, xolo federaciis subieqtების gaZl iereba gaxdes erTiani saxel mwifos sisustis mizezi. partikul arul ma federal izmma SeiZl eba ukana pl anze gadaswios da Caklas gaerTianevisa da mTlianobis idea. partikul arul i, regionaluri egoizmisaTvis damaxasiaTebel i miswrafeba piradi sargebl obisa da gamorCenisadmi sakmaod saSiSi dezintegraciuli muxtis Semcvel ia. federal izmi xels uwyobs erTmaneTis gverdiT cxovrebas, magram igi aseve aadvilebs arsebul i kavSirebis rRvevasac, gansakuTrebit maSin, rodesac Sinateritoriuli sazRvrebi daemTxveva eTnikur da enobrivi sazRvrebs.³⁹⁰

sxva adgilas federal izmis negatiur aspeqtებზე საუბრისას ბატონი გ. ხუბია არნისნავს, რომ ფედერაციული სახელმწიფოსი არსებულის, ტუნდაც ადმინისტრაციული ხასიათის საზღვრები ხელს უსლის კოორდინირებულ მართვას და აბრკოლებს კოოპერაციული თანამშრომლობას;³⁹¹ ტერიტორიული მოწყობის ფედერალური მოდელი შეიცავს სეპარატისტული ტენდენციების უახალისეების საფრთხეს.³⁹²

არნისნილიდან გამომდინარე, ვფიქრობთ, რომ საკარტველოს ფედერალიზაცია დამატებითი სტიმულს მისცემს სეპარატისტული ტენდენციებს და ახალი დაზაბულობის კერების შეგნას. ასევე SemTxvevaSi საკარტველოს ცენტრალური ხელისუფლება იზულებული იქნება მუდმივად დაკავებული იყოს ამ კერების გაგრობით და არ გამოეგოს სხვადასხვა სახის პოლიტიკურ პროვოკაციებზე.

---

³⁹⁰ გ. ხუბია. ფედერირებული საკარტველო? საკარტველოს ფედერალიზაციის პერსპექტივები: , კონფერენციის მასალების კრებული, რედაქცია: დ. ვ. კესელავა და ვ. ლორთქიფანიძე,

თბილისი, 2000. გვ. 132-153.

³⁹¹ გ. ხუბია, ფედერალიზმი როგორც ნორმატიული პრინციპი და..., გვ. 38.

³⁹² იქვე, გვ. 146. ამავდროულად ავტორი არნისნავს, რომ ფედერალიზმი პოლიტიკური ერთიანობის გამოყენებასთან ერთად ახორციელებს პოლიტიკურ გადაწყვეტილებათა მიზნების უფლებამოსილებათა **სეპარირებას** (ხაზგასმა ცენია _ გ.გ.) რამდენიმე ცენტრს შორის. იქვე, გვ. 141.

aspekti 4. pol itikuri ambiciis adgil ze dakmayofil eba

federal izmis erT-erT upiratesobad miCneul ia, rom igi izl eva pol itikuri ambiciis adgil ze dakmayofil ebis saSual ebas da, rom mniSvnel ovania misi rol i adgil ze pol itikuri l ideris momzadebis procesSi.³⁹³ aseTi probl ema SeiZl eba marTI ac mniSvnel ovan i yos didi masStabis qveynebsi, magram ara iseT patara qveyanaSi, rogoric saqarTvel oa.

esec rom ar iyos, pol itikuri ambiciis dakmayofil ebisa da pol itikuri l ideris Camoyal ibebis Tval sazrisiT adgil obrivi TviTmmarTvel obis fargl ebic sakmarisad migvaCnia. amis magal iTia Tundac safrangeTis dRevandel i prezidenti nikol a sarkozi, romel ic pol itikur l iderad swored safrangeTis erT-erTi patara qal aqis noi-sur-senis (Neuilly-sur-Seine) merobis dros Camoyal ibda.

garda amisa, Tanamedrove saxel mwifoebSi (da maT Soris saqarTvel oSi) pol itikur procesebSi metad aqtiur rol s TamaSoben pol itikuri partiebi. pol itikur mecnierebaSi gamoyofen pol itikuri partiis ramdenime funqcias, romel Tagan erT-erT yvel aze mniSvnel ovan mimarTul ebas warmoadgens pol itikuri social izacia da pol itikuri rekrutireba. am ukanasknel Si igul isxmeba kadrebis SerCeva da Tanamdebobaze wamoyeneba, rogorc Tavad partiisTvis, ise pol itikuri sistemis sxva organizaciebisaTvis.³⁹⁴ rusi pol itol ogi gaj ievi, saubrobs ra pol itikuri partiebis funqciebsa da rol ze, aRniSnavs, rom Tanamedrove civil izebul saxel mwifoebSi pol itikuri kariert dainteresebul i pirebi, rogorc wesi, j er kidev studentobis periodSi ebmebian ama Tu im partiis axal gazrdul organizaciebSi da maT Soris warCinebul ni TandaTanobiT miiveven win Tanamdebobrivi kibeze.³⁹⁵

rogorc vxedavT, didia pol itikuri partiebis mniSvnel oba da rol i pol itikuri ambiciebis dakmayofil ebisa Tu pol itikuri l ideris Camoyal ibebis saqmeSi; da am mxriv gamonakl iss arc saqarTvel o warmoadgens. saqarTvel oSi arsebul pol itikur partiaTa nawil s aseve gaaCniaT axal gazrdul i organizaciebi da Cven sul ufro metad vxedavT maT monawileobas pol itikur procesebSi. saqarTvel os

³⁹³ g. xubua, federal izmi rogorc normatiul i principi... Tbil isi, 2000, gv. 53.

³⁹⁴ . . . .1998. .37.

³⁹⁵ . . . . <http://lib.socio.msu.ru/l/library>

xel isuflebis mier ukanasknel periodSi ganxorciel ebuli rigi sakanonmdebl o initiativebis Semdeg, rac gamoixateboda saxel mwifos mier partiebisdafinansebis gazrdaSi, vfiqrobT, politikuri partiebisi roli dalmiSvnel oba kidev ufro gaizrdeba.

aqve, gasatvaliswinebelia politikur partiaTa raodenobac. dReisaTvis saqarTvelos iusticiis saministroSi oficial urad registrirebულია 206 politikuri partia³⁹⁶, xolo amatgan saqarTvelos parlamentiSi 8 politikur partias yavs warmomadgeneli (ერთიანი ნაციონალიური მოძრაობა, ქრისტიან-დემოკრატიული მოძრაობა, ლეიბორისტული პარტია, ეროვნული-დემოკრატიული პარტია, რესპუბლიკური პარტია, კართული დასი, საკარტველ დემოკრატიული პარტია და პოლიტიკური გაერთიანება `ცენ ტვიტონ-).³⁹⁷ SedarebisTvis arvniSnavT, rom germaniis federაციული რესპუბლიკაSi samocamde პოლიტიკური პარტია arsebobs,

saxel isufli ebo structurebi da gadawyvetil ebaTa miRebis gacil ebiT ufro gamartivebul i procedura.⁴⁰⁰

aWaris avtonomiuri respublikis 2008 wl is respublikuri biujetis Sesaxeb kanonis me-7 muxl is mixedviT, aWaris avtonomiuri respublikis respublikuri biujetis xarjebi adgil obriv TviTmarTvel erTeul ebze gadasacemi saxsrebis CaTvl iT Seadgenda 104 267,4 (as oTxi milion oras samocdaSvidi aTas oTxasi) aTas I ars. aqedan adgil obriv TviTmmarTvel erTeul ebisaTvis gadasacemi Tanxa iyo 36 098,8 (ocdaTeqvsmeti milion oTxmocdaTvrameti aTas rvaasi) aTasi I ari, xolo danarCeni 68 168,6 (samocdarva milion as samocdarva aTas eqvsasi) I ari mimarTuli iyo avtonomiuri respublikis umaRlesi organoebis (umaRlesi sabWo, saministroebi da sxva uwyebebi) dasafinansebl ad. saqarTvel os 2008 wl is saxel mwifo biujetis Sesaxeb kanonis 38-e muxl is me-3 punqtis mixedviT, aWaris avtonomiuri respublikisaTvis⁴⁰¹ gaTval iswinebuli iyo finansuri daxmareba 499 (oTxas oTxmocdacxrameti) aTasi I aris odenobiT. kanoni calke iTval iswinebda finansur daxmarebebs aWaris avtonomiuri respublikis administraciuli erTeul ebisaTvis (q. baTumi, qobul eTis, xel vaCaauris, qedis, Suaxevisa da xulos municipal itetebi).

arsebuli monacemebis safuzvelze SesaZlebelia daaxloebiT mainc warmovidginoT ra damatebiti finansuri xarjebi iqneboda saWiro

rogorc cnobil ia, saxel mwifo xel isufli ebis ganxorciel ebis baza swored financebia da, Sesabamisad, finansuri saxsrebi mopovebas, mocul obasa da xarjvazea damokidebuli teritoriuli erTeul ebis xel isufli ebaTa mdgomareoba, radgan maTTvis miniWebuli ufl ebamosil ebebis ganxorciel ebas swored financebi uzrunvel yofen.⁴⁰⁵

magram asimetriuli federal izmis sistema, rasac ver avcdebiT saqarTvel os federirebis SemTxvevaSi, garkveul sirTul ebs warmoSobs politikur-ekonomikuri Tval sazrisiT. konkurenciaze orientirebuli federal izmis dros federaciis subieqtebi Tavianti saqmianobis procesSi SeiZleba mTlianad Semoifarglon e. w. „negatiuri integraciiT,“ rac imas gul isxmobs, rom resursebiT mdidari da maRal ganvitarebuli federaciis subieqtebi SedarebiT dabali gadasaxadebis SemoRebis an sxva, investiciisaTvis xel sayreli pirobebis SeqmniT cdiloben kidev ufro gazardon Tavianti upiratesoba. Sesabamisad, Rarib da nakl ebganvitarebuli infrastruqturis mqone federaciis subieqtebs emuqrebat isedac arasaxarbielo safinanso-ekonomikuri mdgomareobis gauaresebis safrTxe.⁴⁰⁶ rogorc batoni g. xubua ambobs, SeRavaTebis, upiratesobebisa da sxvadasxva saxis regionaluri barieris Seqmna aramarto abrkol ebs Sinasistemuri, aqtiuri gacvliga-gamocvლის process, aramed moicavs centrTan, aseve federaciis sxva subieqtebtan Semosavlebis gadanawilebis gamo konfliqtebis warmoSobis safrTxesac. janmrTel i, federaluri konkurencia SeiZleba gadaizardos destruqciul, Tavisi arsiT damangrevel partikul arul konkurenciaSi.⁴⁰⁷

aRniSnul Tan dakavSirebiT batoni z. ruxaZe ambobs, rom xel isufli ebaTa doneebis mier sakuTari safinanso ufl ebamosil ebebis arsebobis pirobebSi qveynis calkeuli nawilebi ekonomikurad araTanabrad ganvitardebian, anu am dros SesaZlebelia qveynis calkeuli nawilebi ufro swrafad ganvitardes, vidre sxva. aseTi

---

⁴⁰⁵ z. ruxaZe, xel isufli eba da kanonmdebl oba. sadisertacio naSromi iuriduli mecnierebaTa kandidatis samecniero xarisxis mosapovebl ad. Tbilisi, 2003. gv. 86.

⁴⁰⁶ g. xubua, federal izmi rogorc normatiuli principi... Tbilisi, 2000, gv. 344-345.

⁴⁰⁷ ique, gv. 345

ganviTarebis uaryofiT i Sedegi ki SeiZl eba gamoixatos ara mxol od qveynis ekonomikuri ganviTarebisadmi xel is SeSl aSi, aramed am garemoebam SesaZl ebel ia real uri safrTxe Seuqmnas qveynis erTianobasac, risi magal iTebic am mimarTebiT ukve mogvca msofli o konstitucional izmis praqtikam.⁴⁰⁸

saqarTvel os federal izaciis SemTxvevaSi ekonomikur partikul arizmze saubrobs qarTvel i ekonomisti d. mouraviZe, romel ic aRniSnavs, rom federal izmis principebi ver uwyobs xel s ekonomikur integracias. misi azrit, marTalia, arseboben ekonomikurad maRal ganviTarebul i federaciul i saxel mwifoebi, magram saqarTvel o Zal ian gansxvavebul i da Taviseburi qveyanaa da sxva qveynebisa Tu istoriul i paral el ebis imedze ar unda viyoT. federal izmis SemTxvevaSi Cveni kuTxeebi erTgvarad Caikeba. garkveul i urTierTobebi, marTalia, maT Soris iqneba, magram is mraval mxrivi urTierTobani, rac iyo unitarul i sistemis dros da jer kidev aris, dairRveva, SeizRudeba.⁴⁰⁹

Cven zemoT ukve visaubreT adgil obrivi politikuri el itis kontrol is probl emaze da amis gamovl inebaze saqarTvel os uaxl oes warsul Si. aslan abaSizis rejimi ara marto politikurad da samarTl ebrivad, aramed ekonomikuri Tval sazrisiTac iyo destruqciul i. faqtobrivad, igi srul ad akontrol ebda rogorc baTumis portis, aseve aWaris teritoriaze ganl agebul i qveynis sabajo punqtebis Semosavl ebs. mudmivi probl ema iyo saqarTvel os central ur biuj etSi aWaris avtonomiidan Tanxebis gadaricxva da es sakiTxi mudmivi davis sagans warmoadgenda saqarTvel os central ur da aWaris avtonomiuri respublikis xel isufli ebebs Soris. Tu am gamocdil ebasTan erTad gaviTval iswinebT axal i daZabul obis kerebis Seqmnis safrTxesac, razec zemoT ukve visaubreT, advil i SesaZl ebel ia, rom saqarTvel os federal izacias mohyves federaciis cal keul i subieqtების ekonomikuri Caketil oba, xolo qveynis central uri

---

⁴⁰⁸ z. ruxaZe, xel isufli eba da kanonmdebl oba. sadisertacio naSromi iuridiul mecnierebaTa kandidatis samecniero xarisxis mosapovebl ad. Tbil isi, 2003. gv. 88.

⁴⁰⁹ saqarTvel os federal izaciis perspeqtivebi PRO ET CONTRA, konferenciis masal ebis krebul i, Tbil isi, 2000. d. mouraviZis moxseneba. gv. 108.

biuj eti xSirad aRmoCndes adgida.l >vi pol itikuri el itebis
`tyveoba<5>~.

model i Tavisi kompaqturi, magram qmediTi mTavrobiTa da gacil ebiT nakl ebi xarj ebiT ufro momgebiani iqneba saqarTvel osTvis, vidre federal uri model i.

vfiqrobT, zemoarNiSnul i upiratesobebi gansakuTrebiT mniSvel ovani, gadamwyvetia saqarTvel osTvis, rogorc zogadad misi rTul i geopol itikuri mdgomareobis gamo, ise konkretul ad mocemul etapze, rodesac umZimesi politikuri da ekonomikuri sirTul eebis fonze mimdinareobs mniSvel ovani saxel mwifoebri vi reformebi.

aqve unda SevexoT eTnikur sakiTxs. vfiqrobT, SiSi, romel sac gamoTqvamen cal keul i pirebi unitarul i saqarTvel os pirobebSi eTnikur umciresobaTa dacvis Tval sazrisiT, gaumarTI ebel ia. rogorc g. xubua ambobs, avtonomias, rogorc umciresobaTa ufl eebis dacvis erT-erT iuridiul formas, SeuZl ia Seasrul os konfl iqtebis gadaWris funqciac da uSual od adgil ebze moawesrigos arsebul i uTanxmoebebi.⁴¹⁴

msofli oSi arsebobs mraval i warmatebul i unitarul i saxel mwifo, sadac kompaqturad cxovroben eTnikuri umciresobani da maTi ufl ebebi dacul ia avtonomi iT. vfiqrobT, Cven teritoriul i mowyobis sakiTxis gadawyvetisas, upirvel es yovl isa, magal iTi unda aviRoT iseTi unitarul i saxel mwifoebisagan, romel Tac gaaCniat kompaqturad dasaxl ebul i eTnikuri umciresobani da sididiT met-nakl ebad Seesabamebian saqarTvel os. am Tval sazrisiT yuradRebas ipyrobs daniis saxel mwifo, romel ic aris maRal ganviTarebul i samrewvel o qveyana da roml is mosaxl eobis cxovrebis done erT-erTi yvel aze maRal ia msofli oSi.⁴¹⁵

daniis farTobi aris 43094 kv.km. (fareris kunZul ebisa da grenl andiis garda). 2003 wl is ivl isis mdgomareobiT, am qveynis mosaxl eoba Seadgens 5384384 adamians.⁴¹⁶ dania aris unitarul i saxel mwifo, romel sac gaaCnia ori avtonomia (TviTmmarTvel i teritoria) grenl andiisa da fareris kunZul ebis saxiT, sadac Sesabamisad cxovroben daaxl oebiT 55 aTasi (maT Soris eTnikuri

⁴¹⁴ g. xubua, federal izmi rogorc normatiul i principi..., gv. 93.

⁴¹⁵ dania. zogadi cnobari. sazRvargareTis qveynebis konstituciebi. nawil i I. pasuxismgebel i redaqtori v. gonaSvil i. `qronografi-, Tbil isi, 2004. gv.103.

⁴¹⁶ i qve, gv.100.

daniel ebi mxol od 5 aTasia) da 43 aTasi adamiani. mTel i qveynis teritoriaze saxel mwifo ena aris daniuri, xol o avtonomiebsi aseve aborigenul i enebi.

avtonomiebs gaaCniaT Taviani xel isuflebis organoebi, xol o daniis erTpalatian parlamentiSi warmodgenil ni arian 2-2 deputatiT, rac garantirebul ia konstituciis me-4 nawiliT. avtonomiebsi daniis samefos warmoadgenen da interesebs icaven umaRi esi komisrebi.

miuxedavad imisa, rom orive avtonomiuri teritoria maTTvis avtonomiis miniWebamde iyo daniis kolonia (fareris kunZulebma TviTmmarTveli erTeulis statusi miRo 1948 wels, xol o grenlandiam _ 1979 wels); orive warmoadgens kunZuls da sakmaod daSorebul ia daniis kontinenturi nawilisagan,⁴¹⁷ rac arTulebs am teritoriebis marTvas, daniis samefo erT-erTi yvelaze stabiluri saxel mwifoa evropis kontinentze.

2008 wl is noemberSi daniisa da grenlandiis erToblivi samTavrobo komisiis rekomendaciiT grenlandias Catarda referendumi, romliTac grenlandias gaufarTovda avtonomiuri ufl ebamosil ebani.

saqarTvelom SeiZleba gamoiyenos daniis magaliti, rasic vgül isxmobT separatistuli teritoriebisavis avtonomiis (TviTmmarTvelobis) miniWebas. saqarTvelosTvis arsebuli rTuli situaciis (okupirebuli teritoriebi, agresiuli mezobeli saxel mwiforuseTis saxiT, qarTul-afxazuri da qarTul-osuri urTierTobis TiTqmis boloci wlis konflikti) miuxedavad, gaaCnia calkeuli upiratesobebic daniastan Sedarebit:

- grenlandia (iseve, rogorc farerebi) iyo daniis kolonia da mxolod me-20 saukunis meore naxevarSi miRo avtonomiis statusi. amisgan gansxvavebit, afxazeti, rom araraferi vTqvat yofilisamxreToseTis avtonomiur olqze, yovelTvis iyo saqarTvelos Semadgeneli nawili. qarTvel da afxaz, aseve qarTvel da oserebs Soris arsebobs Tanacxovrevisa da Tanamsromlobis mraval saukunovani tradicia. amasadaturebs Tundacis faqti, rom 1992 wlis konfliktamde afxazetsi dafiqsirebuli ojaxebis 40% Sereuli qarTul-afxazuri ojaxi iyo;

---

⁴¹⁷ fareris kunZulebi daSorebul ia daniis kontinenturi nawilisagan 375 km-iT. gacilebit Sors mdebareobs grenlandia.

•

mTI ianobis aRdgenis Semdeg mis

kviprosis varianti SesaZI oa ganxorciel des mxol od saqarTvel os orsubieqtian federaciul saxel mwifod Camoyal ibebis SemTxvevaSi da ara unitarul i saxel mwifos pirobEbSi.

vfiqrobT, afxazeTTan dakavSirebiT aseve uadgil oa kosovos anal ogiis motana. kosovoSi arsebul i real oba absol uturad gansxvavdeba afxazeTSi ganviTarebul i movl enebisagan.⁴²¹ amis dasturad

rezi ume

war modgenil i   sadisertacio   naSromi   aris   mcdel oba

obieqturad iTxovs teritoriul decentral izacias. aqve aRsaniSnavia isic, rom saxel mwifoebi, roml ebic federal urad iwodebian, xSir SemTxvevaSi Tavisi arsiT aseTebis ar warmoadgenen.

erTmniSvnel ovnad unda iTqvas, rom dReisaTvis unitarizmi aris saxel mwifoebri vi mowyobis yvel aze ufro gavrcel ebul i forma. marTalia, bevri unitarul i saxel mwifo ganicdis garkveul decentral izacias, magram am procesisaTvis federal izaciis kvalifikaciis miniWebi gamarTl ebul ad ar migvaCnia. saxel mwifoebi didad ar Cqaroben teritoriul i mowyobis unitarul i formis Sevl as federaciul iT.⁴²³

arsebobs sapirapiro tendenciebic, mraval i federaciul i saxel mwifo ganicdis unitarizacias. rom aRaraferi vTqvaT ruseTis, l aTinuri amerikis qveynebis, aziisa da afrikis cal keul federaciul saxel mwifoebze, amis magal iTebi arsebobs Tundac germaniisa da avstriis saxel mwifoebis saxiT, roml ebic oficial urad federaciul ad iwodebian, magram real urad es ase ar aris da maTi federaciis subieqtobi, faqtobrivad, uufli ebo rgol ebs warmoadgenen.

meore mxriv, vfiqrobT, didia daintereseba saxel mwifoTaSorisi federal izmisadmi. mimdinare gl obal izaciis fonze wina pl anze wamoiwevs federal izmis, rogorc saxel mwifoTaSorisi urTierTobis formis sakiTxi. amis niSnebi arsebobs rogorc evropis, ise amerikis kontinentze. savaraudod, saxel mwifoTa daaxl oebas kidev ufro did stimul s miscems msofli ioSi mimdinare ekonomikuri da safinanso krizisi.

arsebobs mraval i mosazreba, rom saqarTvel o unda gaxdes federaciul i saxel mwifo. am mosazrebi avtorTa upirvel esi argumenti teritoriul i mTli anobis aRdgenaa, Tumca gaugebaria, rogor Seuwyobs xel s saqarTvel os cal keul i istoriul i kuTxeebis saxiT federaciis subieqtobis Seqmna, vTqvaT, afxazeTis konfliqtis gadawyvetas?

Tu saubaria orsubieqtian, bipolarul federaciaze saqarTvel osa da afxazeTis kavSiris saxiT, mas didi xnis perspeqtiva ar uweria. aseTi federaciis Seqmna romc davuSvaT, is did xans ver iarsebebs da

---

⁴²³ saqarTvel os federal izaciis perspeqtivebi PRO ET CONTRA, konferenciis masal ebis krebul i, Tbilisi, 2000. I . mataraZis moxseneba. gv. 30.

iqneba erT-erTi etapi afxazeTis ara mxol od de facto, aramed de jure damoukidebl obis mopovebisa. amis magal iTebS mravl ad icnobs msofli os uaxl esi istoria. evropis erT-erT yvel aze ganviTarebul qveyanaSi _ bel giaSic ki, romel ic bevrs devol uciuri da bipol arul i saxel mwifos warmatebul magal iTad warmoudgenia, imdenad didia dezintegraciul i procesi, rom zogierTi mecnieri uaxl oes momaval Si am qveynis daSl as winaswarmetyvel ebs.

saqarTvel os federal izaciis momxreTa mraval i sxva argumenti ar aris saTanadod dasabuTebul i da nakl ebad Seesabameba saqarTvel os sinamdvil es.

rac Seexeba iseT arguments, rogoricaa xel isufl ebis geografiul ad xal xTan miaxl oveba da adgil obrivi probl ematikis ukeT codna, saqarTvel os SemTxvevaSi uadgil od gveCveneba misi masStabebis gamo. am Tval sazrisiT, ra funqciac akisriaT federaciis subieqtibs did saxel mwifoebSi, igive funqcias warmatebiT Seasrul eben municipal itetebi saqarTvel os pirobebSi. isini ufro axl os iqnebian mosaxl eobasTan da ukeT ecodinebaT adgil obrivi probl ematika, vidre maTze maRI a mdgom kidev erT damatebiT rgol s federaciis subieqtis saxiT.

Cven migvaCnia, rom bevr upiratesobas, rac zogadad gaaCnia federal izms, saqarTvel os sinamdvil eSi daCrdil avs federal izmisaTvis damaxasiaTebel i negatiuri gamovl inebebi da eqneba uaryofiT i efeqti. magal iTad, pol icentrizmma, romel ic xel s uwyobs pol itikuri procesebis ganviTarebis Tanabrobas qveynis mTel teritoriaze da ayal ibebs pol itikuri dial ogis kul turas, saqarTvel oSi SesaZl oa uaryofiT i aspeqtebiT iCinos Tavi. kerZod, SesaZl ebel ia federal izmma ufro ganamtkicos biurokratiul i el ementebi saxel mwifo marTvaSi, Seqmnas mTel i rigi probl emebi federaciis subieqtis doneze warmomadgenl obiTi demokratiis institutebis saqmianobis Tval sazrisiT. kidev ufro garTul deba pol itikuri gadawyvetil ebebis miRebis procesi, rac isedac warmoadgens federal izms erT-erT nakl s, vinaidan xSiri damatebiTi pol itikuri dial ogis aucil ebl oba arTul ebs pol itikuri gadawyvetil ebebis miRebis process. saqarTvel osTvis, romel ic

gansakuTrebiT Tanamedrove etapze dgas udidesi safrTxeebis winaSe, pol itikuri gadawyvetil ebebis droul i miuRebl oba SeiZl eba fatal uric ki aRmoCndes.

aseve, federaciul saxel mwifoSi metad mwvaved dgas adgil obrivi pol itikuri el itis kontrol is probl ema, rac, savaraudod, Cveni qveynis geopol itikuri mdgomareobidan, aseve saqarTvel os cal keul i kuTxeebis specifikidan gamomdinare, mTel i simwvaviT iCens Tavs. Sedegad Camoyal ibdeba partikul arul i federal izmi, rac iqneba qveynis sisustis mizezi. saqarTvel os federal izacia damatebiT stimuls miscems separatistul tendenciebs da axal i daZabul obis kerebis Seqmnas. aseT SemTxvevaSi saqarTvel os central uri xel isufl eba iZul ebul i iqneba mudmivad dakavebul i iyos am kerebis CaqrobiT da ar wamoegos sxvadasxva saxis pol itikur provokaciebze.

pol itikuri el itis kontrol is probl emis mware gakveTil i saqarTvel om ukve gamoscada uaxl oes warsul Si aWWaris avtonomiuri respubl ikis xel isufl ebis saxiT da ukan dabrunebis survil i aravis ar unda amoZravebdes.

federal izmisaTvis damaxasiaTebel i upiratesoba pol itikuri ambiciis dakmayofil ebisa da pol itikuri l ideris Camoyal ibebis Tval sazrisiT saqarTvel os federal izaciisaTvis raime argumentad ar migvaCnia. pol itikuri ambiciis dakmayofil ebisa da pol itikuri l ideris Camoyal ibebis probl ema SeiZl eba idges did saxel mwifoebSi, magram ara saqarTvel oSi. esec rom ar iyos, pol itikuri ambiciis dakmayofil ebisa da pol itikuri l ideris Camoyal ibebis Tval sazrisiT mniSvnel ovan rol s TamaSobs adgil obrivi TviTmmarTvel oba da pol itikuri partia, ris gamoc damatebiTi saxel mwifo institutebis SemoReba gamarTI ebul ad ar migvaCnia.

federal izmi didi ful i Rirs da, amdenad, federal izaciis SemTxvevaSi saqarTvel os xel isufl ebis danaxarj ebi kol osal urad gai zrdeba.

garda amisa, rogorc zogierTi ekonomisti fiqrobs, federal izmis principebi ver uwyobs xel s ekonomikur integracias. federal izmis SemTxvevaSi saqarTvel os kuTxeebi erTgvarad Cai keteba. SesaZl ebel ia, federal izmis pirobebSi qveynis cal keul i nawil ebi ufro swrafad

ganvitardes, vidre sxva. aseTi ganvitarebis uaryofiti Sedegi ki SeiZi eba gamoixatos ara mxol od qveynis ekonomikuri ganvitarebisadmi xel is SeSi aSi, aramed am garemoebam SesaZi ebel ia real uri safrTxe Seuqmnas qveynis erTianobasac. federal uri konkurencia SeiZi eba gadaizardos destruqciul , Tavisi arsiT damangrevel partikul arul konkurenciaSi.

Tu saqarTvel os uaxl oes gamocdil ebas da arsebul safrTxebs gavitval iswinebT, advil i SesaZi ebel ia, rom saqarTvel os federal izacias moyves federaciis cal keul i subieqtების ekonomikuri Caket -i adg -i rivi politikuri el itebis `tye-.

saqarTvel os federal izacia ver daaregul irebs verc teritoriul da verc sxva probl emebs. ufro met c, vfiqrobT, ig uaryofiTad imoqmedebs qveynis momaval ganvitarebaze. saqarTvel os federal izacia da federaciis subieqtis donis SemoReba iqneba zedmet rgol i central ur xel isufl ebasa da municipal itets Soris, romel ic did tvirtad daawveba qveyanas, rogorc finansuri, ise politikuri da samarTi ebrivi Tval sazrisiT.

amasTanave, Tanamedrove federaciul saxel mwifoTa did umravlesi arizacias ganicdis . da, Tu es ase, ra saWiroa saqarTvel oSi, faqti rivad unitarul qveyanaSi, saxel mwifos mowyobis ufro rTul i modeli davnergoT, raTa Semdeg kvl av sawyis mdgomareobas davubrundeT?

amitom migvacnia, rom saqarTvel o unda iyos unitarul i saxel mwifo ramdenime avtonomiiT, romel Ta Soris afxazetis avtonomiurobis xarisxi iqneba gacilebiT maRali da igi iqneba aRWurvil i mniSvnel ovani kompetenciebiT. am Tval sazrisiT erT-erT misabaZ magal iTad daniis saxel mwifo migvacnia, romel ic aris unitarul i saxel mwifo ori avtonomiiT.

There are opposite tendencies as well; many federal states undergo Unitarianism, we have lots of examples proving this fact; for example, Germany and Austrian

Federalization of Georgia won't be able to regulate either territorial or any other problems. Moreover, we consider that it will have negative impact on the future of the country. Introduction of federalization and the level of constituent of federation will be extra unit between government and municipality that will be burdensome for the country from financial, political and legal points of view.

At the same time, most of modern federal states undergo the process of Unitarization and if it is so, what is the need for introduction of considerably complicated model of government organization of we arrive to the initial position again?

Therefore we assume that Georgia must be Unitarian country with several autonomies among which the quality of Abkhazian autonomy will be considerable high and will be equipped with important competences. Danish state which is Unitarian country with two autonomies might be a good example for this.

gamoyenebul i literatura

1. g. gogiaSvil i, federal izmis cneba da arsi. disertacia iuridiul mecnierebaTa kandidatis samecniero xarisxis mosapovebl ad. Tbil isi, 1999.
2. o. mel qaZe, g. TevdoraSvil i, regional izmi saxel mwifos teritoriul i organizaciis forma (qarTul probl emebTan dakavSirebiT), `sfinqsi~, Tbil isi, 2003.
- 3.

24. a. RvamiCava, evrokavSiri XXI saukunis mij naze, Tbil isi, 1998
25. dik Ieonardi, evrokavSiris saxel mZRvanel o, Tbil isi, 2002.
26. k. korkel ia, saerTaSoriso xel Sekrul eba saerTaSoriso da Sidasaxel mwifoebri v samarTal Si, Tbil isi, 1998.
27. k. kubl aSvil i, evropis kavSiri _ erTiani evropul i saxel mwifo? evropis kavSiris federaciul i ganviTarebis perspeqtivebi, Journ. `samarTal i~, 2002w., # 5-6.
28. p. cnobil aZe, saqarTvel os konstituciuri samarTal i, Tbil isi, `meridiani~, 1996.
29. saqarTvel o. administraciul -teritoriul i dayofa. saqarTvel os statistikis saxel mwifo departamenti. Tbil isi, 2002.
30. saqarTvel os mosaxl eobis 2002 wl is pirvel i sayovel Tao erovnul i aRweris ZiriTadi Sedegebi. statistikuri krebul i. saqarTvel os statistikis saxel mwifo departamenti. Tbil isi, 2004.
31. koncefcia saqarTvel os saxel mwifoSi afxazeTis gansakuTrebul i statusis Sesaxeb. (proeqti). Tbil isi, 2004.
32. pasuxebi xSirad dasmul SekiTxebeze, saqarTvel os saxel mwifoSi afxazeTis gansakuTrebul i statusis Sesaxeb koncefciasTan dakavSirebiT. red.: I orens brouersi, nino kal andaZe da paata zaqareiSvil i. Conciliation Resources. Tbil isi, 2007.
- 33.

47. . , , « »
(,), 1995, 5.

48. . , :

. « », 2002, 4.
40268025b05a0261025o/j /TT10 1 Tf1.15 0 (/TTg/TT6 1 Tf0.955 11.2<025c025f8N,)Tj /T

71. . . , . . . 1999

97. «...», 1991, #4, . 34-48.
98. ... (...).
..., 2001, 1, . 12-15
99. ..., .., 2003.
100. ...
«CREDO». 1999, #6(18).
101. <http://usinfo.state.gov/ruski/infousa/government/dmpaper4.htm>
102. ..., 2003 .
103. ... C
104. «...», 2005.
«...»
( ). «...»
...».
- 2002.
105. ..., (...)
..., 1999.
106. ... 2008.
<http://abkhazeti.info/society/200801021958140978044.php>
107. ... 3.
... UCI. ... 2000.
108. ... 4.
..., 25-27 2000 . UCI. ... 2000.
109. ... 5.
..., 26-
28 . UCI. 0 Tc025a0256w(, 25-276TjT56-69025 @ W540375146 UCI0074202

138. . . . <http://lib.socio.msu.ru/l/library>
139. Newhouse J. Europe's rising regionalism // Foreign Affairs. 1997. V. 76. N 1. P. 67—85.
publ ikaci idan: " " "
- . 2002. #4. <http://beljournal.by.ru>
140. Arthur Benz. Föderalismus und Demokratie. Eine Untersuchung zum Zusammenwirken zweier Verfassungsprinzipien. Institut für Politikwissenschaft FB Kultur- und Sozialwissenschaften FernUniversität in Hagen. polis Nr. 57 / 2003.
141. Stefan Oeter, Föderale Zuständigkeitsordnung und der Grundsatz dezentraler Aufgabenerledigung. Aus „Perspektiven des Föderalismus und Regionalismus im Südkaukasus“, Tagungsband. Tbilisi, 2003.
142. Ingwer Ebsen, Föderalismus und Sozialversicherung, GW 4/2005 (Oktober), 5.
143. Hesse K., Der Unitarische Bundestaat. Karlsruhe.1962.
144. Grezer J., Die Agonie des Föderalismus in BRD. _ „Blätter für deutsche und internationale Politik“, Köln, 1969.
145. Kirchhof F. Bedarf der deutsche Bundesstaat einer Reform an Haupt und Gliedern? Matthias Hartwig, Werner Heun, Ferdinand Kirchhof und Christian Waldhoff. Föderalismus in der Diskussion. Sankt Augustin, November 2001. Zukunftsforum Politik. Broschürenreihe herausgegeben von der Konrad-Adenauer-Stiftung e.V. Nr. 36.
146. Udo Margedant. Reform des deutschen Föderalismus. Föderalismusreform: Föderalismus in Europa I. Zukunftsforum Politik. Broschürenreihe. herausgegeben von der Konrad-Adenauer-Stiftung e.V. Nr. 50. Udo Margedant (Hrsg.). Redaktionelle Betreuung: Udo Margedant / Gisela Reuter. Dezember 2002.
147. Timphy Garton Ash. Warum gehört Großbritannien zu Europa? Wissenschaftszentrum Berlin für Sozialforschung. Vorlesungen. Berlin. 2006.
148. Herbert Dachs. Struktur und aktuelle Fragen des Föderalismus in Österreich. Föderalismusreform: Föderalismus in Europa I. Zukunftsforum Politik Broschürenreihe. herausgegeben von der Konrad-Adenauer-Stiftung e.V. Nr. 50. Udo Margedant (Hrsg.). Redaktionelle Betreuung: Udo Margedant / Gisela Reuter Dezember 2002.
149. Fried Esterbauer, Demokratische Leistungsfähigkeit des Föderalismus, (Veröffentlichungen der österreichischen Sektion des CIFE, Bd. 14), Wien: Braumüller 2000, VI.
150. Herwig Lerouge. Belgiens Ende? Partei der Arbeit Belgiens nimmt Stellung zu den Teilungsphantasien.
<http://www.secarts.org/journal/index.php?show=article&id=592>
151. Marion Schmitz-Reiners. Die belgische Krise oder: Ein zerrissenes Land. EU-Office Brussels. Friedrich Ebert Stiftung. December 2007.
<http://library.fes.de/pdf-files/bueros/bruessel/05054.pdf>.
152. Frank Berge, Alexander Grasse, Föderalismus in Belgien: vom Bundesstaat zum Staatenbund?. KAS-Auslandsinfo 6/2004.
153. Heinz Fassmann. Regionalismus, Föderalismus, Supranationalismus. Begriffe und Konzepte. Printquelle: Forum Politische Bildung (Hg.): Regionalismus, Föderalismus, Supranationalismus. Studien-Verlag, Innsbruck/Wien, 2001.
154. Landkarte Deutschland: Landkarten und Stadtpläne.
<http://www.weltkarte.com/europa/deutschlandkarten.htm>
155. Thorsten Gromes, Bernhard Moltmann, Bruno Schoch. Demokratie-Experimente in Nachbürgerkriegsgesellschaften. Bosnien und Herzegowina, Nordirland und Kosovo im Vergleich. Hessische Stiftung Friedens- und Konfliktforschung (HSFK) _ Report 9/2004. St. 2.
156. Fläche und Bevölkerung in Bayern 1995.
<http://www.infofarm.de/unterricht/strukturby.htm>

157. Wouter Pas. Der belgische Föderalismus. NEDWEB/Broschüren. Wiener Broschüren 10: Flandern. <http://www.ned.univie.ac.at/CMS/Brochueren/Flandern>
158. P. Kirchhof, Die Gewaltenbalance Zwischen Staatlichen und Europäischen Organen. Vortrag im Rahmen des Forum Constitutionis Europae des Walter Hallstein-Institutes der Humboldt-Universität zu Berlin, gehalten am 25. Mai 1998. FCE 2/98. [http://www.rewi.hu-berlin.de/WHI/ St. 2.](http://www.rewi.hu-berlin.de/WHI/St.2)
159. T. Hitzel-Cassagnes, Der Europäische Gerichtshof: Ein europäisches „Verfassungsgericht“? Die Bundeszentrale für politische Bildung. Aus Politik und Zeitgeschichte (B 52-53/2000). <http://www.bpb.de/publikationen/NF24WF>
160. Andreas Fischer, Die Parteien im Bundestag. <http://www.helles-koepfchen.de/artikel/2412.html>
161. Eike Biehler, Sebastian Koplin, Thomas Raff, Oliver Vahrenholt. Die Zukunft der Union. Europa: Gestern - heute – morgen. Oder: Europa ein Zukunftsmodell oder Schnee von gestern? <http://www.rossleben2001.werner-knoben.de/doku/kurs73web/node6.htm>

normatiul i masal a:

1. saqarTvel os konstitucia;
2. aWaris avtonomiuri respubl ikis kanoni aWaris avtonomiuri respubl ikis 2008 wl is respubl ikuri biuj etis Sesaxeb.
3. saqarTvel os kanoni saqarTvel os 2008 wl is saxel mwifo biuj etis Sesaxeb.
4. gaeros uSiSroebis sabWos 2007 wl is 15 oqtombris #1781 rezol ucia;
5. gaeros uSiSroebis sabWos 2008 wl is 15 april is #1808 rezol ucia;
6. gaeros general uri asambel is 2008 wl is 29 maisis rezol ucia;
7. 2009 wl is 9 ianvaris xel Sekrul eba (qartia) saqarTvel osa da aSS-is Soris.
8. Tbil issa da soxums Soris ufl ebamosil ebaTa gamij vnis ZiriTadi principebi (bodenis dokumenti).
9. qarTul -afxazuri konfliqtis politikuri mowesrigebis RonisZiebaTa Sesaxeb- 1994 wl is 4 april is dekl aracia.
10. germaniis federaciul i respubl ikis ZiriTadi kanoni, Tbil isi, 1995.
11. s <http://www.helles-koepfch> 15 aprilis